UĞUR MUMCU

Sakıncalı Piyade



UĞUR MUMCU ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK VAKFI

48. BASKI

UĞUR MUMCU
SAKINCALI PİYADE

um:ag

um:ag Vakfı Yayınları: 4
Bütün Yapıtları Dizisi: 2

SAKINCALI PİYADE

UĞUR MUMCU

1'inci Baskı: Mayıs 1977, İstanbul
48'inci Baskı: Ekim 1996, Ankara, 3 000 adet
("Sakıncalı Piyade" 47. baskıya kadar "Tekin Yayınevi" tarafından toplam 184 000 adet yayınlanmıştır.)

ISBN 975-8084-20-8

Yayın Yönetmeni: Ali TARTANOĞLU

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyon: SOLARİS

Dizgi: um:ag

Baskı: DUMAT

um:ag UĞUR MUMCU ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK VAKFI
Atatürk Bulvarı, 125/6, Bakanlıklar, Ankara Tel:- 0 312- 417 77 20 417 47 62 Faks: 417 57 46

UĞUR
MUMCU

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
ÖNSÖZ YERİNE
Kaçma Şüphesi Vardır 1
Bayraklı Sınıf Tahakkümü 6
Sokrat'tan da Kıymetli 10
Madalya 13
12 Mart'ın Nedeni: General Necip 17
Anayasayı Tangır Tungur Edenler 22
Uçak Kaçırma Suçu 26
Buzlar Kırılıyor 30
Ambalaj Kağıdı ile Komünizm Propagandası 35
Kuru Temizleme 38
Erim'in Kitapları 42
Yüz Çiçek Açsın, Bin Fikir Yarışsın 45
Kahve Nasıl Pişirilir 48
Nerelere Sızmışlar 51
Çelikbaş'ın Telgrafı 55
Yanlışlığın Düzeltilmesi 59
Muhtara Küfretti Komutanım 63
Molla Bozuntusu Davası 66
Olumsuz Sicil 69
Vukuatım Yoktur Komutanım 74
Amerika Sosyalist, Sosyalist 79
Paşa Saçkıran Olmuş 85
Kötü Hal ve Düşünce 90
Allah Korumuş 94
Er mi, Subay mı, Astsubay mı 97

SUNUŞ

Atatürkçü, laik, cumhuriyetçi, demokrat bir Türkiye'nin yılmaz savunucusu; devrimci, hep emekten yana, araştıran ve sorgulayan gazeteci Uğur Mumcu, 24 Ocak 1993 günü otomobiline konan bir bomba ile, inandığı tüm bu değerler uğruna yaşamını yitirdi.

Eşi Güldal Mumcu ile çocukları Özgür ve Özge; Uğur Mumcu'nun, yukarıda ana çizgilerini vermeye çalıştığımız kişiliğini gelecek kuşaklara aktarmak; kütüphanesini, arşivini ve tüm yazılarını tasnif edip araştırmacıların kullanımına sunmak, gazeteciliğe heveslı gençleri, araştırmacılık alışkanlığıyla mesleğe kazandırmaya çalışmak vb. amaçlarla **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı**'nı Ekim 1994'te hukuken, Aralık 1995'te de fiilen yaşama geçirdiler.

Bu amaçlar dışında vakfın elbette görevleri de var. Bunlardan ilk akla geleni ve belki en önemlisi, aradan üç yıldan fazla bir süre geçmesine karşın hâlâ sonuçlanmamış, hâlâ **faili meçhul** durumdaki **Mumcu Cinayeti**nin sonuna kadar takipçisi olmak. Bu görevin ilk ürünü sayılabilecek **SUİKAST RAPORU 93/96-Uğur Mumcu Cinayeti Soruşturması Sorgulanıyor** adlı çalışma, bir **um:ag** yayını olarak okuyuculara ve Uğur Mumcu dostlarına sunuldu.

Bir başka görev, bir başka borç, ama aynı zamanda hak ise, Onun daha önce yayınlanmış kitaplarının, bu kez adını taşıyan **um:ag** logosu altında yayınlanması idi. Böylesi bir cinayet söz konusu olmasaydı, bizim için de böyle bir görev doğmayacaktı. Ama cinayet, bu görevi kaçınılmaz kıldı. Elinizdeki kitap işte bu görevin bir ürünü.

Bu noktaya ulaşılmasında, Mumcu'nun bütün kitaplarını 1975'ten bu yana, 21 yıldır dostlukla, özenle yayınlamakta olan Tekin Yayınevi'ne ve Sayın Kemal Karatekin'e hem bu hizmet, hem de anlayış ve katkılarından dolayı teşekkür ederiz. **Sakıncalı Piyade**'nin ilk 47 baskısı da Tekin Yayınevi tarafından yayınlanmıştı.

Türkiye koşullarında hele **Uğur Mumcu Vakfı** olarak, belli bir özel, toplumsal amaçla kitap yayınlamak güç bir iş. Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal koşulları, bu koşulların özellikle yayıncılık sektörüne nasıl yansıdığı biliniyor. Öteki giderler göz ardı edilse

bile, kitap fiyatının yarıya yakınının dağıtım, üçte birinin de kâğıt gideri olarak düşünülmesi, sorunu kavramak için yeterlidir sanırız.

um:ag da en büyük sıkıntıyı kitapların fiyatını belirlerken yaşadı. Hem olabildiğince nitelikli ürün yaratmaya, hem de burada **kitap** olan bu ürün ile, Uğur Mumcu okurları arasında bir uzaklık olmamasına uğraşırken çok zorlandık. Kitaplarımızın fiyatı bilinen tüm gerçeklere karşın yüksek bulunabilir. Ama kağıt ve baskı kalitesi dikkate alınırsa, kitaplarımızın fiyatının sık sık değişmemesi için çaba harcanacağı bilinirse, okuyucunun hoşgörü katsayısının da artacağını umuyoruz.

Sakıncalı Piyade'nin şu anda elinizde bulunması, bu umudumuzun yersiz olmadığını gösteriyor. Bu, ayrıca, ülkemizi siz dost okurlarla birlikte aydınlık yarınlara taşımak amacıyla kurulan Uğur Mumcu Vakfı'na yapılmış önemli bir katkı. Sağ olun.

Bir önemli görevin gereği olan bu kitapların yeniden yayınlanmasında bize değerli katkılarda bulunan, Abdullah Nefes, Fatih Alpertan, Öcal Beningtan, Savaş Sönmez, Hakkı Erdem, Canan Duran, Çiler Keleş, Sezer Yücel, Neriman Küpçü, Şebnem Kocabıyık, Zeynur Türkmen, Sunda Işık ile Kubilay Gönen, İrfan Çiftçi, Haluk Zontul, Serkan Salihoğlu'nu, Dumat Matbaası ve çalışanlarını, kapak düzenlemelerini büyük bir ustalık ve özenle yeniden yapan Emrah Yücel ve Murat Kaya'yı da unutmadık. Onlara da içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Çağlar boyunca daha iyi, daha güzel, daha aydınlık bir dünya dileyen insanlar, düşünceleri uğruna eziyet çektiler, öldürülmeyi göze aldılar, öldürüldüler. Yaşamını, bu yolda gözünü kırpmadan feda edebilecek insanlara gerek duyulmayan, ışıl ışıl ve güzel bir dünyanın, ancak sizin gibi aydınların emeği ve çabası ile oluşacağına inanıyoruz.

Bu çabanın başarıya ulaşabilmesinin ilk koşulu, unutmamak!

Düşünenlerin öldürülmemesi, öldürülenlerin unutulmaması dileğiyle...

um:ag

Önsöz Yerine...

YAŞAMIN GERÇEĞİ, UYDURMANIN SINIRLARINI AŞIYOR

Aziz Nesin

Ellerin dert görmesin Uğur Mumcu! "Sakıncalı Piyade"yi yazdığın için eline sağlık, ağzına sağlık, canına sağlık...

Kendi yazdıklarıma gülemem. Ama senin yazdıklarını gülerek okudum. "Acı acı gülmek" deyimi vardır ya, işte öyle acı acı güldüm.

Bir yazında anlattığın olayın sonunda tıpkı halkımızın ağzıyla "Güler misin, ağlar mısın?" diyorsun. Yazılarını okurken, içimde, gülmekle ağlamak arası bir burukluk duydum. Üstelik, otuz yıl önceleri, askeri mahkemeler ve sıkıyönetim mahkemeleri önünde yargılanışlarını da anımsadım. Hemen hemen aynı şeylerdi başımıza gelenler. Yalnız, arada otuz yıllık zorunlu bir takvim ilerlemesi olduğu için, bizi yargılayanlar çok daha serttiler, katıydılar. Örneğin, sıkıyönetim mahkemesinde bir sanığı bir avukatın savunabilmesi için, buna sıkıyönetim komutanının izin vermesi gerekirdi. Sıkıyönetim Komutanlarına avukat beğendirmek zordu. Bu yüzden avukatlar, sıkıyönetim sanıklarının avukatlığını almak istemezlerdi. Seksen yaşındaki babam, avukat yazıhanelerini kapı kapı dolaşıp beni savunacak avukatı boşu boşuna aramıştı. O gün bu gün, gönüllü bile olsalar, siyasal davalarında avukat tutmak istemem.

Aradan geçen otuz yılda, hiç olmazsa, cellatlar da gülümsemesini öğrenmişler. Gülümsemek... Bu bir insanlık belirtisidir!

Başımızdan öyle olaylar geçer ki, o durumlarda "Anlatsan, kimse inanmaz!" deriz. 12 Mart sonrası, pek çok namuslu aydının, yurtseverlerimizin başından "Anlatsan, kimse inanmaz" denilecek olağanüstü olaylar geçti. Sen, anlatsan kimsenin inanmayacağı olayları, bütün doğruluğuyla, her okuyanı inandıracak biçimde yazmışsın. Alabildiğine yakınlıkla ve söyleşi havasında yazdığın için kolaylık ve rahatlıkla okunan bu anlatılarda hem olağanlık hem de olağanüstülük var. Olağandır; çünkü bu olaylar ya da benzerleri herkesin başına gelmiştir, gelmeyenlerin başına da gelebilir. Olağanüstüdür; çünkü bunlar mantık dışı, akıl dışı, saçmalık sınırlarını bile aşan zırtapozluklardır. Daha da kötüsü, bu zırtapozlukları, koşullanmış kafalar Türkiye'nin yararına sanarak yapmışlardır.

Yaşamın katı gerçeği, bütün uydurmaların sınırını aşar. İnsanoğlu öyle katı gerçekler yaşar ki, bunları yaşamadan uydurmanın olanağı yoktur. İşte bu yüzden, yaşanmış kimi olaylar, anlatınca kimsenin inanamayacağı denli, gerçekten daha gerçektirler. Oysa ülkemizin insanları, 62 yaşımın, aklımın erdiği yarım yüzyılı içinden sürekli olarak, anlatılsa kimsenin inanmayacağı, inanamayacağı olayları yaşamışlardır, yaşamaktadırlar.

Uğur Mumcu'nun "Sakıncalı Piyade"sinde gülmece, yaşamın kendi gerçeğinde varolunca daha somutlaşarak ortaya çıkıyor; daha da etkili oluyor. Örneğin, "Bir hukuk doçentinin ishal oluşu, Anayasa Mahkemesi İçtihat Kararları'na Geçti" denilse bu bir gülmecedir ama, soyuttur ve geneldir; bu yüzden de etkin olmaz. Ama, adıyla sanıyla bildirilen bir hukuk doçentinin, sıkıyönetim askeri mahkemesinin huzurunda, kendini, ishal olduğu için, gizli örgütün toplantısını dikkatle izleyemediğini, çünkü sık sık helaya gitmek zorunda kaldığını söyleyerek savunmaya kalkışı, sonra da savunmanın Resmi Gazete'de yayınlanışı, gülmecenin en somut örneğidir. Anlatılan olayı okurken, bir güldürü sahnesi seyreder gibi biz de yaşar ve o güldürüye katılırız. Bence, "Sakıncalı Piyade"nin gülmece olarak başarısı, yaşanmış olaylardaki gülmeceyi somutlaştırmış olmasıdır. Bu bakımdan, "Sakıncalı Piyade" yakın geçmişimizin en yağlı-kara lekesi olan 12 Mart'ın ırağını cırağını çıkaran belgesel bir yapıttır.

Halkımız öteden beri gülmeceyi, işine yarar bir aygıt olarak kullanmıştır. Nasıl açar denilen aygıtla kilit açılıyorsa, nasıl bıçak denilen aygıtla ekmek kesiliyorsa, gülmece denilen aygıtla da halkımız çıkmazlarına çıkar yol bulmakta, karmaşık sorunlarını çözümlemektedir. Kısacası gülmece, üretim toplumlarının ve üretmen sınıfların işine yarayan bir aygıttır. "Sakıncalı Piyade" nasıl mı işimize yarayacak? Onun yararları pek çok... Ama en başta, faşizme özenenleri yıldırması, umutsuzluğa düşürmesidir. Çünkü, faşist özençlileri, dikta hevesliler, ellerine geçen fırsatlarda nice zart zurt ederlerse etsinler, sonunda, "Sakıncalı Piyade"de olduğu gibi, alay edileceklerini, maskara olacaklarını, ister istemez anlayacaklar, korkacaklardır. Faşizme geçit yok! Bu geçidi tıkayacak en iyi engel, faşizmin alay konusu hırtlıklarını ortaya koymaktır.

Bizi acılı acılı güldürdün, düşündürdün. Sağ ol Uğur Mumcu!

KAÇMA ŞÜPHESİ VARDIR

Bir adam durup dururken tutuklanmaz. Tutuklanması için suç işlemesi gerekir. Bir kimsenin suç işlediğine ilişkin güçlü belirti varsa, o kişi tutuklanabilir. Hakkında dava açılan herkesin tutuklanması diye bir kural yoktur.

Yoktur amma, gel bunu sıkıyönetimcilere dinlet dinletebilirsen. Şöyle bir sıralarsak, suç işlediğine ilişkin güçlü belirtiler bulunan bir kimse, eğer suçu ağır cezalık ise tutuklanabilir. Başka?.. Başkası şu... Suç devlet ve hükümet nüfuzunu kırıyorsa, sanık yine tutuklanabilir. Ayrıca, sanığın kaçma şüphesi varsa ya da suç kanıtlarını değiştirme ya da suç ortaklarını yalana zorlama sakıncası varsa, mahkeme sanığı tutuklayabilir. Bir koşul daha var. Sanık işsiz güçsüz takımındansa, yeri yurdu adresi yoksa, yani Türkçe'siyle ipsiz sapsız biriyse, sanık mahkemece tutuklanabilir.

18 Mart 1972 günü, Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkeme'sinde bir davam var. Davayı Basın Savcısı Zekai Turan açmış. Bir ara, bu dava için "gıyabi" olarak tutuklandım. Neyse, Prof. Uğur Alacakaptan imdadıma yetişti, tutukluluk kararına itiraz ettik ve yargılanmanın tutuksuz olarak yapılmasını sağladık.

Suç da büyüktü hani... "Ordu'ya hakaret!.." Devir 12 Mart devri. Adamın hiç gözünün yaşına bakmazlar. Savcı Zekai Turan, Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Yılmaz Günal'ı, bilirkişi seçmiş. Yılmaz Günal da raporunu vermiş: "Sanık, yazısında ordu uyanık olmalı demiş; orduya uyanık ol demek, ordunun uyanık olmadığını kabul etmek de-mektir. Oysa 'Türk Ordusu uyanıktır" gibisinden bir rapor.

Savcı tutuklanmamı istiyor. Sorgu yargıcı tutuklama istemini yerinde görmeyince, dosya, nöbetçi mahkemeye geliyor. Yargıç da kim, biliyor musunuz? Lütfü Erdemir. Yani boraks madeninin devletleştirilmesini isteyen TRT programcısını "emperyalizmi kötü gösteriyor" gerekçesiyle mahkum eden yargıç. O da, sorgu yargıcının kararını onaylamayınca, hakkımda tu-

tukluluk kararı çıkıveriyor. Ben o günlerde, Ankara Mahkemeleri'nde bilirkişilik yapıyorum. Mahkemelerde çalışan bir dost haber veriyor. Ben doğru Alacakaptan'a... O da bir dilekçe yazıyor. Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesi tutukluluğu kaldırıyor.

18 Mart günü işte o davanın ilk duruşmasına gidiyorum. Devrim Gazetesi Yazıişleri Müdürü Uluç Gürkan ile birlikte, mahkemeye çıkıyoruz ve ilk oturumda beraat ediyoruz.

O günün gecesi, Avukat Turan Tamar'da yemekteyiz. Prof. Mümtaz Soysal da gelecek. Birlikte, hem Soysal'ın serbest bırakılışını kutlayacağız, hem de benim beraatımı...

Telefon çaldı. Karşımdaki ses Adil Özkol'un eşinin. Ağlıyor:

- Adil'i aldılar, seni de alacaklar...

Ben de eve, anneme telefon ettim:

- Anne, arayan soran oldu mu?

Olmamış.

Fakat biraz sonra annem telaşla beni arıyor:

- Oğlum polisler geldi, seni sordular...

Ben ne yapayım? Şimdi eve gidip, çamaşırlarımı hazırlayıp, teslim olsam iyi... İyi ama, ya yolda, kaçıyor diye vururlarsa. O günler öyle... Sokak ortasında takır takır adam vuruyorlar. Gerekçe de hazır: Güvenlik Kuvvetlerine ateş açan anarşistler silahlı çatışma sonunda ölü olarak ele geçtiler... Gerçi, bu düşünceye olasılık tanımıyorum pek amma, yine de ne olur, ne olmaz.

Telefonla Sıkıyönetim Komutanlığını arıyorum. Adımı söylüyorum.

- Beni arıyormuşsunuz, nereye teslim olayım?.

- Bizim bir bilgimiz yok efendim...

Sıkıyönetim Savcılığını arıyorum. Onlardan da bir yanıt alamıyorum.

Ankara Emniyet Müdürlüğüne telefon ediyorum.

- Bizde adınız yok. Her halde sıkıyönetimin işidir...

Allah Allah, biri bizi işletiyor mu yoksa?

Yıldırım Bölge Tutukevi'ne telefon ediyorum. Oradan da yanıt alamadım:

- Bizim bir bilgimiz yok...

Ben de galiba, kendimi zorla tutuklatacağım!.. Avukat Turan Tamar'a dönüp:

Tutukluluktan istifa ettim... diyorum amma, yine de aramaya devam ediyorum.

Yok; kimse kabul etmeyecek, açıkta kalacağım... Açıkta kalacağım ve üniversiteye giremeyen öğrencilere döneceğim.

Bir de Mamak Tutukevine telefon ediyorum.

Nasıl olsa oraya geleceğim amma, ben kime teslim olayım?..

Kimsenin beni kabule niyeti yok...

Neyse sonunda, Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne gidip teslim oldum. Durumu da anlattım. Anlayışla karşıladılar.

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden, önce doğru, Mamak Cezaevine gittik. Emniyet görevlileri, gerçekten çok nazik davranıyorlardı. Birlikte, cezaevinin bulunduğu 28'inci Tümen nizamiyesine gittik.

- Bu beyi teslim edeceğiz. Tutuklanmış da... Siyasi...

Üsteğmen beni şöyle bir süzdü:

- Ben karışmam... dedi.

Herhalde ben karışacağım!

Neyse, sağa sola telefonlar, telsiz konuşmaları sonunda, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile gözaltına alındığım anlaşılıyor. Hemen, Muhabere Okulu Cezaevi'ne yollandık. Koğuşa "iyi akşamlar" diyerek girdim. Prof. Uğur Alacakaptan, Doçent Mukbil Özyörük ve Asistan Adil Özkol, bir sobanın başında ısınıyorlardı. Alacakaptan:

- Gözümüz yolda kalmıştı... diyor.

Gülüyoruz.

Bunları neden anlatıyorum?. Şundan: On gün sonra mahkemeye çıktım ve **"kaçma şüphesi vardır"** gerekçesiyle tutuklandım!

Güler misin, ağlar mısın?

Cezaevinden hemen bu tutuklama kararına itiraz ettim. Kaçma şüphesi gerekçesiyle tutuklanmamın, yasaya ters düştüğünü anlattım. Sonra devam ettim: "İşlediğimi ileri sürdüğünüz suç, Demirel hükümeti döneminde işlenmiştir. Bu hükümet ise, Cumhuriyetin geleceğini tehlikeye sokmak suçundan istifaya zorlanmıştır. Öyleyse suç, devlet ve hükümet nüfuzunu kıran suçlardan sayılmaz."

Sıkıyönetim hukukçularının hiç böyle tartışmalara girmeye niyetleri yoktu. Hemen karar geldi:

- Oybirliği ile reddine...

Tutuklanmak için çalmadığım kapı kalmadı, sonunda kaçma şüphesi vardır gerekçesiyle tutuklandım.

Dava, önce, Ceza Yasasının 141'inci maddesinden açılıyordu. Yani, şu ünlü madde... Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerindeki tahakkümünü kurmak amacıyla örgüt kurmak...

Örgütten bol ne var ki!.. Bul örgütünü, kur tahakkümünü...

Benim suçum, sınıf tahakkümünü kurmayı amaçlayan örgüte, yani Dev-Genç'e yol göstermek. "Nasıl", diyeceksiniz?.

Efendim, yol göstermek, bilindiği gibi, yurttan sesler programında olur. Saz sanatçılarından biri, bağlamayla yol gösterir.

Öyle mi acaba?.

Savcı, 141'inci maddeden koğuşturulduğumu söyledi. Sonra:

159 da düşünülebilir... dedi. 159'uncu madde de, hükümetin, bakanların, güvenlik kuvvetlerinin ve silahlı kuvvetlerin manevi şahsiyetine hakaret suçlarını kapsıyor.

İddianame geldiğinde baktım, dava ne 141'inci maddeden açılmış ne de 159'dan. Askeri savcı, konuşmalarımda, komünizm propagandası bulmuş ve davayı, 142'nci maddeden açmış.

Ben, dava boyunca 142'nci maddeden yargılandım. Sonra dava sonuna doğru, suçun niteliği değişti. Anayasa'yı tağyir, tebdil ve ilga'dan suçlandım. Yani, 146'ncı maddeden.

Mahkeme 146'ncı maddeden mahkum etti. Askeri Yargıtay bu hükmü bozdu. Mahkeme eski kararında direndi. Bu arada, Af Yasası çıktı. Mahkemede son duruşmaya geldiğimizde, duruşma yargıcı Saadettin Üçüncüoğlu kararını açıkladı:

Yargıtay kararına uyuyoruz. Sizin suçunuz 312'nci maddeye giriyor O da af kapsamında. Dosyanızı kaldırıyoruz. Haydi güle güle...

Yani, aynı suç için Ceza Yasasının 141'inci maddesinden gözaltına alın, sonra komünizm propagandası yapmak suçundan 142'nci madde gereğince yargılan, suçun niteliği değişsin; Anayasayı tağyir, tebdil ve ilga suçunun kapsamına alın, Yargıtay "suçu yok" desin, bundan sonra da, aynı eylem için, bir yıllık bir cezayı öngören 312'nci maddeye sokul, ondan sonra da dosyan kaldırılsın!..

Sen sağ, ben selamet!

Şimdi bana soruyorlar:

- Hangi maddeden yargılanmıştın?

Ne diyeyim?! Bunları uzun uzun anlatmamak için:

Yüz kırk altı küsur, komünizm falan, Anayasa'yı tağyir, tebdil, ilga filan... diyorum, çıkıyorum işin içinden.

BAYRAKLI SINIF TAHAKKÜMÜ

Solculuk üzerine şimdiye kadar yüz binlerce, milyonlarca yazı yazılmıştır. Türk siyasal yaşamı, bu "sol" sözcüğünden sonra da iyice renklenmiştir.

"Sola dönmek için sola yanaşınız."

Bu bir trafik kuralıdır. Fakat, siyasal "taktik" ve "strateji" açısından da son derece anlamlı bir sözdür.

"Sola dönülmez."

Bu da bir trafik kuralıdır. Bu kuralın geçerli olduğu düzenlerin adı "faşizm" oluyor. Bizdeki gibi olursa da "azgelişmiş faşizm" tabii! Ne de olsa kendimize göre, allayıp-pulluyoruz.

"Sağı, solu belli olmaz."

Bu söz, ne yapacağı belli olmayan kişiler içindir. Türk siyasal yaşamında bu söz çok geçerlidir. Adama bakarsınız, solcu mu solcu, ilerici mi ilerici, ama bir tehlike gördü mü, haydi, öbür tarafa. Hani nerede bu adamın sağı, nerede solu? Kısadan hisse: Görünüşe aldırmayacaksınız ve aldanmayacaksınız!

Bu "sol" sözcüğünü en ilginç biçimde kullananın kim olduğunu bilemezsiniz! Ben de, sıkıyönetim "abonesi" olup, Ankara I Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanmasaydım, hiç şüphesiz, öğrenmemiş olacaktım. Bu konudaki eğitimim biraz "külfetli" oldu ama, sonunda öğrendik sağı, solu...

Davamızın savcısı "esas hakkındaki mütalaasını" okuyor. Savcı, ufak tefek bir adam. Yargılamalar sırasında yarbaydı, şimdi albay oldu. Adı, Mustafa Akın. Ağır ağır konuşur, herkesin mahkumiyetini ister, hiç tahliye isteminde bulunmazdı. Huy, ne yapacaksınız!

Sorgumu yaparken, "aman ne iyi" demiştim. İyiliği, nezaketinden gelmiyordu. "Bu savcının karşısında iyi savunma yapılır Allah cümle sanıklara, böyle savcı ihsan eylesin, amin" dedim içimden. Duruşmalar sırasında yanılmadığımı da anladım.

Askeri Savcı, bir yazımın, içinde "sol" sözcüğü geçen bir bölümünden dolayı kahredici darbeyi vurmuştu!

Suç da büyüktü. Bir halk türküsünü yazıda anarak, komünist-lik yapılmıştı. Kaçırır mıydı bunu, koskoca savcı?

"Soldan sağa salla bayrağı düşman üstüne..."

İşte dehşetengiz yazı bu. Savcı, uzun araştırmalardan sonra bu sözde komünizm propagandası olduğunu saptayıp, imzayı basmıştı. Evet yakalamıştı komünisti. Hem de kıskıvrak!

"Komünist düzenin getirilmesinde bayrağın soldan sağa düşman üzerine sallanacağını belirtmektedir."

Vay anasına! Demek böyle demiş! Demiş mi? Demiş! Öyleyse bastır cezayı...

Savcı, ciddi ciddi kürsüde bu türküyü okuyor. Beni bir gülmek aldı ki, sormayın... Sıkıyönetimler, emirler, gece yarıları ev basmaları, ranzalar, nevresimler, nöbetçiler, adli müşavirler, demek, hep bu tür suçlar içindi?

"Komünist düzenin getirilmesinde bayrağın soldan sağa düşman üzerine sallanacağını belirtmektedir."

Düşünün bakalım, Lenin böyle mi yapmış? Ya yapmışsa?.. Yapmışsa yandığın gündür. Hiç adamın gözünün yaşına bakmazlar. Sallamasaydın bayrağı efendi! Eloğlu sallıyor mu?

Savcı, esas hakkındaki mütalaasının bu bölümünü okurken, ben de içimden bu Kars türküsünün melodisini mırıldanıyordum: "Nan nan-nan-nam nan-nan nan-nam. Salla bayrağı düşman üstüne."

Hem aksilik, o günlerde, Tuzla Piyade Okulu'nda yedek subay eğitimi yapıyoruz. Sabah sporunda söylediğimiz türkü de bu. "Soldan sağa, sağdan sola salla bayrağı düşman üstüne."

Düşman kim? Düşman burjuvazi! Bayrağı sallayan kim? Kim olacak? Proletarya... Nasıl sallıyorlar? Soldan sağa! Sonra efendim, sağdan sola, sonra bir daha. İşte bayrağın tam sallandığı yer, "sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerindeki tahakkümü... Bayrak sallanmaya devam ettiği için de "memleket içinde müesses, iktisadi veya siyasi veya hukuki temel nizamlar" böyle yıkılıp gidiyor. Öyleyse bayrağı sallamayın. Sallayan olursa, yakalayın, atın içeri!

Savcının bu öldürücü darbesi karşısında ne yapmak gerekirdi? Gidip, bu Kars türküsünün plağını alıp, duruşmada bunu çalayım mı?.

"İşte sayın yargıçlar, bu bir halk türküsüdür."

Amma da yaptık! "Halk türküsü" ne demek?. "Halk" yok "millet" var. "Devletiyle milletiyle, bölünmezlik" var. Halktan, halk iktidarı, halk iktidarından halkların kardeşliği, halkların kardeşliğinden, halk mahkemesi, halk mahkemesinden, yine bir sosyal sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerine tahakkümü... Sonra sallanan bayraklar, bayrak sallayarak kurulan tahakküm, bayraklı tahakküm...

Bayraklı tahakküm suçtur!

Ben de cesaretimi toplayarak kendimi şöyle savundum:

- Bu bir halk türküsüdür. Her gün radyolarda, televizyonlarda çalınmaktadır.

Buraya kadar iyi. Kimsenin itirazı yok. Ya sonra? Evet Sonra?

Benim suçum şu: Türkü, sağdan sola, soldan sağa, salla bayrağı düşman üstüne diye bitermiş. Ben, ne yapmışım? "Büyüklere masallar" başlıklı yazımda, Mustafa Kemal Paşa'nın öyküsünü anlattıktan sonra, şunları yazmışım:

"Kemal Paşa girmiş bir Eylül günü İzmir'e. Yerle bir olmuş İstanbul Paşaları. Sonra tarih yazmış: Vahdettin haindir.. Damat Ferit satılıktır... Paşalar uşaktır... Ve halk unutur mu Kemal Paşa'sını! Söyledi türküsünü: Askerinle bin yaşa, Mustafa Kemal Paşa, salla bayrağı düşman üstüne, soldan sağa salla bayrağı düşman üstüne..."

Şimdi savunma yapacağım, nasıl savunayım kendimi? Cinayet işlesen, işlemedim dersin. Peki buna ne dersin? İstanbul Paşaları, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün mü? Değil... Yazıda adı geçen Damat Ferit, Başbakan Ferit Melen mi? Değil... Bayrağı sallayan kim? Mustafa Kemal Paşa. Kime karşı? Düşmana... Düşman kim? Yunan, İngiliz, Fransız...

Yahu ne ilgisi var?. Komünistlikle ne ilgisi var bunun? Kars türküsü bu, basbayağı türkü. Ama savcı kaçırır mı?

Komünist düzenin getirilmesinde bayrağın soldan sağa düşman üstüne sallanacağını belirtmektedir.

Komünist düzen nasıl getirilir? Komünist düzen gelirken, bayraklar soldan sağa mı sallanır? Herkesin bir bayrağı var, bayraklar sola da sallanır, sağa da.

"Sağına sarımsak, soluna soğan."

Acaba böyle mi savunsam kendimi?.. Sonra savcı ne der?

Sonunda buldum suçumu. Soldan sağa demişim de, sağdan sola dememişim. İşte tam suçüstü... Yakayı ele verdik. Kökü dışarıda olduğumuz, son bağımsız Müslüman Türk devletini yıkarken yakalandığımız, böylece ortaya çıktı. Ne yapacağız şimdi?

Ben de şöyle savundum kendimi:

Bu bir halk türküsüdür. Her gün radyolarda ve televizyonlarda çalınmaktadır. Yazı, tümüyle, Kurtuluş savaşımızı anlatmakta, bundan bazı dersler çıkartmak gerektiğine değinmektedir.

Burası da oldu. Şimdi geliyoruz, sağ sol işine...

Eğer, türküyü olduğu gibi aktarsaydım, yazı içinde sol sözcüğü iki kez kullanıldığı için cezam artmayacak mıydı?

Tam bunları söylüyordum ki, Duruşma Yargıcı Saadettin Üçüncüoğlu, gülmeye başladı. Üye Binbaşı Ferşat Oltulu da gülüyordu. Mahkeme Başkanı Albay Azmi Işıklar da hafifçe tebessüm ediyordu. Aa, baktım, savcı Mustafa Akın da gülüyor!

Sonra?..

Efendime söyleyim, sonra, karar günü geldi. Baktım, Mahkeme Başkanı değişmiş. Karar okundu. Anayasa'yı ihlalden, payımıza düşen cezayı almışız. Ne yapalım, "her eve lazım!" Üye Yargıç Ferşat Olgulu, beraatımız gerektiği düşüncesiyle, karara karşı çıkmış. Duruşmaları baştan sona izleyen Mahkeme Başkanı Albay Azmi Işıklar gitmiş, yerine, Albay Remzi Siretli gelmiş. O da basmış imzayı, böylece ikiye karşı bir oyla mahkum olmuşuz.

Kararı okuyunca ne göreyim?.. Bunca suçun yanında "komünist düzenin getirilmesinde bayrağın soldan sağa sallanacağını belirtmektedir" gerekçesiyle de mahkum olmaz mıyım?..

Kararı okurken, yüksek sesle türkü söylemeye başladım: "Soldan sağa, sağdan sola, salla bayrağı düşman üstüne."

Ve "Bayraklı sınıf tahakkümünü" kurmaya, orada da devam ettim, yani cezaevi hücresinde...

Tahakküm kurulacaksa, bayraklısından olsun, hem soldan sağa, hem sağdan sola...

SOKRAT'TAN DA KIYMETLİ...

12 Mart davalarını hukukçu olarak izlemek gerçekten ilginç oluyordu. Örneğin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Anayasa Hukuku Profesörü Mümtaz Soysal'ın Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar'ın başkanlığındaki mahkemede yargılanması, hukuk açısından başlı başına ilgi çekici bir olaydı.

Albay İzzettin Avlar, hiç şüphesiz çok değerli bir askerdi. Yine hiç şüphesiz, söz gelişi "M-1 Piyade tüfeği" konusunda, Prof. Mümtaz Soysal'ın bilmediği birçok konuyu, çok iyi bilmektedir. Avlar'ın "taarruz" ve "savunma" konularındaki bilgileri Mümtaz Soysal'da yoktur. İşbu nedenle, Mümtaz Soysal'ın Albay İzzettin Avlar'ı ya da bir başka albayı, piyadecilik konularında sorguya çekip, değerlendirme yapması düşünülemez.

Fakat tersi geçerlidir. Piyade Albayı İzzettin Avlar, bir Anayasa hukuku profesörünün, ders kitabında komünizm propagandası yapıp yapmadığını değerlendirmektedir. Sadece değerlendirmiş olsa, yine iyi! Bu değerlendirme sonunda, Mümtaz Soysal, örneğin, altı yıl sekiz ay hapse mahkum edilebilmektedir.

Askeri Mahkemelerin, siyasal suçlar için kullanılması böyle sonuçlar da doğurmaktadır. Piyade Albay İzzettin Avlar, Sıkıyönetim Mahkemesi başkanlığı sırasında, biraz hukuk, biraz da siyaset öğrendi. Anayasa hukuku konusunda da, kısa sürede uzman oldu ki, Mümtaz Soysal'ın "Anayasa'ya Giriş" adlı ders kitabında komünizm propagandası yaptığını, hemen anladı ve hükmünü verdi.

Hukuk Fakülteleri bu olaya gereği gibi eğilemediler Üniversiteler Yasası gereğince, üniversitede doçent ya da profesör olmayan kişilerden de yararlanılır. Bunlara "öğretim görevlisi" denilir Öğretim görevlileri, uzman oldukları alanlarda, üniversite öğrencilerine ders verirler.

Sanırım, Ankara 3 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, Siyasal Bilgiler ve Hukuk

Fakültelerinde "öğretim görevlisi" olarak Anayasa Hukuku dersleri okutacak olgunluğa ve uzmanlığa erişmiştir. Ankara ve İstanbul Hukuk Fakülteleri, değeri anlaşılmayıp, emekliye sevkediliverilen Albay İzzettin Avlar'a, Anayasa Hukuku dersi verdirseler, öğrencilere çok yararlı olurlar.

Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, gerçekten çok, ama çok nazik, çok saygılı bir insandı. Kürsüye çıkar çıkmaz, son derece tatlı bir gülümseme ile, önce sanığı selamlar, sonra da iki elini açıp, hafifçe de öne eğilerek, sanığın, sanık avukatlarının ve dinleyicilerin oturmasına izin verirdi.

Avlar, Prof. Mümtaz Soysal'ın duruşmaları sırasında, ara sıra karikatür çizdi. Bazı günler, canı sıkıldığı için, pencereden dışarıyı seyretti. En çok kızdığı olay, Mahkeme binasının hemen yanında bulunan Ana Tamir Fabrikası'ndan gelen gürültülerdi. Tam, duruşmanın can alıcı yerinde "vuuu", "trapp", "zıırt" gibi sesler gelince, Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, son derece sinirlenip, hemen emirler yağdırarak, gürültüyü sustururdu. Avlar'ın bir başka huyu daha vardı. Mümtaz Soysal'ın konuşmalarında "Marksizm" sözcüğü geçince, hemen gülümser, önündeki not defterine bir şeyler yazardı. Acaba, Mümtaz Soysal'ın savunmasında kaç kez "Marksizm" sözcüğü kullandığını mı saptamaktaydı?

3 Nolu Mahkemenin öteki üyeleri, o zamanki rütbeleriyle, Yargıç Yarbay Suha Umurhan ve Yargıç Binbaşı Tahsin Özer'di. Suha Umurhan, son derece yumuşak bir yargıçtı.

Bir duruşmada, Mümtaz Soysal, siyasi suçların hiçbir dönemde, hiçbir iktidara şeref vermediğini söyleyerek;

Sokrat'ın yargılanması Yunan uygarlığı için bir kara leke oldu. Galile'nin yargılanması insanlık tarihi için bir suç sayıldı. Beni de işlemediğim suçlardan ötürü yargılayarak, zorla kahraman yapmak istiyor, layık olmadığım bir sandalyeye oturtuyorsunuz... dedi.

Savunma gerçekten güzeldi. Duruşma Yargıcı Suha Umurhan bu konuşmadan etkilendi. Ama konuşma, Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar ve Savcı Yüzbaşı Baki Tuğ tarafından hiç de hoş karşılanmamıştı. Baki Tuğ, hemen yerinden fırlayarak söz istedi. Bas bas bağırıyor, sesi Ana Tamir Fabrikasındaki gürültüyü bastırıyordu:

- Sokrat'ı yargılayan bir Yunan mahkemesidir. Burası ise bir Türk mahkemesidir. Galile insanlık uğruna öldü, Marksist, Leninist ilkeler uğruna değiiiiil!!!

Eh vallahi de öyle. Söylenecek söz yok. Koskoca Baki Tuğ, bu... Hem de doğru söylüyor. Evet, Sokrat'ı Türk mahkemeleri yargılamadı. Sokrat'ı yargılayan yargıçlar da, Yunandı. Sonra, Galile'nin Marksizm'le uzaktan yakından bir ilgisi yoktu. Çünkü Marks ile Galile'nin yaşadığı yüzyıllar aynı değildi. Tabii ki Galile'nin Marksist-Leninist olması da mümkün değildi.

Ama, Galile, 1971 yılında Türkiye'de yaşasaydı, gerçi devlet zoruyla Marksist-Leninist olurdu. Fakat ne yapsın zavallı, bugünlerde yetişememişti.

Baki Tuğ, böyle konuşunca, Mümtaz Soysal'ın avukatlarından Profesör Turan Güneş, elini masaya vurarak söz istedi. Güneş söz istediğinde, Baki Tuğ, henüz konuşmasını bitirmemişti. Turan Güneş, elini masaya vuruyor, kürsüye doğru, bir iki adım atıp ısrar ediyordu. Baki Tuğ, yerine oturdu. Turan Güneş'e söz verildi. Güneş'in öfkesi geçmişti. Önce sağa, sonra sola baktı. Gözlüğünü sildi ve tek cümle ile Baki Tuğ'u yanıtladı. Yanıt kısa ve özdü:

- Askeri savcının sözlerini anladım...

Baki Tuğ kıpkırmızı olmuştu. Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, Güneş'in konuşmasının sonunu bekliyordu amma, konuşma işte bu kadardı. Askeri savcının söyledikleri anlaşılmıştı!

Bu kez, konuşma sırası, Duruşma Yargıcı Suha Umurhan'daydı. Umurhan olanca duygusallığı ile konuştu:

Mümtaz Bey, siz bizim için Sokrat'tan da kıymetlisiniz...

Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, irkildi. Savcı Baki Tuğ'un yüzü bir kat daha kızardı. Evet, duruşma yargıcı, sanık Mümtaz Soysal'ı övmüş, Sokrat'tan da kıymetli bulduğunu açıklamıştı.

Aynı Suha Umurhan, duruşma sonunda, Sokrat'a Yunan mahkemesinin verdiği cezayı çok bularak, Sokrat'tan da değerli bulduğu Mümtaz Soysal'ın altı yıllık mahkumiyet kararına, Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar'ın imzasının yanında imzasını atıvermişti.

12 Mart sınavına, yaşadığımız çevreyle birlikte girdik. Ben o sıralar, Ankara Hukuk Fakültesinde İdare Hukuku Asistanıydım. Öğrencileri, asistan arkadaşlarımı, profesörleri, doçentleri, bu olaylar sırasında çok daha yakından tanıdım.

Doç. Dr. Mukbil Özyörük, Fakülte'nin devrimci öğretim üyelerindendi. Aynı kürsüdeydik. Profesör Tahsin Bekir Balta ölünce, İdare Hukuku Kürsüsü, Doç. Dr. Özyörük'e kalmıştı. Özyörük, o günlerde mangalda kül bırakmayan devrimcilerdendi. Özyörük ile odamız da ortaktı.

Bir gün odada, Deniz Harp Okulu'ndan çıkarılan öğrencilerle ilgili Danıştay dilekçesi yazıyordum. Özyörük neşe içinde odaya girerek sordu:

- Ne yazıyorsun?

Hocam, Deniz Harp Okulu'ndan devrimci öğrenciler atılmış da onlara dilekçe yazıyorum...

Yahu, beni de avukat tutsalar ya.

- İyi olur hocam..

Özyörük, devrimcilerin davalarını almak için can atıyordu. Bir başka gün, Almanya'da devrimci eylemlere karıştığı için yurttaşlıktan çıkarılan Hakkı Keskin hakkındaki işlem için Danıştay'a dilekçe yazıyordum. Yine çıkageldi:

- Ne yazıyorsun yine?

- Hocam, Hakkı Keskin'in davası..

- Canım sana söyledim ya, bana da vekalet versinler...

Özyörük o günlerde, öylesine devrimciydi ki, bu gibi davalarda adı geçmezse bunu bir eksiklik sayardı. Bir gün bana uzun uzun geçmişinden söz etti. 1960 yılından önce, Demokrat Parti'den yanaymış. Babası da Demokrat Parti'nin Adalet bakanlarındandı. Sonra, 27 Mayıs devriminde, üniversiteden çıkartılan 147 öğretim üyesinin arasında yer almış.

Ne yapsın?.. Adalet Partisi'ne girerek, bu partinin ilk Gençlik Kolları Genel Başkanlığını üstlenmiş. Gençlik Kolu deyince, Özyörük'ü, Gençlik Kolu kuracak kadar genç sanmayın.

Özyörük, 1953 yılından beri, doçenttir. O tarihten bu tarihe, bir türlü bir kitap hazırlayıp, profesör olamamıştır.

Doç. Özyörük'ün öğrencileri profesör oldu. Doçent olduğu zaman ana rahmine düşen çocuklar, Hukuk Fakültesini bitirdiler. Fakat o, her devirde, bir başka siyasal akımın dibini bulmakla meşgul olduğundan, bir türlü profesör olamadı.

Özyörük, AP, "Anayasa'ya hayır" kampanyasına başlayınca, ne olur ne olmaz deyip, istifayı basıvermişti. 1969 yılında, İsmet İnönü'nün hazır bulunduğu bir törenle kapağı CHP'ye attı. Ondan sonra bir de Parti Meclisi'ne seçilmez mi?

Rastlantı bu ya, o günlerde, İsmet Paşa, Yassıada mahkumlarına siyasal haklarını geri verdirmek için "Kuyudan adam çıkartma" kampanyasına başlamıştı. Devrik Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve arkadaşlarının affı, İnönü önderliğindeki CHP tarafın-dan gerçekleştirilecekti.

İşte Özyörük buna dayanamazdı. Ne demek Demokrat Partililerin affı?!.. Devrimcilikte böyle geri dönmeler var mıydı, sapmalar var mıydı?!!.. Nerede kalıyordu 27 Mayıs?!.. Hemen hem Parti Meclisi üyeliğinden, hem de CHP'den istifa ediverdi. İki üç gün sonra, Ankara'da Tandoğan meydanındaki mitingde devrimcilik adına tozu dumana kattı.

Özyörük'ü tanımanız için, bir yazısından birkaç satır okuyalım. Bir 27 Mayıs yıldönümünde Cumhuriyet Gazetesi'nde şunları yazmış:

27 Mayıs'a, ihtilal, devrim demeyip de, "hükümet darbesi" diyenler, eskilerin tabiriyle "elifi görseler, mertek sanacak kadar" cahildirler. Hangi hükümet darbesidir ki, seçim yaptırmak için gelsin, referandum yaptırsın, iktidar mücadelesine katılmayıp gönül nzasıyla çekilip gitsin ve gittikten sonra bile, fikir, ilke, kavram ve ruh olarak yaşasın?!..

Buna devrim denir, devrim!.. Darbe denmez! Eğer ortada bir "darbe" varsa o, devrimin, suratlarında şaklayan tokadıdır...

Bazı siyasal olaylar, bazı kişilerin suratlarına bir tokat gibi iner 12 Mart darbesi de Özyörük'ün suratına "şaak" diye indi ki, titreyip kendine geldi ve "Ahmet Muhtar" takma adıyla Ter-cüman Gazetesi'nde, dün yazdıklarının ve yaptıklarının tam tersini yazdı!

Özyörük, "Balyoz Harekatı" gereğince gözaltına alındı. Koğuşa girdiğinde sapsarı olmuştu. Adil Özkol ile birlikte kendisine bir yatak bulduk. Yattı. Ertesi gün koğuşa gelen Ankara

Merkez Komutanı Tümgeneral Tevfik Türüng, Özyörük'e şöyle bir bakıp:

Hadi geçmiş olsun, tahliyen geldi... deyince çok sevindi. Neredeyse zil çalıp oynayacaktı. Gördüğü bütün Osmanlı terbiyesini toplayarak:

Sağ olun, sabolun paşa hazretleri... diye teşekkür etti amma, biraz sonra Tümgeneral'in kendisiyle alay ettiğini anladı. İstanbul'a yollanıyordu.

İstanbul'da, 83 deniz subayı ile birlikte yargılandı. İddianameye göre, Özyörük, İstanbul'da gizli bir toplantıya katılmıştı. Özyörük, suçlamayı şu kesin ve inandırıcı gerekçe ile reddetti.

Efendim, ben o gün ishaldim. Gerçi o eve gittim amma, ishal olduğum için, sık sık banyoya gittiğimden ne konuşulduğunu duymadım...

Alın size, bir ikinci "Dimitrof" savunması...

Aynı dava için, Tabii Senatör Ekrem Acuner'in dokunulmazlığı kaldırıldı. Acuner, Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak, dokunulmazlığını kaldıran kararın iptalini istedi. Bu istek dolayısıyla, davanın belgeleri incelendi. Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararında Özyörük'ün o gün ishal olduğu da belirtildi. Böylece, Özyörük'ün ishali "Anayasa Mahkemesi içtihatlarına" geçmiş oldu.

Mukbil Özyörük, Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde, bizimle birlikte sanık olarak yargılandı. Hukuk Fakültesi Dekanı Uğur Alacakaptan, Doç. Mukbil Özyörük, ben ve Asistan Adil Özkol, hep birlikte Dev-Genç'in Fakülte çapındaki eylemlerine destek olmaktan ötürü yargılanmaktaydık. Özyörük duruşmalarda ikide birde kalkar:

Heyet-i celilelerinize bütün mukaddesatım üzerine yemin ederek... biçiminde başlayan konuşmalarla kendisini savunmaya kalkardı. Duruşma yargıcı Yarbay Saadettin Üçüncüoğlu da bu fırsatı hiç kaçırmaz:

- Otur yerine, edebiyat yapma... diyerek, Özyörük'ü azarlardı.

Mukbil Özyörük, yedek subay olarak Kore Savaşı'na katılmıştı. Kore'de tercümanlık yapmış, bu hizmetlerinden ötürü Amerikalı'lardan bir de madalya almıştı. Savunma yapacağımız gün, mahkemede kulağıma eğilerek:

- Madalyamı takayım mı?... dedi. Bu madalya aracığı ile yaptığı savunmanın etkili olacağına inanmıştı.

İstanbul'da 83 Deniz Subayı ile birlikte yargılanırken:

- Ben Kore de komünistlere karşı savaştığım için madalya aldım, nasıl komünist olabilirim?... yolunda bir savunma yapmış ve savunmanın bu yerinde, sanıklardan İrfan Solmazer'in:

- Al o madalyayı da... diye başlayan bir yanıtı ile karşılaşmış, Solmazer'in madalya için verdiği adresten hiç de hoşnut kalmamıştı.

Aynı söz benim de dilimin ucuna geldi, kendimi güç tuttum.

Özyörük'ün yanında, devrimcilik konusunda mangalda kül bırakmayan öğretim üyelerinden biri de, Ankara Hukuk Fakültesi eski Dekanlarından Prof. Dr. Erol Cansel'di. Cansel, 12 Mart öncesi düzenlenen bütün yürüyüşlere katılmış, bütün forumlarda konuşmuş, bu nitelikleri nedeniyle devrimci öğrencilerce Fakülte Dekanlığı'na getirilmek istenmişti.

- Devrimci Dekan istiyoruz...

Erol Cansel, dekan seçiminden önce, bütün devrimci öğrencilerce böyle desteklenmekteydi. Sonradan mahkemede, Cansel'in Dev-Genç Merkez Yürütme Kurulu üyelerinden biriyle, dekanlık pazarlığı yaptığı da ortaya çıktı.

Hukuk Fakültesi'nin bütün öğretim üyeleri ve yardımcıları Erol Cansel'in, Hukuk Fakültesi öğrencisi Mustafa Kuseyri'nin ölümü dolayısıyla yaptığı konuşmada:

- Böbrek iltihabından öleceğime, faşist kurşunuyla öleyim... diyerek, bütün öğretim üyelerini, yardımcılarını ve öğrencileri, eylemsizlikle suçladığını çok iyi anımsamaktadırlar.

12 Mart gelince, tüfek icat oldu, mertlik de bozuldu. Profesör Erol Cansel, yakın dostu Doç. Seyfullah Ediz ile devrimci öğretim üyelerini ve öğrencileri suçlamak için askeri savcılara koştu. Sonradan, devrimciliği, böbrek iltihabını, faşist kurşununu unutup, "Ülkücü Öğretim Üyeleri Kongre Başkanlığı" yaptı.

Özyörük şimdi, bütün bilgisi, bütün kültürü ve yetenekleriyle Tercüman Gazetesi'nde yazılar yayınlamakta, Erol Cansel de, bütün gücüyle "ülkücülük" yapmaktadır.

Cephe iktidarı, bu iki öğretim üyesinin bilgi ve görgüsünden yararlanmak için bunlara bazı devlet kurumlarında danışmanlık vermektedir.

Bu iki öğretim üyesi yaşlandıkça olgunlaşmakta ve başta öğrencileri olmak üzere, bütün hukukçulara örnek olmaktadırlar...

İhtilal nasıl yapılır?

Nasıl yapılacak; bir gece ansızın elinizde silah hükümeti alaşağı edersiniz, olup biter! Şunun şurasında düşünecek ne var?..

Türkiye'de ihtilaller de son derece demokratik yöntemlerle yapılmaktadır. Bu bakımdan dünyada eşine pek rastlanmayan ilginç ülkelerden biriyiz. İhtilalleri bile, Mısır'daki sağır sultanın duyacağı biçimde, herkesin gözü önünde milli birlik ve beraberlik içinde planlayıp, örgütleriz.

12 Mart böylesine demokratik yollarla gerçekleştirilmiştir. Cuntalar kurulmuş, bunu herkes duymuştur. Cunta kuranlar az kalsın, kuruluşlarını Ankara Valiliği'ne bile bildireceklerdi amma, herhalde bunu akıl edememişlerdi.

Ben size 12 Mart'ın içyüzünü anlatayım mı? Haydi anlatayım.

Efendim, ülkenin içinde yaşadığı koşullar, Silahlı Kuvvetler içinde çalkantılara yol açınca o tarihlerde 2'nci Ordu Komutanı olan Orgeneral Faruk Gürler'in çevresinde bazı halkalar oluşur. Gürler, Kara Kuvvetleri Komutanı olmak istiyor, fakat önünde bir engel var: Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na Orgeneral Kemal Atalay'ı atamak istemektedir.

Gürler'e bağlı general ve albaylar hemen eyleme geçerler Açık ve kapalı gözdağlarından sonra, Gürler "hooop" deyip, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gelir.

Tabii, demokratik yolla!

Gürler Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gelince, işler kolaylaşır Artık ihtilal "hiyerarşik" biçimde, "emir komuta" çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Gürler, genç subaylara tam güven vermiştir.

- Başımızda Gürler var...

İşte bu söz, ihtilalcilik için yetip artıyordu bile. Gürler olduktan sonra, gerisi kolay... İhtilal yapılacak ama demokratik yolla!

Demirel hükümetine karşı tepkiler, Hava ve Deniz Kuvvetleri'nde de gelişiyordu. Mürted Hava Üssü Komutanı Tuğgeneral Aydın Kırışoğlu, Demirel hükümetinin yıkılarak, yerine, köklü devrimler yapacak bir devrimci yönetim kurulmasını özlüyor, arkadaşlarıyla, bunun planlarını yapıyordu.

Gürler, Kara Kuvvetleri Komutanı olunca, Adapazarı'nda Tümen Komutanı olan Tümgeneral Celil Gürkan'ın Ankara'ya getirilmesini istedi. Gürkan, Faruk Gürler'in isteği ile Kara Kuvvetleri Plan ve Prensipler Başkanlığı'na getirildi. Tümgeneral Celil Gürkan, Silahlı Kuvvetler'de çok sevilmekte ve sayılmaktaydı. İki yabancı dil bilen Gürkan, etkili konuşma biçimiyle, haklı bir ün yapmıştı.

Kara Kuvvetleri'nden Tümgeneral Gürkan, Hava Kuvvetleri'nden Tuğgeneral Aydın Kırışoğlu, aralarında kısa sürede çok yakın dostluk kurdular. Her ikisinin de siyasal görüşleri birbirine benziyordu. Bir süre sonra bu dostluğa Deniz Kuvvetleri'nden Tuğamiral Vedii Bilget de katıldı.

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur, 27 Mayıs 1960 günü, Adnan Menderes'i Eskişehir'de tutuklayan albaylar arasında yer almaktaydı. Oldum olası, Başbakan Demirel'e hiç içi ısınmamıştı. Hava Kuvvetleri'nde dipten gelen ihtilalci akımlar, kısa sürede, onu da etkiledi Kara ve Hava Kuvvetleri, hiyerarşik bir zincir içinde, ihtilal havasına girivermişti.

Orgeneral Faruk Gürler, ihtilalin planlanması ve örgütlenmesi görevini, kapısının karşısındaki odada çalışan, Plan ve Prensipler Başkanı Tümgeneral Celil Gürkan'a vermişti. General Gürkan, o günlerin tanımıyla "radikal" düşünceliydi. Silahlı Kuvvetler'in Demirel hükümetini devirmesi ya da çekilmeye zorlamasından sonra, bazı reformlar yapılmasını istiyordu. General Kırışoğlu, Amiral Bilget ve General Gürkan bu konuda tam bir anlaşma içindeydiler.

Görüşleri şöyle özetlenebilirdi: Önce Demirel hükümetinin sorumluları yargılanmalı, yolsuzluk dosyalarına el konmalı, siyasal suç sanıkları mahkemelere çıkarılmalı, sonra da kurulacak bir "Devrim Partisi" eliyle, başta toprak ve vergi reformları olmak üzere, köklü reformlar yapılmalı, ABD ile imzalanan ikili anlaşmalar kaldırılmalı, yabancı şirketler millileştirilmeli...

Gürler ve Batur, bu görüşleri benimsemişlerdi. İhtilal programları hazırlandıktan sonra, kurulacak "Devrim Hükümeti"nin kimlerden oluşacağı bir bir saptandı. Tabii bu da demokratik yolla!

İhtilal toplantılarına, Genelkurmay Başkanlığı Merkez Dairesi Başkanı Tümgeneral Şükrü Köseoğlu da katılmaya başlamıştı. Köseoğlu, bir gün, toplantıya Genelkurmay Başkanlığı Plan ve Prensipler Başkanı Korgeneral Atıf Erçıkan ile geldi. Erçıkan tam ihtilalciydi.

- Çankaya'ya elimde stenle bir gireceğim... diye ateşli konuşmalar yapıyordu. Erkek adamdı doğrusu! Demokratik yolla, Çankaya'ya çıkacaktı!..

Gürler yanlısı ihtilalcilerin bir tek endişeleri vardı. Kara ve Hava Kuvvetleri içinde örgütledikleri ihtilali, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç duyarsa ne yapacaklardı? Bazıları, duyarsa duysun, diyorlardı.

Duydu da..

Tağmaç, demokratik yolla bir haberleşme sistemi kurmuştu.

Korgeneral Atıf Erçıkan Bahçelievler'deki evinde, sık sık ihtilalci subayları topluyor ve ateşli konuşmalar yapıyordu.

- Çankaya'ya önce ben gireceğim...

Sonra öğrenildi ki Erçıkan, bütün konuşmaları, bir bir Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'a bildirmiştir!

İhtilalci subaylar, ihtilal gerçekleşirse, Devlet Başkanlığı'na Orgeneral Faruk Gürler'i getirmek istiyorlardı. Gürler'in de buna hiç itirazı yoktu. Atıf Erçıkan da Genelkurmay Başkanlığı'na getirilecekti. Buna da demokratik yolla karar verilmişti.

Fakat Gürler'in kulağına kar suyu kaçmıştı. Genç subaylar arasında kaynaşmaları da duyuyordu. Acaba kendisi, Mısır'da Kral Faruk'a karşı düzenlenen ihtilalde ön planda görüldükten sonra, Nasır tarafından "tasfiye" edilen General Necip rolü mü oynuyordu? Acaba? Acaba kendisi "Necip" Celil Gürkan da "Nasır" mı olacaktı?.

- Ben General Necip olmam...

"General Necip sorunu" Gürler tarafından Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'a da açılmıştı. Genç subaylar, Celil Gürkan'ın çevresinde kenetleniyorlardı. Hava Kuvvetleri'nin genç subaylarını örgütleyen Tuğgeneral Aydın

Kırışoğlu, kan-ser hastalığına tutulduğu için Londra'ya gitmiş, Batur ile genç subayların ilişkisi de böylece kopmuştu.

- Biz General Necip olmayız...

General Gürkan'ın ağzındaki sözler de, Gürler'e pek hoş gelmiyordu. Gürkan sık sık "toprak devrimi", "millileştirme" gibi kavramlardan söz etmekteydi. İşte bunlar demokratik değildi.

Gürler de, Batur da General Necip kavramında birleşmişlerdi. İkisi de General Necip olmayacaklardı.

Bu kuşkulara karşın, Gürler, yine de ihtilal için hazırdı. 9 Mart gecesi, Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda toplanıldı. Bu toplantı da demokratikti. Toplantıda Gürler, Batur, Gürkan, Atıf Erçıkan, Korgeneral İhsan Över bulunmaktaydı. Gürler Batur'a dönüp:

- Eyiceoğlu'na da haber verelim... dediğinde, Batur'un tepkisiyle karşılaşmıştı. O gece, Gürler, Celil Gürkan'a dönüp:

Celil Paşa, sen yoruldun, sorumluluğu ben üzerime alıyorum... diyerek toplantıyı bitirdi. Bu arada, cebinden çıkardığı mendillerle yüzünün terini silmekteydi. Toplantı öylece dağıldı.

10 Mart günü, orgeneral ve korgeneraller, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç tarafından Askeri Şura salonunda toplantıya çağırıldılar. Toplantıyı Orgeneral Tağmaç, şu sözlerle açtı:

- Arkadaşlar, bugün, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu görüşeceğiz. Her komutan arkadaş dilediği gibi açık konuşsun. Komutanlarınız olarak biz konuşmayacağız.

Bu, gerçekten çok demokratik bir yoldu. Herkes dilediğini konuşacak, "ihtilal yapalım" "hayır yapmayalım" diyerek, en demokratik yolla, sonuca gidilecekti.

Bu demokratik toplantı, öğleden sonra saat 16 ya kadar sürdü. Tağmaç, kara gözlüklerinin altından, bütün konuşmaları hoşgörü ile izledi.

Komutanlar çeşitli görüşler ileri sürüyorlardı. 1'inci Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün:

Demirel hükümetine dokunmayalım. Hükümetin emrinde göreve devam edelim... derken, bazı generaller de, Demirel hükümetinin kesinlikle devrilmesini, Silahlı Kuvvetler'in yönetime el koymasını istiyorlardı.

Bunların sözcülüğünü, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanı Korgeneral Hayati Savaşçı üstlenmişti. Savaşçı aynı sa-

bah 9:30'da, Celil Gürkan'ın odasında bir toplantı yapmış ve Kara Kuvvetleri'nde görevli generallere, "Genişletilmiş Komuta Konseyi"nde yapacağı konuşmayı okumuştu. Savaşçı'nın konuşması toplantıya katılan generallerce destek görmüştü.

Genişletilmiş Komuta Konseyi'nde bütün generaller, tam bir demokratik ortam içinde, ihtilal yapılıp yapılmayacağına ilişkin görüşlerini açıkladılar. Demirel hükümetinin devrilmesini isteyenlerin içinde, Çankaya'ya stenle girmeyi aklına koyan Korgeneral Atıf Erkçıkan da bulunmaktaydı. Düşünce özgürlüğü tamamı tamamına sağlanmıştı. Herkes görüşünü açıklamıştı.

Ne zaman "gizli ihtilal örgütü" türünden sözler duysam gülerim. Neresi gizli yahu?! Neredeyse Genişletilmiş Komuta Konseyi'nin toplantısı canlı yayın olarak televizyonda yayınlanacaktı!

Sonunda iyi oldu ama!

Memduh Tağmaç, bu demokratik tutumuyla, iş çevrelerinin gözüne çarparak emekli olunca, Sanayi ve Kalkınma Bankası yönetim kurulu üyeliğine getirildi. Gürler, Cumhurbaşkanı olmak için, Çankaya yokuşunu tırmandı, fakat ayağı tökezlediği için, tepe taklak düştü.

Tümgeneral Celil Gürkan, "disiplinsizlik" nedeniyle emekliye sevk edildikten sonra Faik Türün'ün emriyle, Erenköy İşkence Köşkü'nde sorguya çekildi.

Genişletilmiş Komuta Konseyi'nde Demirel hükümetinin devrilmesi ve yönetime el konmasını isteyen Korgeneral Hayati Savaşçı ne oldu bilir misiniz? Adalet Partisi Samsun Milletvekili!..

Silahlı Kuvvetlerimiz'de, adlarını duymadığımız, yüzlerini görmediğimiz subaylardan oluşan bir sağlıklı yapı var Bütün olup bitenlere karşı, Silahlı Kuvvetler'i ayakta tutanlar bu adsız kahramanlardır işte.

Türkiye'de zaman zaman ortaya çıkıp, "yüz kırk bir ve yüz kırk ikinci maddeler varken demokrasiden, özgürlükten söz edilmez diyoruz.

Amma da yapıyoruz.

Bakın Tağmaç, yüz kırk altıncı madde varken nasıl ihtilal yönetmiş? Ne de olsa zeki adam. Zeki olmasa, bankanın başına geçirilir miydi?

Banka toplantılarını da böyle mi yönetiyor acaba? Yani böyle "demokratik yolla!..."

ANAYASAYI "TANGIR TUNGUR" EDENLER...

Askeri Savcılar içinde en çok ölüm cezası isteyen kimdi acaba? İstanbul Sıkıyönetim Savcısı Albay Selahattin Fırat mı? Yarbay Naci Gür mü, yoksa Ankara Sıkıyönetim Savcısı Albay Kerametin Çelebi mi? Selahattin Fırat İstanbul'da "83 Deniz Subayı" davasında 83 idam istemişti. Ne demişler; isteyenin bir yüzü kara!

Seksen üç deniz subayının, ölüm cezasına çarptırılmaları isteniyordu amma, mahkeme savcının bu aritmetik hesabını yerinde görmeyerek, sanıkların beraatına karar vermişti. Ölüm cezası nerede, beraat nemde!..

Memleketimizde ve özellikle sıkıyönetimimizde o günlerde düşünce özgürlüğü(!) vardı. Her savcı, istediği kadar kişinin ölüm cezasına çarptırılmasını isteyebilirdi. Bu bakımdan düşünce özgürlüğü, tam anlamıyla yürürlükteydi.

Ankara I numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, çok sayıda ölüm cezası veren mahkemelerin başında yer alıyordu. Denilebilir ki, hiç bir Askeri Mahkeme bu kadar sayıda ölüm cezası vermemiştir.

Bazı sanıklar, hem Ankara, hem de İstanbul Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde yargılanıyordu. Dev-Genç Başkanlarından Atilla Sarp ile Genel Sekreterlerden Ruhi Koç'un her iki Sıkıyönetim Mahkemesi'nde de idamları isteniyordu. Her zaman güleç yüzlü olan Ruhi Koç, işi alaya vuruyordu:

- Ankara'da da İstanbul'da da idamımız isteniyor. Herhalde Eskişehir'de asarlar

Bol idamlı davalardan biri Ankara I nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde karara bağlanan "Dr. Uğur Celasun ve arkadaşları" davasıydı. Savcı Yargıç Yüzbaşı Ali Hüner, dört sanığın ölüm cezasına çarptırılmasını istiyordu. Bu sanıkların adları şöyleydi: Uğur Celasun, Hakan Tekinalp, Caner Güçal, Timur Ertekin, Selçuk Eralp...

Mahkeme kurulunda, Yargıç Albay Saadettin Üçüncüoğlu, Yargıç Binbaşı Siret Kurtcebe ve mahkeme başkanı olarak da Albay Remzi Siretli bulunmaktaydı. Mahkeme kararını verdi: Sanıklardan Hakan Tekinalp, Caner Güçal, Selçuk Eralp ve Timur Ertekin ölüm cezasına çarptırıldılar.

Fakat ne çare, o sıralar, Af yasası çıkmıştı. Ölüm cezaları, büyük bir üzüntü içinde yaşam boyu hapis cezasına çevrildi.

Karar Askeri Yargıtay'da incelendi. Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, sanıkların beraat etmeleri gerektiği düşüncesiyle, mahkemenin kararını temelden bozdu. Mahkeme karara karşı direndi. Dosya, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nca ele alındı. Son karara göre, sanıklardan Hakan Tekinalp ile Timur Ertekin haklarında herhangi bir suçtan mahkumiyetlerini gerektirir hiçbir kanıt yoktu. Sanıkların beraat etmeleri gerekirdi. Öteki sanıkların suçları da, Mahkeme kararında değinildiği gibi değildi.

I Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi, dört genci ölüm cezasına çarptırırken neye dayanıyordu? Herhalde mahkemenin dayandığı bazı gerekçeler vardı.

İşte benim anlatmak istediğim de bu.

Mahkeme, dört genci ölüm cezasına çarptırırken, işkence konusunda çok önemli bir anlayış geliştiriyordu. Eğer mahkemenin kararı, Askeri Yargıtay'ca temelinden bozulmamış olsaydı, bu görüş Türk ve dünya hukuk anlayışını kökünden değiştirecekti.

Ankara I Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin 74/1 esas ve 72/2 sayısı ile kayıtlı 32'nci sayfasını, izninizle şöyle bir aralayalım:

İşkence şu hallerde önem kazanır: İşkenceyle gerçeğe aykırı bilgi elde etmek, işkenceyle gerçeğe uygun bilgi elde etmek, baskı ile gerçeğe uygun bilgi elde etmek veya eldeki deliller karşısında gerçeği ifade etmek mecburiyetinde kalmak...

İşkence konusunda, mahkeme, bu olasılıkları sıralamaktadır. Sanıklar, kendilerine işkence yapıldığını ileri sürerek, haklarındaki suçlamalara dayanak olan ifadelerini reddetmektedirler.

Mahkeme bunun yanıtını veriyor. 32'nci sayfadan, 34'üncü sayfaya geçelim ve okuyalım:

" Şu halde iddia edildiği gibi, işkence yapılmış ise, gerçeğe aykırı bilgi elde edilmemiş, gerçeğe uygun bilgi edilmiştir."

Şimdi kendinizi sıkı tutun.

" Çünkü hakikati ortaya çıkarmak için suç işlemek başka, ortaya çıkan hakikat başkadır..."

Yani?.

Yanisi şu: İşkence doğruyu söyletmişse, yararlıdır. Gereklidir. Mahkeme gerçeği arar. Gerçek çeşitli yollardan bulunur Gerçek işkenceyle de bulunabilir.

Mahkeme bu kanıda olduğu için, dört genci ölüm cezasına çarptırmıştır. Askeri Yargıtay, işkence yoluyla alınan sorguları geçerli saymamış, kararı temelinden bozmuştu.

Ya bozmasaydı?.

Karar iyi ki bozuldu. Yoksa bu dört genç, şimdi Niğde Cezaevi'nde ömürlerini törpüleyip duracaklardı.

Küçüklüğümde aklım mahkeme kararlarına takılırdı. Savcı, hukukçu, yargıç hukukçu, avukat hukukçu... Nasıl olur da aynı konuyu ayrı ayrı görürlerdi? Kendim hukukçu olunca bunun yanıtını aşağı yukarı saptayabildim. Fakat böylesine yine de aklım ermiyor. Savcının ölüm cezası istediği bir sanığı yargıç beraat ettiriyor. Suç, siyasal nitelikte ise, nedir bunun kökeninde yatan hukuk mantığı?

Bu soruyu sordunuz mu, hep yanlış yanıt alırsınız. Çünkü, bu bir hukuk sorunu değildir. Soru yanlış sorulmuştur. Bu gibi sorunların temelinde siyasal gerçekler yatıyor. Bunun da kökeninde sınıfsal nedenler...

Öyleyse olağanüstü dönemlerin yargısal kararlarını, salt hukukun biçimsel kurallarıyla ölçüp tartamazsınız. Çünkü terazinin bir kefesinde siyasal nedenler yerleşmiştir. Ağırlıklar değişmiş, ölçüler değişmiştir.

Bu ölüm cezaları neye dayanılarak veriliyordu? Ceza Yasası'nın yüz kırk altıncı maddesine.. Nedir bu yüz kırk altıncı madde?.. Anayasa'yı silah yoluyla değiştirmek... Yani yasadaki tanımla, Anayasa'yı "tağyir, tebdil ve ilga" etmek...

Cezaevinde özellikle köylü sanıkların, yasanın bu sözlerine hiç dilleri dönmezdi. Bu maddeden tutuklanıp, cezaevine atılanlar, içerde önüne gelene sorarlardı:

- Anayasayı tangır tungur etmişiz; bastılar sopayı, nedir bunun cezası?..

Bizler de anlatırdık, Anayasanın nasıl "tangır tungur" edildiğini.

Bir gün, Güney illerimizin birinden Şeho Bildik adlı bir köylü yurttaşımızı getirip tutuklamışlardı. Şeho Bildik'in suçu, dev-rimci öğrencilere yataklık etmekti. Mahkemeye çıkınca, yargıç sormuş:

- Anayasayı tağyir, tebdil ve ilga ettin mi?

- Efendim?

Oğlum, yani savcı diyor ki, Anayasa'yı tağyir, tebdil, ilga etmişsin, ne diyorsun?

- O dediğinizden hiç yapmadım komutanım...

Yargıç dayanamayıp suçun niteliğini açıklamış:

- Oğlum, Anayasa'yı ihlal ettin mi?..

Yanıt şöyle gelmiş:

- Efendim, biz köylüyüz. Ne anlarız Anayasa'dan! İhlal edilmişse şehirliler etmiştir...

Anayasa'yı köylü yurttaşımız Şeho Bildik'in dediği gibi, şehirliler mi çiğnemiştir bilinmez; fakat böylesine cömertçe ölüm cezalarının verildiği bir dönemde, Anayasa sıkıyönetim gölgesinde ve silah yoluyla "tağyir, tebdil ve ilga" ediliyordu da, dışarıda, birkaç yurtsever dışında kimsenin sesi çıkmıyordu.

Bir mahkemenin ölüm cezasına çarptığı bir siyasal suç sanığını bir başka mahkeme beraat ettirirse, ne olur? Ne olacak! Ölüm cezası veren yargıç yükselir, yükselir, Genelkurmay Mahkemesine yargıç olur.

Şeho Bildik haklı değil mi?

- Efendim biz köylüyüz, ne anlarız Anayasa'dan?! İhlal edilmişse, şehirliler etmiştir...

Yürüyüş yaptın, Anayasa'yı ihlal!.. Ev tuttun, Anayasa'yı ihlal!.. Evinde "yasaklanmış sol yayın" bulundu, Anayasa'yı ihlal!.. Silahlı eylem, Anayasa'yı ihlal!.. Silahsız eylem, Anayasa'yı ihlal!.. Öksürdün, Anayasa'yı ihlal; tıksırdın, Anayasa'yı ihlal; hapşırdın Anayasa'yı ihlal!...

İşte böyle ölüm cezaları verilirken, Anayasa herkesin gözleri önünde "tağyir, tebdil ve ilga" ediliveriyordu.

Şeho Bildik haklı değil mi? Köylüler ne anlar Anayasa'yı ihlalden!? Şu şehirliler yok mu!.. Anayasa'yı "tangır tungur" edenler hep bunlar!

UÇAK KAÇIRMA SUÇU

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın dehşetengiz bildirilerinden biri daha okunuyordu. Bütün koğuş, kulak kesilmiş dinliyorduk. Bir "illegal örgüt", bütün suç kanıtları ile yakalanıp, adaletin pençesine teslim edilmişti! "İllegal örgüt" Türk Hava Yolları'nın bir uçağının Sofya'ya kaçırılması dolayısıyla ortaya çıkarılmıştı.

"İllegal uçak kaçırma örgütü" neyin nesiydi acaba?.

Spiker örgüt üyelerinin adlarını okumaya başlayınca, davanın sonunu kestirmek benim için hiç de güç olmadı. Çünkü, adları sıralananların birçoğunu yakından tanıyordum: Altan Öymen, Emil Galip Sandalcı, Erdal Öz, Abdi Yazgan, İlhan Kalaylıoğlu.

Sonradan olayı öğrendim. Sofya'ya uçak kaçıranlardan biri, Ankara'da fotoğrafçılık yapan Abdi Yazgan'ın (Foto Abdi) yanında bir süre çalışmış. Önce Abdi gözaltına alınarak işkence masasına yatırılmış, sonra, Abdi Yazgan'ın arkadaşı İlhan Kalaylıoğlu.

İlhan Kalaylıoğlu, o sıralar, Emil Galip Sandalcı'nın evinde kalıyor. Sıkıyönetim Sandalcı'ya diş bileyip duruyor. Sandalcı'nın suçu büyük. Hem de çok büyük; bağışlanacak türden değil.

Tağmaç cuntası, TRT Genel Müdürlüğü'ne Korgeneral Musa Öğün'ü getirmek istiyordu. Bu konu TRT Yönetim Kurulunca oylandı. O günlerde Emil Galip Sandalcı, Muammer Sun, Musa Öğün'ün yüksek niteliklerini, gereği gibi değerlendiremediklerinden, bu saygıdeğer Korgeneral'in atanmasına karşı çıkmışlardı.

Sandalcı da, Sun da bir süre sonra sıkıyönetimin hışmına uğradılar. Sandalcı, TRT dış yayınlarını bir kitap haline getirdiği için, "komünizm propagandası" yapmak, "hükümete hakaret etmek" gibi ipe sapa gelmez gerekçelerle suçlandı, sonunda beraat etti. Etti amma, yakasını bir türlü sıkıyönetimin elinden kurtaramadı. Bu kez de başına uçak kaçırma işini sardılar.

İlhan Kalaylıoğlu, Emil Galip Sandalcı'nın evinde kalmaktaydı. Kalaycıoğlu Abdi Yazgan'ın arkadaşıydı. Oldu mu, illegal örgüt?!.. Oldu.

Altan Öymen'in ne ilgisi var, diyeceksiniz. Var. Olmaz olur mu?!.. Kalaylıoğlu'na ağır işkenceler sonunda bir "itirafname" imzalatırlar. Bu itirafnamede, Altan Öymen'in İsmet İnönü ile ilişki kurup, hükümet üzerine baskı sağlamaktan, bir zamanlar röportaj yaptığı bir silah kaçakçısından silah bulmaya kadar bir sürü suçu yer almış.

Altan Öymen'in bunlardan hiç mi hiç, haberi yok. Bir silah kaçakçısıyla, röportaj da yapmış değil. Fakat İsmet Paşa'ya gitmiş. İddia böyle... İşte yakalandı sonunda...

"Neden gittin İsmet Paşa'ya?..

O günlerde Ali Elverdi başkanlığındaki Sıkıyönetim Mahkemesi, Deniz Gezmiş ve arkadaşları için ölüm cezasını vermek üzeredir. Ankara'da, İstanbul'da, bazı ilerici yazarlar ölüm cezasına karşı bildiri topluyorlar. Altan Öymen ve Erdal Öz, İsmet Paşa'ya bu konuyu görüşmek için gidiyorlar. Sen misin giden?!..

Birinci suç bu. Ötekiler ne, diyeceksiniz Bir tanesi de şu:

O sırada, Anka Ajansı yeni kurulmuş. Altan Öymen, Sevgi Soysal, Ahmet Kahraman, Hasan Cemal, hep birlikte, çalışıyorlar. Gece sokağa çıkma yasağı olduğu için, akşamları büroda çalışmak da olanaksız.

Anka Ajansı, Alman ajanslarına da yayın yapıyor. Bazı yerlerden telefonla haber almak, sonra da bu bilgileri haberleştirip, yine telefonla Alman ajanslarına bildirmek gerekiyor.

Altan Öymen'in ev telefonu kullanılacak. Fakat telefon aracında bozukluk var. Aynı günlerde Emil Galip Sandalcı'nın da telefonu kapalı. Altan Öymen, Sandalcı'dan bir gün için telefon aracını ister. Araç gelir, kullanılır. Bir iki gün sonra Altan Öymen telefonu bir arkadaşı aracılığı ile, Sandalcı'nın evine yollar.

Sandalcı'yla Öymen'in evleri çok yakındır. Fakat telefonu götüren arkadaş bir türlü gelmez. Çünkü Sandalcı'nın evinde Sıkıyönetim, karakol kurmuştur. Kim Sandalcı'nın evinin ziline basarsa, gizli örgüt üyesidir diye içeri alınır. Telefon aracını götüren genç de saf saf zili çalar. Kapıyı biri açar:

- Emil Galip Sandalcı'nın evi mi?

- Evet...

Evetle birlikte, genç arkadaş, karga tulumba içeri alınır. Elde bir de telefon varsa "illegal örgüt" bütün suç kanıtlarıyla yakalanmış oluyordu.

Bu telefon aracı, Sandalcı'yla birlikte gözaltına alındı, tutuklandı. Mamak Cezaevi'nde kaldı. Ancak insan türünden canlı olmadığından, Anayasa'dan doğan bütün haklarını kullanarak, işkenceden kurtuldu. Bir de telefonu konuştursalardı, ne örgütler, ne örgütler ortaya çıkardı!..

Sandalcı'yla Öymen'in "illegal örgüt ilişkisi" suç kanıtı olan telefon aracılığıyla büsbütün ortaya konunca, Ankara Merkez Komutanlığı'nda görevli Tank Albay Yaşar Savaş, bir gün Altan Öymen'e telefon eder

Altan Öymen'in de bütün derdi telefon aracı ile Sandalcı'nın evine yolladığı genç arkadaşı kurtarmaktı. Birkaç kez, Sıkıyönetim'e, Merkez Komutanlığı'na telefon eder. Merkez Komutanlığı'ndan da Öymen'i ararlar Öymen, "Herhalde bu iş içindir..." diye sevinir.

O sıra yurt dışında bulunan eşi ve çocuklarının yanına gidecektir Pasaportu hazırdır. Sadece Merkez Bankası'ndan döviz alacaktır "İyi, Merkez Komutanlığı da Merkez Bankası'na yakındır diye yola koyulur

Tank Albay Yaşar Savaş, sıkıyönetimin gizli kalmış ünlü-lerinden biridir. Öymen'i karşılar:

Şurada bekle... der. Altan Öymen bekler bekler, kimse kendisiyle ilgilenmez. Sonra bir yarbay, bir astsubaya emir vererek Altan Öymen'in, Mamak Muhabere Okulu'na teslim edilmesini ister. Kelepçe takılır ve yola çıkılır.

Mamak Muhabere Okulu Nöbetçi Subayı, Altan Öymen'in teslim alınması için bir resmi yazı ister Sıkıyönetim yetkilileri ile Nöbetçi Subay arasında bir tartışma çıkar Sonunda Öymen, Mamak Tutukevinde, yarısı çöplük olarak kullanılan bir hücreye kapatılır

Bir süre sonra Öymen, yeniden Muhabere Okulu'na gönderilir Burada birkaç gün bekletildikten sonra, gözü bağlı olarak sorguya çekilir Uçak kaçırma işinin saçmalığını onlar da bilmekteydiler. Sorarlar·

- Ölüm cezası kampanyasını neden başlattınız?...

İşte bütün iş burada ya.... Öymen, neden gözaltına alındığını, neden tutuklanmak istendiğini bir türlü öğrenemez. Üç numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'ne çıktığında, Başkan Piyade Albay İzzettin Avlar, Yargıç Tahsin Özer ve Fuat Kaylan'ın oylarıyla tutuklanır. Tutuklanma nedenleri arasında ve diğer sebepler" biçiminde bir gerekçe de kullanılır. Savcı Muhteşem Savaşan'a sorar:

- Nedir, bu ve diğer sebepler?...

Sıkıyönetim komutanının emridir. "Ve diğer sebepler" bir türlü açıklanmaz amma, anlayan anlar Ölüm cezası kampanyasını yürütmekten büyük suç mu olur?.

Altan Öymen ile cezaevinde birkaç kez karşılaştık. Selamlaşmak, el sıkışmak yasaktı. Sadece kaş göz işaretleriyle birbirimizin hatırını sorabildik.

Emil Galip Sandalcı, Abdi Yazgan, İlhan Kalaylıoğlu, uçak kaçırmak suçundan tutuklanıp, tuvaletin yanındaki penceresiz bir odaya kapatıldılar. Kendileriyle konuşmak yasaktı. Bizler de, kağıttan uçak yapar koğuşlarına atardık.

O günlerden bugüne, Altan Öymen için söylenen bir espri kalmıştır:

"Altan Öymen uçak kaçırır, kaçırır amma uçağa yetişemediği için..."

İşte sizlere uçak kaçırma olayının içyüzü. Bu "senaryoyu" yazan sıkıyönetim yetkililerini görsem, kutlayacağım. Bu yeteneklerini film ve tiyatroda kullanmadıkları için harcanmıyorlar mı, ne dersiniz?

BUZLAR KIRILIYOR...

Mamak Cezaevi'nin ünlü "arka koğuşu" o gün bomboştu. Koğuş arkadaşlarımız, sabah erkenden, birbirlerine kelepçelenerek duruşmaya götürülmüşlerdi. "Arka koğuş" Cezaevi'nin en "stratejik" bölgesiydi. Pek koğuşa da benzemezdi. Bir koridora açılan on üç hücre... Hücrelerde ikişer kişinin yatacağı birer ranza... Haklarında ölüm cezası istenenlerle, Sıkıyönetim'in ve Cezaevi Müdürü'nün "uygun bulduğu" sanıklar, buraya kilitlenirdi.

Profesör Uğur Alacakaptan ile birlikte, sondan ikinci hücredeydik. Üst ranzada ben, alt ranzada Alacakaptan yatardı. İkimiz de çoğunlukla kitap okuyarak zaman öldürürdük, ya da koğuştakilere dilekçe yazarak.

- Hocam, bir tahliye dilekçesi yazar mısın?

Yazmasına yazardık, yazardık amma, neye yarardı? Alacakaptan ara sıra takılırdı:

- Bizim kendimize hayrımız olsa, buraya gelmezdik.
- Hocam, 142'den açmışlar, Hocam 159'dan...
- Açarlar, açarlar.

1973 yılının ocak ayıydı. Her yer buz kesiyordu. Benim yattığım yerden, Hüseyin Gazi Tepeleri görünüyordu, bir de cezaevinin çatısı. Her yer kardan bembeyaz. Havada uçuşan kar tanelerini izliyorum. Hiç gereği yokken, Menderes'in, Adnan Menderes'in dokuzyüzaltmışlardaki konuşmasını anımsıyorum:

"Battal Gazi Ordusuna mı güveniyorlar?"

Belleğimde yer etmiş bu Battal Gazi ve Hüseyin Gazi. Sona başka şeyler düşünüyorum. Hüseyin Gazi Tepeleri'nde, kutsal taşlar varmış. Ankaralı kadınlar, bu tepeyi tırmanıp, adak için taş atarlarmış. Taş, kayaya yapışıp kalırsa, adağın yerine geleceğine inanılırmış.

Babam, bir zamanlar Tapu Kadastro Müdürlüğü'nde Ankara Fen Amirliği yapmıştı. Bir gün eve getirdiler. Hastalanmış.

Kalp krizi geçirmiş. Kriz, bu tepelerde görev yaparken gelmiş. Tepenin nirengi noktalarını ölçüyorlarmış.

Böyle karmakarışık düşünceler vardı başımda. Adak adayan kadınlar, Battal Gazi ve babamın ilk kalp krizi geçirdiği yer şu Hüseyin Gazi Tepeleri..

- Havalandırma!..

Başgardiyan İsmail Efendi bağırıyor. Elindeki sopayı hücre demirlerine vuruyor!

- Havalandırma!..

Bahçeye çıkmanın adı havalandırmaydı. İsteyen çıkar, isteyen çıkmazdı. Başımı kaldırdım, biraz da soğuktan korkmuştum. Alacakaptan'a eğildim:

- Hocam, çıkacak mısınız?.

Hayır, diyor Alacakaptan. Ben de İsmail Efendi'ye bağırıyorum:

- Çıkmayacağız.

- Emir var, çıkacaksınız!

İsmail Efendi'nin yanında başçavuş Osman da belirdi. Ses onundu. Diretiyordu hem de:

- Çabuk, çabuk, çabuk...

İlk koğuşta dört kişiyiz. Alacakaptan, ben, bizler siyasal tutukluyuz, iki tane de adi suç mahkumu var. Birinin adı "İdamlık Süleyman", ötekinin Remzi Öztürk. "İdamlık Süleyman" bir adam öldürmüş ve öldürdüğü adamın kanını içmiş. Bir söylentiye göre, cinayeti dayısı işlemiş. Süleyman üzerine almış. "Kastamonu canavarı" diye anılmış bir süre. Neyse, sonunda idama mahkum olmuş. Kararı, Meclis'te. Okuma yazma bilmezdi. Fakat her gün gazetelere ilk koşan oydu.

Tasdik var mı?

Remzi'nin suçları büyük. On beş yirmi kişiyi öldürmekten yargılanıyordu. Tren soymuştu. Bunun gibi bir sürü suçu daha vardı. Ama Allah için Remzi, efendi adamdı. İzin almadan hücremize girmez, koğuşu süpürmeye kalksak hemen atılırdı:

- Caiz midir Hocam?

Elimizden kovayı alır, süpürgeyi alır, koğuşu temizlerdi. "Caiz mi hocam biz varken? Caiz mi?"

Astsubay Osman sabırsız..

- Çabuk olun, sallanmayın.

İsmail Efendi'nin elinde bir kürek var. Baktım, yanında birkaç kazma kürek daha, duvara dayanmış duruyor. Astsubay Osman, yaptığı işin tadını çıkarıyor. Bir bana, bir de Alacakaptan'a bakıyor. Göz göze geliyoruz. Sırıtıyor.

- Avludaki buzları kıracaksınız.

Çok hoşuna gitmiş bu görev.

- Çabuk, çabuk.

Remzi kızıyor bu işe. Ters ters bakıyor Astsubay Osman'a.

- Hocalar da mı?

Astsubay, başını sallıyor. Ben kazma ve kürekleri omuzlarken sırıtıyor yeniden.

- Hocalar da ya... Sonra yine olayı hiç önemsemezmiş gibi komut veriyor:

- Çabuk, çabuk. Durmayın.

Avluya çıkıyoruz. Alacakaptan, ben, idamlık Süleyman ve Kilisli Remzi Öztürk. Cezaevi avlusuna çamaşırlıktan geçilerek çıkılıyor. Çamaşırlık, sımsıcak. Yerler su içinde. Çamaşır yıkayan tutukluların arasından geçip, avluya çıkıyoruz. Remzi ana avrat söyleniyor:

- Din iman var mı bunlarda?!..

Başçavuş Osman hiç umursamıyor söylenenleri. Ya duymuyor ya da duymazlıktan geliyor. Sonra Alacakaptan ve bana bakarak emir veriyor:

Yarım saatte, bu buzlar kırılacak, karlar temizlenecek.

- Din iman var mı, caiz mi, caiz mi?

Remzi söylene söylene kazmayı buzlara saplıyor Kazmanın ucu buza çarpıp zıplıyor.

Vay anasını.

Alacakaptan da bir kazma alıyor. Yan yana duruyoruz.

- Hocam, sinir harbi yapıyorlar, aldırmayın.

Alacakaptan, yüz ifadesiyle aldırmadığını anlatmak istiyor Kazmaları yere vuruyoruz. Kazmalar, buzu delemiyor. Haydi bir daha. Buzlar inatçı. Delinmiyor bir türlü.

- Ulan caiz mi, hocaları çalıştırmak caiz mi?

Remzi, yanı başımıza dikilen bir çavuşa söyleniyor.

- Ulan insanlıkta var mı, ulan İslâmlık'ta var mı?

İdamlık Süleyman da söyleniyor. O da kızmış:

- Hadi bizi insandan saymıyorsunuz!..

Çavuş, idamlık Süleyman'a biraz çıkışıyor:

- Sen işine bak, işine!.

Benim üzerimde siyah bir kazak var. Alacakaptan'ın üzerinde de, şık bir palto. İkimizin saçları da dibinden kesilmiş. Kazmayı yere vururken, Alacakaptan'ı düşünüyorum. Türkiye'nin en genç dekanıydı. 33 yaşında profesör olmuştu. Arkadaşları asistanlık yapıyordu hâlâ. Suçu neydi; neydi ki, böyle, Astsubay Osman'ların elinde, kürek mahkumları gibi çalıştırılıyordu?!.. Şimdi Başçavuş Osman'ı çekip sorsan "Ben emir kuluyum efendim" diyecekti.

Hoş, bunları tek tek sorguya çeksen, herkes suçu birbirinin üzerine atar. Üsteğmen Burhan Poturna da emir kuludur, Binbaşı Ayhan Kutluer de, Albay Mehmet Kemal Saldıraner de... Ya Tümen Komutanı? Onun da adı üzerinde "Abdullah Kuloğulları..." Tabii o da emir kulu!

Kim sorumludur bu işlerden? Kimse!.. Birileri sorumlu olsa ne olacak, kim soracak hesabı bugün?.. Kim?!..

Kazmalar iniyor, buzlar diretiyor. Karşıda Hüseyin Gazi Tepeleri bembeyaz. Nöbetçi kulübesinde bir er O da bizi gözetliyor. Ben Alacakaptan'ın suçu nedir, bunu düşünüyorum. Remzi yine söyleniyor!

- Din, iman var mı?

Ben Alacakaptan'dan bir iki adım ilerdeyim. Kazmanın sesini duyuyorum sadece. Birdenbire kazma sesi kesildi.

- Ah!

Döndüm. Alacakaptan bembeyaz olmuş. Bir eliyle belini tutuyor. Alnı ter içinde. Düştü düşecek. Hemen kazmayı fırlatıp yanına koşuyorum.

- Ne oldu hocam?

Konuşamıyor

- Belim, diyor sadece, belime bir şey oldu.

Kazma buza saplanmış, geriye çekilirken de, Alacakaptan'ın bel sinirleri oynamıştı. Hemen bir tabureye oturttuk. Yürüyemiyordu. İdamlık Süleyman, ben, Kilisli Remzi Öztürk başımızdaki gardiyan çavuşa bağırdık.

- Görmüyor musun? Haber versene!

- Havalandırma saati bitmedi.

Yanıt bu! Bu da Tümen Komutanı gibi "emir kulu." Fakat biraz sonra insafa geliyor. İçeriye haber veriyor. Baktık, Astsubay Osman gelmiş. Yüzü bir korkulu.

Alacakaptan o gün "disk kayması" denilen hastalığa tutulmuştu. Cezaevinde çalıştırıldığı ve belinin arızalandığı Cumhurbaşkanı Sunay'a duyurulmuş. Sonradan, ellerine kelepçe takılarak Askeri Hastane'ye götürüldü.

O günlerde Cezaevi Doktoru Metin Denli izinliydi. İzinden döner dönmez, Alacakaptan'ı çağırdı. Alacakaptan, elini beline götürüp "işte burası ağrıyor", diyordu ki, Metin Denli bağırdı:

- Esas duruşa geç. Bir Türk subayının karşısındasın!

Alacakaptan, bu olaydan sonra hiç doktora çıkmadı.

AMBALAJ KAĞIDI İLE KOMÜNİZM PROPAGANDASI

Klasik müzik dinleyerek komünizm propagandası yapılır da, "ambalaj kağıdı" ile yapılmaz mı? Yazar Erdal Öz, 12 Mart Balyoz Harekatı'nda işte bu nedenle tutuklanmıştır.

Evet öyle... İnanmazsanız, anlatayım:

Erdal Öz'ün, Ankara'da, şimdiki Büyük Çarşı'nın bulunduğu İş Hanı'nda bir kitabevi vardı: "Sergi Kitabevi."

Sergi Kitabevi, bütün yazar çizerlerin, ilericilerin, gençlerin uğrak yeriydi. Küçücük bir dükkandı Sergi Kitabevi... Erdal Öz, burada hem kitap, hem de plak satardı. Akşamüstleri, Kitabevi, Erdal Öz'ün dostlarıyla dolar, ayaküstü siyasal tartışmalar yapılırdı.

Güzel, küçük bir yerdi Sergi Kitabevi..

Erdal Öz, kitapları sarmak için ambalaj kağıdı hazırlamıştı. Ambalaj kağıdında, Marks'dan, Engels'den, Guevera'dan ve Atatürk'ten özlü deyişler vardı. Ambalaj kağıdı özenle hazırlanmıştı.

Koskoca Sıkıyönetim buna göz yumar mı hiç! Yummaz!

Sergi Kitabevi, birkaç kez basıldı. Polis her gelişinde "yasaklanmış sol yayın" toplayarak gitti. Fakat bir türlü suç kanıtı bulunamıyordu. Kuşkular giderilmemişti. Bütün solcular Erdal Öz'ün kitabevine gittiğine göre, bu kitabevi, gizli bir hücrenin genel merkezi olmasın?!..

Belki öyledir.

Kitabevinde gizli örgüt planları arandı ama, bulunamadı. Plakların altına baktılar, gizli örgüt yok... Kitapları kaldırıp kaldırıp baktılar, yine gizli örgüt yok. Nerede acaba bu gizli örgüt? Pikabın içine baktılar, orada da yok... Şu gizli örgüt, sanki, yer yarıldı da içine girdi.

Erdal Öz, bu gizli örgütü nereye gizlemişti acaba? Orada yok, burada yok. Canım bir yere gizlemiştir.

Arandı, tarandı, sonunda suç kanıtı bulundu: Ambalaj kağıdı!..

Ambalaj kağıdında ne suçlar işlenmemişti?!.. Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde tahakküm kurması, bu amaçla örgüt oluşturulması, cemiyetin çeşitli sınıflarını, kin ve adavete teşvik, suç işlemeye tahrik, hükümetin manevi şahsiyetini tahkir, küçük düşürme!..

Yani özetle "milli ve manevi değerlere" karşı ne kadar suç varsa bu ambalaj kağıdında yanyana gelmiş. İşte bu kağıt, sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıfların üzerinde egemenliğini kuracak, toplum içinde kurulu siyasal ve ekonomik düzeni yıkacak, yerine, Marksist, Leninist, efendim üzerinize afiyet, Maoist bir düzen kuracaktır.

"Muhtıra" dediğiniz nedir ki? Bir kağıda yazılmış beş on satır, bir de dört generalin imzaları... Bu kağıtla sınıflar devrilir, yok edilir. Edilmez mi?!..

Ambalaj kağıdında komünizm propagandası bulanlar; kimbilir, belki, kağıdı ışığa tutup, içinde orak çekiç olup olmadığına da bakmışlardır Belki, sekize, ona katlayıp, bu yolla, kağıtta Lenin'in resminin varolup olmadığını da incelemişlerdir.

O günlerdeki aramalarda ilginç olaylar geçiyordu. Bir sıkıyönetim görevlisi, "V İ. LENİN" biçiminde yazılan Lenin'in adını taşıyan bir kitabı görünce:

Yaz Oğlum, Altıncı Lenin... demişti. O günlerde bu olay dilden dile dolaşırdı. Guevera'nın fotoğrafını, bir hafif müzik sanatçısına benzeten bir başka iyi niyetli görevli de, bu suç kanıtına el koymak isteyen bir onbaşıyı şiddetle azarlamıştı. Böyle bir gülünç olaya kulaklarımla tanık olmuştum:

Hukuk Fakültesi aranıyordu. Odalarımız, kitaplarımız didik didik ediliyordu. Hemen hemen her kitaba bir toplum polisi düşmekteydi. Polislerden biri, bir öğretim üyesinin odasında barut bulunduğunu söylüyordu. Sonradan anlaşıldı. Zavallı profesör, odasındaki çiçekler için ince elenmiş toprak getirmiş, polis bunları barut sanmış.

Bu kadar da olmaz... diyeceksiniz amma olur, olur Hiç merak etmeyin burası Türkiye. Olur bunlar!

Bu arama sırasında, bir de baktım ki, bir iki polis, Fakülte kitaplığından yükledikleri "Forum" dergilerini kapıya yığıyorlar Yanlarına yaklaştım ve sordum:

- Bunları neden topluyorsunuz? Polis belki de iyi niyetliydi. Miğferini başından çıkararak, bütün efendiliği ile sorumu yanıtlayıp, merakımı giderdi:

-Her türlü forum yasak değil mi?

Doğru. Polis memuru haklı. Sıkıyönetim komutanları, öğrencilerin "forum" adını verdikleri toplantıları yasaklamışlardı. Her türlü forum yasak!

Her türlü forum yasak olunca, artık yayın hayatından kalkmış olan Forum Dergileri de yasaklanmış oluyordu. Emir emirdir. Toplamışlar Forum Dergilerini.

Erdal Öz, üzerinde sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıfları devirip, bir sınıfın ezilmesine yol açan ambalaj kağıtlarıyla birlikte önce gözaltına alındı, sonra da tutuklandı.

Sıkıyönetim Mahkemesi bu konuyu araştırmak için çok yönlü soruşturmalara girişti. Basın Yasası'na göre, basılmış yapıtlar hakkında, yayın tarihinden başlayarak üç ay içinde dava açılmazsa, kamu davası düşüyordu.

Önce bu konu araştırıldı.

Ambalajı basan matbaa arandı, bulundu. Ambalaj kağıdı hangi tarihte basılmıştı. Bu saptandı. Sonra ambalaj kağıtları Hukuk Fakültesi öğretim üyelerine inceletildi.

Sonunda şöyle karar verildi: Erdal Öz'ün, bu işte suç işleme kastı yoktur. Erdal Öz işbu nedenle beraat etsin. Erdal Öz'ün tahliyesine... Fakat, bu ambalaj kağıtları çok tehlikelidir. Bu kağıtlara el konmasına...

Ambalaj kağıdı, 1803 Sayılı Af Yasası kapsamına girmediğinden olacak, "tutukluluk hali" bugün de devam etmektedir, ne yapacaksınız?

Şu ambalaj kağıdının sıkıyönetimden çektiğine bakınız Allah aşkına!..

KURU TEMİZLEME

Temizlik imandan gelir. Nerde olursanız olun, temiz olmaya çalışacaksınız. Ama nasıl? Temizliğin en güç olduğu yerlerden biri hiç şüphesiz cezaevleridir. Her sanığa bir kova su... Mamak Cezaevi'ndeki temizlik sorunu, cezaevinin komutanınca böyle çözümlenmişti.

Yıldırım Bölge Tutukevi'ndeki "hamam" tam "alaturka" sayılırdı. Hamam odunla ısıtılır, kurnalar, göbek taşları, alev alev yanardı. Muhabere Okulu'nun banyosuna ise, diyecek yoktu.

Yıldırım Bölge'ye getirilişimizin ilk haftasında, Anayasa'da yer alan reformları Atatürkçü görüşle ele alacak olan Erim hükümeti, bizim yıkanma işimizi de düşünmüştü. Ne de olsa reformcu hükümetti.

Arkadaşlar bu kanıda değillerdi. Erim takımı, "Muhafız Gücünden takviyeli olarak" -ki, içerde arasıra bu tanım kullanılırdı-, herkesi "temizlemeye(!)" karar vermişti. Temizlik işinde o kadar ileri gidilmişti ki, Erim'e kalsa, "Filistin çöllerinden Stockholm'a kadar" ne kadar adam varsa, hepsini bir çırpıda temizleyecekti. Neyse, Allah'tan Amerikalılar, haşhaşın temizlenmesi için Erim'le anlaştılar da, o kadar adam da bu arada temizlenmekten kurtuldu.

Yıldırım Bölge'deyiz. Hep birlikte "hamam"a gideceğiz. Hamama gidecekler, görevli teğmen tarafından, ad okunarak saptandı.

Mümtaz Soysal, Uğur Mumcu, İlhami Soysal, Halit Çelenk, Niyazi Ağırnaslı, Bülend Nuri Esen, Uluç Gürkan, Adil Özkol, Cahit Talas, Ahmet Apdik.

Adı okunan çamaşırını alarak, koğuşun kapısına geliyordu. Sonra kapı açıldı, hep birlikte, askeri düzen içinde, yürümeye başladık.

Hamam mangası, gerekli güvenlik önlemleri ile, koğuşa yüz metre uzaklıktaki hamama gelir gelmez, soyunma işlemlerine

girişildi. Hamama da teker teker girdik ve hemen kurnaların başına koştuk.

- Oh be dünya varmış!

Buhardan gözgözü görmüyordu. Tam keselenmeye başlamıştık ki, bir espri ortalığı karıştırdı:

- Aşırı uçlar temizleniyor!..

Evet hepimiz, Başbakan Nihat Erim'in tanımıyla, "aşırı uç" sayılıyorduk. Üstelik "temizlenmeye" karar verilenler arasındaydık; öyleyse, temizleniyorduk. Aşırı uçlar temizleniyordu.

Profesör Bülend Nuri Esen, gece yarısı koğuşa gelir gelmez yüznumaraya gitmiş ve "cezaevi ayakyolunu" hiç beğenmemişti. Bir gün önce, Başbakan Nihat Erim ile beraberlermiş. Erim'den ayrılıp eve gelmiş ki, gece kapısı çalınıp, Sıkıyönetime çağırılmış. Profesör Esen, kapısına sıkıyönetim görevlileri gelince şakayı elden bırakmamış:

Yahu, gecenin yarısında gelinir mi? İnsan bu saatte karısıyla sevişir.

Esen "bu saatte insan karısıyla sevişir"mi demiş, yoksa, cinsel ilişkiyi adıyla sanıyla mı söylemiş, bilemem artık. Bana kalırsa, adıyla sanıyla söylemiştir.

Profesör Esen, yüznumara düzenini hiç sevmedi. Başladı söylenmeye:

- Çağdaş uygarlığa ulaşmak için önce tuvaletleri temiz tutmak gerekir.

Sonra eline bir hortum alıp, yüznumaraları yıkamak istedi. Hemen koşup elinden hortumu almak istedik. Bırakmadı.

Nihat iyi çocuktur. Söyleyim, bu tuvaletleri temizletsin. Yapacağı en iyi reform bu.

Koğuşta kahkaha yayılır Bülend Nuri bu... Durur mu hiç?.

- Efendim, Nihat iyi çocuktur. Evet iyidir. Şimdi askerlerin düdüğünü çalıyor. Biraz sonra bıkar. Evet, bıkar.

Nihat Erim, Bülend Nuri Esen'in çocukluk arkadaşıdır. Bir ara geceleri gündüzleri beraber geçmiş. Paris'te de beraber okumuşlar Severdi Erim'i. Fakat o şakacı diliyle, takılmadan edemezdi.

Nihat iyi çocuktur. Büyümemiş bir çocuk. Hep oyuncak arar.

Bülend Nuri'nin suçu neymiş bilir misiniz? Hukuk Fakültesindeki boykotlardan birinde, Dekanlık kapısında öğrencilerle

karşılaşır. Öğrenciler, hiç bir öğretim üyesinin içeriye giremeyeceğini söyleyince, Esen, o her zamanki şakacılığı ile başındaki kasketi göstererek bağırmış:

- Savulun, Lenin geliyor!

Ve böylece, öğrencileri yarıp, Fakülte'ye girmiş. Gözaltına alınma nedeni bu.

Belki acısını şakayla, bu tür davranışlarla unutmak istiyordu. Elinde hortum, yüznumarayı temizliyordu.

İstasyon helasına benzemiş. Yahu burası siyasi cezaevi. Burası temiz olmazsa, adam kalkar, politikacının ağzına yapar

Takılıyoruz:

- Hocam, politikacıların ağızları burası kadar temiz mi?

Mamak Cezaevi'nde banyo, cezaevinin arka bölümündeydi. Tutuklular, sırayla hamama götürülürdü. Banyoda yıkanmak için bir kova su verilirdi. Bu suyla, keseleneceksin, sabunlanacaksın, temizleneceksin. Bazen de, hiç su akmazdı. Su akmayınca yıkanmadan koğuşlarımıza döner, yıkanmak için, gelecek haftayı beklerdik.

Banyoya gidip de yıkanmamanın adı vardı: "Kuru temizleme..." Öyle ya, temizlenmeye gidiyorduk, temizlenmek suyla olduğuna ve bizler de su akmadığı için yıkanmadığımıza göre, "kuru temizleme" yoluyla temizlenmiş, sayılıyorduk. Daha doğrusu resmen temizlenmiş sayılıyorduk.

"Sıranız geçti."

"Su akmadı."

"Akmaz akmaz..."

"Ama biz yıkanamadık."

"Size fazla bile."

"Ne fazla?"

"Su."

"Allah Allah!.."

"Sizin Allah'ınız var mı?"

Cezaevi Müdürü Albay Saldıraner, tutukluların isteklerini deftere yazmaları gibi, son derece demokratik ve Anayasa düzenine uygun bir yöntem bulmuştu. Bu defterlere tutuklular isteklerini yazar, cezaevi yöneticileri de olanca nezaketleri ile bu isteklere cevap verirlerdi.

Bu defterlerden biri, bir gün elime geçti. Alacakaptan ile birlikte defteri karıştırıyorduk. Bir sayfayı okurken başladık gülmeye.

Oktay Etiman adlı bir tutuklu, İstanbul Selimiye Cezaevi'nden Ankara'ya getirilmişti. Gelir gelmez de Cezaevi müdürünün bulduğu demokratik yola başvurarak, yani deftere istediğini yazarak Anayasal hakkını kullanmak istemişti:

- Sekiz aydır yıkanmıyorum. Banyo yapmama izin verilmesi.

Yanıt, üsteğmen Burhan Poturna tarafından aynı deftere şu biçimde yazılmıştı:

- Daha yeni geldin ulan. Acelen ne?!..

Cezaevi müdürünün temizlik konusundaki çağdaş tutumu, sonunda, tutuklular arasında "mantar" hastalığına yol açtı. Sonra da birkaç kişi, "uyuz" teşhisiyle "tecrit hücresi"ne alındı. Bir gün de, bütün tutuklular baştan aşağı soyularak, uyuz olup olmadıklarına bakıldı.

Kuru temizlemenin sonuçları elde edilmeye başlanmıştı.

Ankara Merkez Komutanı Tevfik Türüng, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün'ün üvey kardeşiydi. Askerler arasında nedense "Bahçıvan Tevfik" diye anılırdı. Tümgeneral Türüng, ağaçlara ve çiçeklere düşkündü. Yıldırım Bölge Cezaevi'nde, boş zamanlarında çiçeklerle ve bahçede bulunan havuzun fiskiyesiyle uğraşırdı.

Tevfik Türüng'ün adı, ağabeyi Faik Türün gibi işkence söylentilerine karıştı. Emekli olduktan sonra da, emrinde çalışan subaylardan bir kısmı, eski komutanları Türüng'ün yolsuzluklarını Parlamento kürsülerine getirdiler amma, bir süre sonra, yolsuzluk söylentileri de, Türüng'ün adı da unutulup gitti. Şimdi Yalova'ya yerleşmiş. Keşke, diyorum, Yalova'ya kaymakam olsaydı!

Türüng'ün bir merakı çiçekler ise, öbür merakı kitaplardı. "Balyoz Harekatı" gereğince, o günlerin yaygın tanımıyla, "yasaklanmış sol yayın", gözaltına alınanlarla birlikte, Yıldırım Bölge Cezaevi'ne getiriliyor ve deste deste yığılıyordu. Dergiler, kitaplar, gazeteler, cezaevi bahçesinde bir büyük tepe gibi yükselip duruyordu. Türüng, bizler bahçede dolaşırken, yanımıza gelir:

Hepiniz de aynı kitapları okuyorsunuz... diyerek takılırdı. Türüng, böylece, "aynı merkezden" yönetildiğimizi kanıtlamış oluyordu!

Gözaltına alındığımda, benim evimden de, bir sürü "yasaklanmış sol yayını" alıp götürdüler. Ben, yasaklanmış olsun olmasın, evde herhangi bir kitap bulunmasının suç sayılamayacağını anlatmaya çalıştıysam da, kimsenin Hukuk Fakültesi öğrencisi sabrıyla bu söylevi dinlemeye niyeti yoktu. Ben üstümü başımı giyerken, kitaplık raflarındaki "yasaklanmış sol yayın", benden önce gözaltına alınmıştı bile.

O tarihlerde, Ankara mahkemelerinde, Ceza Yasası'nın 141., 142. ve 163'üncü maddelerine giren suçlarla ilgili

bilirkişilik yapıyordum. Bu bilirkişilik, 12 Mart döneminde de sürdü desem, inanır mısınız? Neyse, beni alıp götürmeye gelen albaya:

- Albayım, bırakınız sağcı solcu olmayı, bu kitaplar, bir bilirkişi için gerekli... diyorsam da, sözümü kimseye dinletemiyorum.

Ben de aklım sıra, sıkıyönetimcileri kandıracağım!

Bir buçuk iki yıl süreyle, Ceza Yasası'nın 141.,142.,146. ve 312'nci maddelerinden yargılandım. Anayasa'yı silah yoluyla değiştirmekten, Marksist-Leninist örgütlere yol göstermeye, sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenlik kurmasından, cemiyetin çeşitli sınıflarını birbirine düşürmeye kadar, bir sürü gerekçeyle yargılandım. Fakat bir Allah'ın kulu çıkıp da, evimden alınıp götürülen kitaplar hakkında tek kelime sormadı. Fakat bizim kitaplar gitti, gider

Kimden soracaksınız hesabını?..

Merkez Komutanı Tevfik Türüng, üst üste yığılan kitapları çadır bezleriyle kapattırdı. Başlarına bir kaç nöbetçi dikti. Kitaplar emniyete alınmıştı.

Bir gün Yargıç Binbaşı Orhan İzgü tarafından çağırıldım. Bir kaç paket halinde iplere bağlanmış kitapları göstererek:

Bunlar sizin mi?.. diye sordu.

- Evet, dedim. Benim...

- Bir yanlışlık olmuş. Arkadaşlar tutanağa sizin adınız yerine "Uğur Güçlü" yazmışlar Yeniden tutanak düzenledik. İmzalar mısınız?

İmzaladım.

"Uğur Güçlü" bir yerli film artistiydi. Sıkıyönetim görevlileri, gerçi benim evime gelmişlerdi amma, yerli filmlerin etkisinde kalarak kağıt üzerinde, Uğur Güçlü'yü göz altına almışlardı. Herhalde ondan olacak, ben evden alınıp götürüldükten sonra, bir başka sıkıyönetim ekibi, eve gelerek beni aramış. Annemin:

Biraz önce subaylar aldı götürdü... yanıtına da inanmayıp, dolaplar ve yatak altları aranmış ve benim gözaltına alındığımı anlatmaya çalışan zavallı babam, aramayı yöneten Albay tarafından sertçe azarlanmış.

Gözaltına alındıktan sonra da arandığım ve teslim olmam gerektiği günlerce radyo ve televizyonda ilan edilmez mi?!..

Ben Yıldırım Bölge Cezaevi'nde radyo dinlerken, arandığımı ve teslim olmazsam, silah kullanılacağını dinler dinler gülerdim.

Cezaevi bahçesinde toplanan kitaplara bakarken, ne düşünüyordum biliyor musunuz? Başbakan Nihat Erim, 12 Mart'tan önce sık sık "Devrim" Dergisinin Ankara'da Adakale Sokak'taki bürosuna gelir, Devrim'in başyazarı Doğan Avcıoğlu ile görüşürdü. 12 Mart Muhtırası ile Süleyman Demirel Hükümeti devrildiğinde, Nihat Erim'in Devrim Dergisi kitaplığında üç kitabı vardı. Erim bunları Avcıoğlu'na vermişti.

Erim başbakan olduktan sonra, sık sık, özel kalem müdürü Güner Öztek aracılığı ile Devrim Dergisi'ni arar ve kitaplarını isterdi. Ben kitapları Erim'e verilmemesi görüşündeydim. Çünkü nasıl olsa, Devrim Dergisi, Erim'in emrindeki Sıkıyönetim tarafından aranacak ve kitaplara el konacaktı. Sıkıyönetim, kitaplara el koyduğunda üzerinde Nihat Erim adı yazan kitapları bulur, kitaplar, Sıkıyönetim aracılığı ile nasıl olsa Erim'i bulurdu! Fakat özel kalem müdürü her gün telefon ediyordu:

- Sayın başbakanımızın kitapları...

Sonunda kitaplar Erim'e yollandı. Kitaplar yollandıktan birkaç gün sonra Sıkıyönetim görevlileri Devrim Dergisi'ni arayarak, ne kadar kitap, dergi ve dosya varsa alıp götürdüler. Ah bir de Erim'in kitaplarını götürselerdi!

Ah, olmadı işte! Olmadı!

"Bir kahvenin kırk yıllık hatırı vardır" derler ya, inanmayın sakın. Bu Nihat Erim, kaç kez gelip, Devrim Dergisi'nin acı kahvesini içmiştir amma, Başbakan olunca, emrindeki Sıkıyönetim ile Devrim Dergisini basmış, derginin sahibi Cemal Reşit Eyüboğlu'nu, başyazarı Doğan Avcıoğlu'nu, Yazıişleri Müdürü Uluç Gürkan'ı gözaltına aldırmıştı.

Gel zaman git zaman, Nihat Erim, bütün kitaplarını Meclis kitaplığına bağışladı. 12 Mart dönemini yaşadıktan sonra, belki de "ne olur, ne olmaz, günün birinde benim evimi de basıp, yasaklanmış sol yayın bulurlar" diye düşünerek evinde tek kitap bırakmadı.

Şimdi kitapsızdır!

Cezaevinde bazı gruplar birbirleriyle selamı sabahı kesmişlerdi. Görüşme hücrelerinde gelip giderken ya da banyoda birbirleriyle karşılaşsalar, hiç bakmadan gelip geçerlerdi. Zaman zaman sorardık:

Yahu neden birbirinize düşmansınız?

Yanıt şöyle olurdu:

Bizim onlarla çelişkimiz, burjuva ile proletarya çelişkisinden daha derindir...

Al bakalım, çık işin içinden!?

Cezaevinde, kendi içinde en tutarlı ve disiplinli kesim, Doğu Perinçek'in önderliğindeki İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıklarıydı. Dev-Genç'liler, Perinçek grubunun kaldığı koğuşlara "Pekin" derlerdi, onlar da Dev-Genç'lilerin koğuşlarına "Formoza" adını takmışlardı.

Şimdi pek eskisi kadar kullanılmıyor. 12 Mart tarihinden önce "Devrimcilerle el ele, milli cephede" sloganı sık sık tempo tutularak hep bir ağızdan söylenirdi. Söylenirdi amma, cezaevinde bile devrimcileri bir arada görmek olanaksızdı.

- Oportünistler mahkemeye gidiyor

Oportünist dedikleri de Türkiye İşçi Partililer'di. 12 Mart öncesi, TİP, sağ kesim kadar bazı sol kesimlerin de saldırısına uğramıştı. Bu görüşler, cezaevinde de geçerliliğini korudu.

Perinçek grubuyla, Dev-Gençlilerin en çok korktukları tehlike, tek başlarına başka koğuşlara verilmeleriydi. Eğer bir Dev-Gençli, Perinçek grubunun koğuşuna düşerse, artık yas tutardı. Çünkü aralarında hiçbir "diyalog" yoktu. Sanki başka başka dilleri konuşurlardı.

En disiplinli grup, Perinçek grubuydu demiştim. Gerçekten de öyleydi. Yemek yerler beraber, spor yaparlar beraber, çay içerler beraber, radyo dinlerler beraber. Aralarında benimsedikleri ilkeler de çok katıydı.

- Proletaryanın çelik disiplini...

İkide bir de bu kavramdan söz edilirdi. "Çelik disiplinin" cezaevinde uygulanış biçimi nasıl olmalıydı? Cezaevi yönetimi ile uzlaşmamak... Bu doğru. Sonra?.. Sonra örneğin, cezaevi içinde paranın kullanılmasına özen göstermek... Peki nasıl? Şöyle:

Her tutuklu, ancak haftada elli lira harcayabilirdi. Aileler, görüşme günü, cezaevi müdürlüğüne para yatırırlar, onlar da hafta başlarında, bu paralardan ellişer lira dağıtırlardı.

Bazı sanıklar yoksuldu. Bunlara aileleri para gönderemezdi. Bunun için, cezaevinde ortak harcama yöntemi benimsenmişti. Bütün paralar, koğuş yöneticilerince toplanır, harcamaları onlar yapardı. Bu yönteme "komün" denirdi. Kimse, komün giderleri dışında özel harcama yapamazdı. Örneğin, kantinden bir sigara alamazdı. Alsa, bu tutum ayıplanırdı, kınanırdı.

İhtilalci İşçi Köylü grubu, bu elli liranın tümünü harcamazdı. Disiplin gereği, bu paralardan adam başına ancak, on-on beş lirası harcanır, gerisi saklanırdı.

Saklanan paralar, sanıklara kalsa iyi. Cezaevi yönetimi hangi koğuşa, kaç lira para yatırıldığını bilirdi. Bütün harcamalar, kantinde yapıldığı için de, harcama tutarı da bilinirdi. Bu hesabı yapan cezaevi yöneticileri, on beş günde bir koğuşları basarak biriktirilen paralara el koyarlardı.

Oysa bu paralar, sanıkların her gün süt içmeleri için harcanabilirdi. Fakat öylesine bir katılık hüküm sürüyordu ki, bu görüşleri savunanlar, hemencecik, "küçük burjuva eğilimleri ağır basmak"la suçlanıveriyordu.

Oysa, cezaevinde bir sınıfsal değerlendirme yapılsa, tutukluların büyük çoğunluğunun küçük burjuva kökenli aydınlar olduğu anlaşılırdı.

Gerekli gıda alınmadığı için, diş çürümelerine rastlandı. Mide ülserleri birbirini izledi. Fakat küçük burjuva eğilimlerinin ortaya çıkmaması için herkes dişini sıkıyordu. Herhalde bu nedenle, birçoğunun dişi çürüyüp gidiyordu.

Cezaevinde en büyük dostumuz radyoydu. Bazı keskin arkadaşlar, sosyalist ülke radyolarını dinlerlerdi. Dinlemekle kalınsa iyi; belki can sıkıntısından, bu radyolarda ilginç buldukları konuşmaları daktiloyla çoğaltır, öteki koğuşlara yollarlardı.

Dış radyoları dinlemek gerçekten yararlı oluyordu. Türkiye'de olup bitenleri, bazen BBC, bazen Paris radyosu, zaman zaman da Bükreş, Sofya radyolarından izleyebiliyorduk. Örneğin Sofya'ya kaçırılan uçağın içinde bir korgeneralin olduğunu o günlerde, hiçbir Türk gazetesi yazamadı, bunu Sofya radyosundan öğrendik.

İyi amma, bazı genel ideolojik konuşmaların daktilo ile çoğaltılması neye yarıyordu? Belki bu yolla, bazı arkadaşlar ideolojik eksikliklerini tamamlıyorlardı amma, bundan en çok cezaevi yönetimi yararlanıyordu. Önce radyolar toplandı, sonra da daktilolara el kondu.

Olsun, ne çıkar, "proletaryanın çelik disiplini" var ya... Bizler de proletarya... Hepimiz bu disipline uyuyoruz.

İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıkları, ellerine bir kitap geçirdiler mi, hep birlikte okurlar, notlar alırlar ve tartışırlardı. İdeolojik bağnazlıkları olmayanlar da, bunları uzaktan izleyip, "Toplu namaz başladı" derlerdi. Perinçek grubunun toplu olarak kitap okumasına öteki gruplar "toplu namaz adını takmışlardı.

Bizler, cezaevi bahçesine bakan "DİŞ-B" koğuşunda kalırdık. Profesör Mümtaz Soysal, Profesör Uğur Alacakaptan, Sol Yayınları Sahibi Muzaffer Erdost, ben, birara bu koğuşta beraber kalmıştık.

Makina Yüksek Mühendisi Kaya Güvenç, Dev-Genç Başkanı, Ziraat Yüksek Mühendisliği son sınıf öğrencisi Atilla Sarp ile birlikte, koğuşun önündeki bir küçük toprak şeridine menekşe dikmek istediler. Bunun için, Cezaevi Müdürü Albay Kemal Saldıraner'den izin istendi. Saldıraner, menekşeleri bir süre gözaltına alıp, içlerinde "Moskof tohumu" olup olmadığını saptadıktan sonra, dikime izin verdi. Atilla Sarp ve Kaya Güvenç, binbir özenle menekşeleri dikip, suladılar.

Perinçek grubu, menekşe dikilirken bu yerin bulunduğu ön bahçede "havalandırmaya" çıkardı. Çıkar çıkmaz ne görsünler, bahçeye menekşe dikilmiş. Kim dikmiş? Tutuklular.

İşte "teslimiyetçilik!..

İçeriye haber yollandı. Bu menekşeler kalksın. Yanıt verildi. Kalkmayacak. Direnildi. Kalkacak. Sonra çözüm yolu bulundu. Bir kağıda, Mao'nun bir sözü yazılarak, İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıklarına gönderildi:

"Yüz çiçek açsın, bin fikir yarışsın..."

Tartışma da böylece kapanmış oldu.

KAHVE NASIL PİŞİRİLİR?...

Sıkıyönetimde görülen davalara cezaevinde çeşitli adlar verilmişti. Örneğin "Şafakçılar", Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıklarının ortak adıydı. Dev-Genç davasında ise, her sol kesimin başka adı vardı. Deniz Gezmiş'in siyasal eylemlerini benimsemiş olanlara da "Bahriyeliler" denirdi.

Bir de "doktorcular" vardı. Doktorcular, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini benimseyenlerdi. Bunlara, bir ikinci ad daha bulundu. "Jivago grubu..." Jivago adı, ünlü Sovyet yazarı Pasternak'ın romanından alınmıştı. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerinden yana olanlara "Dr. Jivagocular" da denirdi..

"Cepheciler", Mahir Çayan ve arkadaşlarından yana olanların adıydı.

Şafakçılarla Doktorcular, birbirlerine iyice karşıydılar. Bahriyeliler ile Cepheciler de, pek birbirlerini tutmazlardı. Bir de "Mihriciler" vardı. Mihrici, Mihri Belli'nin siyasal doğrultusunu uygun bulanlardı. Bunlara, cezaevinde bir ad daha bulundu: "Mihriban grubu."

"Mihriban sultana aşık yedi genç..."

Bu adla nitelenenlere, bu şiirden dizeler okuyarak sataşırlardı. Bir de tekerleme bulunmuştu:

"Mihriban grubunun baş ağrısı migren, ilacı migrifen...

Şafak, İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıklarının 12 Mart döneminde çıkardıkları bir gazetenin adıydı. Öteki gruplar da Şafakçılara takılıp dururlardı:

Şafak'ın çeşitli sınıfsal kesitler için yayınları vardır. Örneğin, çocuklar için Şafak, "müşfik"; iş adamları için şafak "teşvik"; trafik polisleri için şafak, "kavşak."

Bazı sözcüklerin türetilmesiyle, buna benzer şakalar dillerde dolaşıp dururdu.

Cezaevinde, siyasal nitelikte suçlar dışında, adi suçtan tutuklananlar da vardı. Bunlara "lümpen" denirdi. Bunlar, askerlik görevlerini yaparken suç işleyenlerdi. Bunların ünlüleri,

"İdamlık Süleyman" "Kilisli Remzi", "Kürt Cello" ve "Serseri Ahmet"ti.

Bunlardan bazıları, cezaeviyle anlaşıp "ispiyon" yaparlar, yani cezaevi yönetimine gizli haber ulaştırırlardı. İdamlık Süleyman bunlardan biriydi. Zavallının parası pulu yoktu. Eşi, dostu, akrabası da yoktu. Üstelik her gün, asıldım, asılacağım diye korku içinde yaşardı. İdamlık Süleyman'ın adı, cezaevinde "İspiyon Süleyman" olarak değiştirildi.

Cezaevi Müdürü Saldıraner, Süleyman'a, ara sıra para verip, bunun karşılığında, kim kimle yakınlık kuruyor, kim cezaevi yönetimine karşı, gibi konularda haber alırdı.

İdamlık Süleyman, bir gün, beni ve Uğur Alacakaptan'ı da ihbar etti. Suçumuz, oldukça büyüktü: Kaçak kahve pişiriyorduk.

Alacakaptan kahveye çok düşkündü. Tutuklanır tutuklanmaz bütün derdi, sabah bir fincan kahve içememekti. Bizler de düşündük taşındık, Alacakaptan'ın kahvesine bir çare bulduk.

Şöyle:

İçerde, su ısıtmak olanağı yoktu. İspirto ve gazocağı gibi araçların cezaevine sokulması yasaktı. Üstelik kahve almak da yasaktı. Peki biz kahveyi nasıl yaptık?

Önce, Dev-Genç sanıkları, elektrikli tıraş makinelerinden birinin fişini iki çiviye bağlıyorlar. Bunlar kolaylıkla elektrik iletince, oldu mu size elektrikli ocak... Bunun adı "ısıtıcı." Isıtıcı, gizli bir yerde saklanır, öyle ki, hiç bir zaman aramalarda ele geçmezdi. Çocuklar, emin yerdir diye, ısıtıcıyı, Alacakaptan ile benim yattığım ranzanın yanında bir yere yerleştirdiler.

Bir plastik sürahi bulduk. İçine su doldurup, ısıtıcıyı da içine sarkıttık mı su iki üç dakika sonra fıkır fıkır kaynıyor. Bir de süt şişesi bulduk. İçerde süt şişesi tutmak da yasaktı. Gelen dolu süt şişelerini geri verirken, bir tanesinin kırıldığını söylemiş, böylece bir süt şişesi sahibi olmuştuk. Süt şişesini, bu plastik sürahinin içine sokup, şişeye de kahve koyunca, mis gibi kahve elde ediyorduk.

Kahveyi içeriye sokan da, içerde "Casus Amca" olarak bilinen bir sanıktı. "Casus Amca", sosyalist ülkelerin birindeki elçiliğimizde memur olarak çalışırken, casusluk yaptığı gerekçesiyle, önce demokratik işkence yöntemlerinden geçirilmiş, sonra da, cezaevine atılmış neşeli ve eğlenceli bir yurttaşımızdı.

Casus Amca'nın duruşmaları, Genelkurmay Mahkemesi'ndeydi. Casus Amca, Genelkurmay Mahkemesi'ne girmeden önce, paltosunu vestiyere asar. Casus Amca'nın eşi de, vestiyerdeki paltosunun gizli bir yerine, yüz gramlık bir kahve bırakırdı. Casus Amca, herhangi bir ideolojik suç sanığı olmadığından, cezaevine girişte çıkışta üstü başı pek aranmazdı. Vestiyerdeki paltosunu alıp giyen Casus Amca, yüz gramlık kahveyi de içeriye sokuverirdi.

Bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır ya, Alacakaptan, tahliye olduktan sonra, Casus Amca'nın davasını üzerine aldı. Birkaç oturum sonra, Casus Amca tahliye oluverdi.

Neyse, sözü uzattık, İdamlık Süleyman, bir gün bizim kahve pişirdiğimizi gördü. Ertesi sabah Süleyman doktora çıktı. Süleyman'ın doktora gitmesi, rapor vermesi demektir. Biraz sonra koğuş basıldı. Astsubay, sadece Alacakaptan ile benim ranzamı aradı ve ısıtıcıyı eliyle koyduğu gibi buldu çıkardı. Astsubay:

- Ne bu?... deyince güldük, ne yapalım?!..

Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, Ankara 3 No. lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanıyorlardı. Yani, Mümtaz Soysal'ı mahkum eden mahkemede... Başkan Piyade Kıdemli Albay İzzettin Avlar, duruşma yargıcı Yarbay Süha Umurhan, üye Yargıç Binbaşı Tahsin Özer... Sonradan Yargıç Yarbay Süha Umurhan ayrıldı, Tahsin Özer duruşma yargıcı oldu. Yargıç Yüzbaşı Fuat Kaylan da, üyeliğe getirildi. Mahkumiyet hükmünü Avlar, Özer, Kaylan verdi.

Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, başta Genel Başkan Behice Boran olmak üzere, yiğitçe savunmalar yaptılar. TİP yöneticileriyle koğuşlarımız ayrıydı. Birkaç kez, Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin bulunduğu, Askeri Veteriner Okulu'nun "Gazino" adı verilen bekleme odasında karşılaştık. Kelepçelerimiz çözülürken, ayaküstü, birbirimizi yüreklendirici sözler söyledik.

Yakında çıkarsınız.

Yok canım, bir on beş yılımız var.

- Ama savcınız biraz yumuşak, bizimkine baksanıza...
- Birkaç duruşmadan sonra siz çıkarsınız.

TİP davasını açan savcının adı Mustafa Denizli'ydi. Gerçekten yumuşak bir adamdı. TİP yöneticileriyle fırsat buldukça konuşmak ister, bu davalarda bulunmaktan üzüntü duyduğunu da söylerdi. Askeri Savcı Denizli, duruşmalar sürerken, bir kalp krizi sonunda ölünce, yerini, Sıkıyönetim Başsavcısı Askeri Yargıç İlhan Şenel aldı.

TİP yöneticilerinin tutuklanmalarına, bir askeri yargıç karşı çıkmıştı. Besim Doğuşlu adlı bir askeri yargıç, o günlerin havası içinde, hemencecik görevinden alınıp, bir başka göreve verildi. Duruşmalar sürerken, mahkeme, TİP yöneticilerinin salıverilmelerine karar verdi. Askeri Savcı Mustafa Denizli, salıverilme kararına karşı çıkmamıştı.

Fakat arada ne oldu bilinmez, aynı sanıklar, aynı mahkeme tarafından yeniden tutuklandı. Bu kez savcı, Mustafa Denizli

değil, İlhan Şenel'di. Duruşma yargıcı Süha Umurhan yerine de, Tahsin Özer gelmiş, Fuat Kaylan da kurula yeni katılmıştı. TİP yöneticileri, ikinci kez tutuklandıkları gün, biz Uğur Alacakaptan ile birlikte 1 No.lu Mahkeme'de yargılanıyorduk. Haberi avukatlarımdan biri olan Yıldırım Pekkan'dan aldım. Pekkan, hem benim hem de TİP yöneticilerinden Adil Özkol'un avukatıydı. Duruşma bittiğinde soluk soluğa geldi:

- Adiller'i yeniden tutukladılar...

Ellerime kelepçe takılıp, mahkemeden çıkartılırken, Adil Özkol'u, Sadun Aren'i gördüm. Adil, gülerek selam verdi. Gazinoya geldiğimde Doğu Perinçek ile karşılaştım. O da, yakalanıp, tutuklanmıştı.

Doğu Perinçek, Adil Özkol ve ben, liseden yakın arkadaştık. Şimdi üçümüz de Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142'nci maddelerinden tutukluyduk. Kendi kendime güldüm. Lise öğrencisi olduğumuz yıllarda, hep beraber "Kahramanlık Günleri" düzenlerdik.

"Bin atlı akınlardı çocuklar gibi şendik."

Kahramanlık günleri çok geride kalmıştı. Akınlarda çocuklar gibi şen olanlar da! Şimdi bileklerimizde kelepçe, "devletin temeline dinamit koymak" biçiminde kısaca özetlenen suçlardan ötürü tutukluyduk.

Yani demek, Doğu, Adil ve ben, söz gelişi, sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kuruvermiştik kaş ile göz arasında. Allah, Allah!..

Sıkıyönetim davalarındaki iddiaları duydukça, okudukça:

Yahu, amma da sağlam sınıfmış bu burjuva sınıfı. Önüne gelen bu sınıf üzerinde hakimiyet kuruyor, yine de bu sınıfa birşeyler olmuyor... diye gülüşürdük. Bu da bir cezaevi eğlencesiydi.

Şu burjuva sınıfı üzerinde kimler egemenlik kurmamıştı: Ortaokul öğrencileri, albaylar, sendikacılar, generaller, genç kızlar, öğretmenler, işçiler, köylüler..

- Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde hakimiyetine... veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya.. veya memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye...

Türkiye Cumhuriyeti Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil ve ilgaya ve bu kanun ile te-

şekkül etmiş bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni görevini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler...

Bu suçların cezaları ne kadar? İdam cezasından başlıyor. Yirmi yıl, on beş yıl, öyle uzayıp gidiyor. Biz bu cezalara, bankaların ikramiye dağıtırken, "milyon yağmuru" dedikleri gibi, "ceza yağmuru" derdik. Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurarsan, cezan da bu. Tahakküm kurmayacaksın. Kurarsan alacaksın cezayı!

Cezalara baksanıza: Ölüm cezası... Yirmi yıl, on beş yıl, on yıl.. Aşağı kurtarmıyor mübarek?

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran ne yapmış? Sınıf tahakkümü kurmuş... Emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu ne yapmış? O da sınıf tahakkümü kurmuş... Sol Yayınları sahibi Muzaffer Erdost'un suçu ne? Sınıf tahakkümü kurmak... Ya Türkiye Öğretmenler Sendikası Başkanı Fakir Baykurt'un suçu? O da sınıf tahakkümü kurmak... Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mümtaz Soysal ne yapmış? O da, durup dururken sınıf tahakkümü kurmuş... Peki Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Uğur Alacakaptan... Efendim o da, sınıf tahakkümü kuran örgütlere, Anayasa'yı ihlal ederek yol göstermiş.

Tahakküm aşağı, tahakküm yukarı!

Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, ikinci kez tutuklandıktan sonra, "sınıf tahakkümü" kurmak suçundan onar on beşer yıl ağır hapis cezasına çarptırıldılar. Böylece, parlamentoya girme olanağını elde eden tek sosyalist partinin yöneticileri ağır hapis cezaları almış oldular

Şu işe bakın ki, aynı günlerde 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası, Türkiye İşçi Partisi'nin yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi'nce iptal ediliyordu.

Aynı Anayasa Mahkemesi, aynı Türkiye İşçi Partisini, bu kararından iki üç ay önce "bölücülük' suçundan kapatıyor, bir süre sonra, aynı partinin kapatılmadan önce verdiği dilekçeyle, Sıkıyönetim Yasası'nı iptal ediyordu!

TİP yöneticileri, içinde "bunların suçlu olduğunu sokaktaki adam da biliyordu" sözlerinin yeraldığı bir gerekçe ile mahkum edildiler. Kararın altında, Piyade Albay İzzettin Avlar, Yargıç Binbaşı Tahsin Özer ve üye yargıç Yüzbaşı Fuat Kaylan'ın imzaları vardı.

Bu karadan sonra, TİP yöneticilerini mahkum eden mahkeme üyesi Yargıç Binbaşı Tahsin Özer, Genekurmay Mahkemesi Savcılığına atandı.

Tahsin Özer, Mustafa Bürke adlı bir generalin duruşmasında, General Bürke'nin bir yabancı şirketten kazanç sağladığını ileri süren iddianamesini okuduktan sonra, General'den şu karşılığı aldı:

Komünistler Silahlı Kuvvetleri yıpratmak için bu davayı açtılar.

Davayı açan savcı Tahsin Özer, General'e bu sözlerin ne anlama geldiğini sordu.

Şu komünistler nerelere kadar sızıyorlar baksanıza?

ÇELİKBAŞ'IN TELGRAFI...

Fethi Çelikbaş'ı tanır mısınız? Tanırsınız, tanırsınız... Çelikbaş, politikada demirbaştır. Yirmi, yirmi beş yıldır, çok partili yaşamımızın birçok partisinde ayrı ayrı boy göstermiş olan Çelikbaş, birara, kafasını bizim davaya da sokmuştu. Sokmuş ve hak ettiği karşılığı da alıp gitmişti.

Uğur Alacakaptan ile birlikte yargılanırken, en büyük suçlarımızdan biri, "Anayasa'ya saygı yürüyüşü" düzenlemekti. Bizler, Anayasa'ya saygı yürüyüşü düzenlemekle, Anayasayı çiğnemiştik! Yürüyüş, Ankara Hukuk Fakültesi önünde başlamış, Anıtkabir'de son bulmuştu. Bizim suçumuz, Anayasa'nın, Cebeci ile Tandoğan alanı arasındaki bölümünü çiğnemekti.

Neyse, gelelim Çelikbaş'a...

Prof. Çelikbaş, -profesör dediysek, kitabı, teksiri var sanmayın; üstadın yayınlanmış bir tek kitabı bile yoktur. Bir makale yayınlayarak profesör olmuştur- o tarihte, Allah geçinden versin, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin İstanbul İl Başkanıymış.

Çelikbaş, bu yürüyüşe katılmış mı? Yok canım, katılmamış. Ne yapmış ya? Gazetelerde yürüyüşün resimlerini görmüş. Bu resimlerin birinde, bir kısım öğrenci "halklara kardeşlik" yazılı bir döviz taşıyormuş. Çelikbaş, bu resmi görünce, hemen Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Uğur Alacakaptan'a bir telgraf çekmiş ve olayı kınamış.

"Eeee, ne var bunda" diyeceksiniz. Demeyin. Bu politika demirbaşı, Uğur Alacakaptan sıkıyönetim mahkemesine düşünce, yememiş, içmemiş, savcılığa başvurmuş ve kendisine neden Alacakaptan'ın yanıt vermediğini sormuş.

"Yok, bu kadarı olmaz" demeyin sakın!

Haydi Çelikbaş, Askeri Savcılığa başvurdu. Savcılığın bunu ciddiye alıp, mahkemeye getirmesine ne gerek var?!.. Var efendim. Anayasa ihlal edilmiş. Anayasa ihlal edilirse, suç büyük. Gerçi o günlerde, Anayasa, silah yoluyla, "tağyir, tebdil ve ilga"

edilmekteydi amma, ne yaparsınız ki, kör bulduğunu dövüyordu!

Anayasa çiğnenmişse, değiştirilmişse, Cebeci'den Tandoğan Alanı'na yürünerek çiğnenmişti. Demirel, 12 Mart Muhtırasıyla birlikte, o pek ünlü şapkasının alıp gittiğinden, "sokaklar yürünmekle aşınmaz" da diyemiyorduk.

Çelikbaş da bizi sıkıştırmıştı hani!

Alacakaptan'ın bu suçu, hiç bağışlanmaz. Koskoca Fethi Çelikbaş, telgraf çekiyor, ona yanıt vermiyor Hani "özel ulak" mektup olur ya, bu Çelikbaş da, sıkıyönetim eliyle, telgrafına karşılık alacak. İnadı, inat. Ne yapacaksınız?

Duruşmaya geldi.

Askeri Savcı Mustafa Akın durumdan çok hoşnuttu. Bu kez sahaya, büyük devlet adamı Çelikbaş'la "takviyeli" olarak çıkmıştı. Kürsünün üzerinden zafer kazanmış komutan gibi bakıyor ve bakışlarıyla "Yedim sizi!.." diyordu sanki.

Savcı Mustafa Akın ile aylarca, karşı karşıya durduk." Duruşma" sözcüğü buradan geliyor herhalde. O durdu. Ben durdum. Öteki sanıklar durdu. Böylece duruşmuş olduk.

Savcı konuşurken, zaman zaman içimden gülmek gelirdi. Esas hakkındaki iddiasının okurken, Ceza Yasası'nın 311 ve 312'nci maddelerini birbirine karıştırırdı. Bu maddeler birbirlerine çok benzer. Savcı, birinin gerekçesinin söyleyip, öteki maddeden cezalandırılmamızı istedi.

Bu duruşmada da, ünlü Fransız bilim adamı Duverger'nin kullandığı "proleter uluslar" kavramından hareket ederek, komünizm propagandası yaptığımı kanıtlamaya çalıştı. Bir başka duruşmada, Atatürk'ün Sovyet Diplomatı Aralof'a söylediklerini suç sayıp cezalandırılmamı istemişti. Ben savcıdan çok hoşnuttum. "Soldan sağa sağdan sola salla bayrağı düşman üstüne" türküsünden komünizm propagandası sonucu çıkarması da, savcının yeteneklerini kanıtlayacak başlıbaşına bir doyurucu örnekti.

Böyle bir savcı, bakalım, Çelikbaş gibi dört başı mamur devlet adamını hangi suçun kanıtlanması için kullanacaktı?..

Duruşma yargıcı Yarbay Saadettin Üçüncüoğlu, birara izin yapıyordu. Çelikbaş'ın, tanıklığı da, aksilik bu ya, işte o günlere rastladı.

Savcı söz alarak konuştu:

Efendim, sayın tanık Prof. Fethi Çelikbaş'ın dosyada mevcut bir müracaatı var...

Duruşmayı yöneten Hava Yargıç Binbaşı Ferşat Oltulu, Savcının sözünü kesti:

- Evet, okuduk... Okuduk, bir şey anlamadık.
- Efendim, izah edeyim.
- Edin.
- Sayın Profesör, Anayasa'ya saygı yürüyüşü sırasında...

Yargıç Ferşat Oltulu:

Yürüyüşe katılmış mı?

- Hayır
- Peki ne işi var bu dosyada?

İzah ediyorum. Profesör o tarihte, Güven Partisi İstanbul İl Başkanıymış.

- Ne olmuş?

Telgraf çekmiş.

Ferşat Oltulu bu kez, yerinde, kabineye alınacak bakan gibi sabırsızlıkla bekleyen Çelikbaş'a dönüp sordu:

Siz savcılığa başvurmuşsunuz. Demişsiniz ki ben Alacakaptan'a telgraf çekip, onu kınadım. Ne olmuş kınadıysanız?..

Çelikbaş:

- Kınadım, efendim. Çünkü halklara özgürlük, kardeşlik gibi sloganlar kullanılmıştı.

Oltulu:

Bunları Alacakaptan mı söylüyordu?

- Hayır.
- Öyleyse?

Ferşat Oltulu, bu kez Alacakaptan'a dönüp sordu:

- Bir diyeceğiniz var mı, böyle diyorlar?

Uğur Alacakaptan'ın yanıtı, Çelikbaş'ın pembe yanaklarını mosmor etmeye yetmişti. Yanıt şöyleydi:

Anayasa'ya saygı yürüyüşünden sonra, birçok kimseden övgü ve yergi mektupları aldım. Çoğuna cevap vermedim. İşte o günlerde bir zarf aldım. Zarfı açınca, içinden affedersiniz, dışkı çıktı, yani insan pisliği çıktı."

Alacakaptan, Çelikbaş'a dönerek:

- Bu dışkıya da cevap vermedim. Çelikbaş'a da.

Çelikbaş, yerinden bir adım atmıştı ki, Alacakaptan yeniden söz aldı:

Tanık profesörün, siyasi hayatı, çok dalgalı geçmiştir. Belki yarın, bakan olmak için, "halklara özgürlük" sloganını ilke yapan siyasi partilere de girebilir. Bunu bildiğim için kendisini ciddiye almadım. Bir de bu nedenle telgrafına cevap vermedim.

Çelikbaş, bu konuşmanın altında kalmazdı. Ağzından birkaç anlamsız söz çıktıktan sonra tam, "komünizm" diye başlayan gündem dışı bir konuşmaya hazırlanıyordu ki, Sıkıyönetim Mahkemesi yargıcından hiç ummadığı bir karşılık aldı:

- Çık dışarı, çık!

Çelikbaş şaşırmıştı. Yargıç Oltulu, bağırıyordu:

- Meclis değil burası, çık dışarı!

Ve Çelikbaş, yüzü mosmor, başı önünde, kös kös, mahkemeden dışarı çıktı. Herhalde çıkarken, "Allah, Allah burası, sıkıyönetim mahkemesi değil miydi yoksa" diye söylenmiştir

Telgraf karşılığını, geç de olsa almıştı!

12 Mart Muhtırası, özüyle sözü arasındaki çelişkiyle ortaya çıktı. Muhtıra "parlamento ve hükümet" ikilisini suçluyordu. Bu ikili, "Cumhuriyetin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürmekle" suçlanıyordu.

"Muhtıra kime verilmiştir?"

Bu soru, 12 Mart dönemi boyunca soruldu. Ben de kendi kendime sordum. Örneğin bana verilmemişti. İlhan Selçuk'a, Çetin Altan'a, İlhami Soysal'a, Altan Öymen'e, Doğan Avcıoğlu'na da verilmemişti. Alan belli veren belli! Alan razı veren razı! Bize ne?

Muhtıra verilir verilmez, Cumhuriyetin geleceğini ağır tehlike içine düşürmekle suçlanan Başbakan Süleyman Demirel ünlü şapkasını alarak, hükümetten ayrıldı. Üç gün geçmemişti ki, Silahlı Kuvvetler'den bazı general ve albaylar emekliye sevk ediliverdi. Hem, kimin imzasıyla? Cumhuriyetin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürmekle suçlanan Başbakan Demirel'in imzasıyla!

Olur mu, olur. Burası Türkiye!

Emekli edilenler arasında, benim tanıdığım bir general vardı. Kara Kuvvetleri Plan ve Prensipler Başkanı Tümgeneral Celil Gürkan... Emeklilik işlemini duyar duymaz, General Gürkan'ın, Namık Kemal mahallesindeki evine gittim.

Tam apartmanın kapısına adımımı atmıştım ki, "şrak" diye bir flaş patladı. Anladım, Celil Paşa'ya gelip gidenlerin fotoğraflarını çekip, bunlardan ilerde bir "albüm" yapacaklardı.

- Geçmiş olsun paşam, nedir bu?

Paşa anlatıyor İlginç. Çok ilginç. İlgiyle dinliyorum. Konuşmanın sonunda, Danıştay'a başvurmayı kararlaştırıyoruz. Dilekçeyi ben yazacağım.

- Emeklilik nedenini bildirdiler mi?

Bildirmişler: Disiplinsizlik... Koskoca bir tümgeneral nasıl disiplinsiz olur? Eğer suç işlemişse tutuklayın, işlememişse, bu

emeklilik işleminin anlamı nedir?! Peki, hangi yasayı uygulamışlar? 1960 devriminden sonra, sonradan adlarına "Eminsu" denilen subayların emekliliği için hazırlanmış yasayı... Oysa, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Yasası var. Uygulanacaksa, bu yasanın uygulanması gerekir.

Ertesi gün, çalışmaya başladım. On, on beş sayfalık bir Danıştay dilekçesi hazırladım. Dilekçe Danıştay'a verildi. Danıştay 10'uncu Dairesi işi incelemeye başladı.

O sıralar, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'ın, bu dava için Danıştay'a baskı yaptığı söylenmişti. Kimlerle konuşmuştu pek açıkça bilinmiyordu amma, orada bazı baskılar olduğu belliydi.

Danıştay, dava ile ilgili olarak, "görevsizlik" kararı verdi. Karar çok ilginçti. Anayasa değişiklikleri arasında Askeri Yüksek İdari Mahkemesi'nin kuruluşu ile ilgili Anayasa maddesi de yeralmaktaydı. Öyleyse, bu mahkeme kurulacağına göre, Danıştay'ın askerlerle ilgili bir işlemi karara bağlaması doğru olmazdı.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kurulmuş muydu? Hayır... Yeri yurdu var mıydı? Yoktu... Peki olmayan bir mahkemeye nasıl olur da, dava gönderilirdi? İki Danıştay üyesi bu kanıda oldukları için, görevsizlik kararına "muhalefet" şerhi koymuşlardı.

Dava, beş general ve dokuz albay için açılmıştı. Dilekçeler aynıydı. Aynı görevsizlik kararı, beş general ve dokuz albaya da yollandı. Muhalefet şerhi, biri kadın, biri erkek iki Danıştay üyesince yazılmıştı. Bu üyelerden Yeredoğ Kişioğlu, nedendir bilinmez, Tümgeneral Celil Gürkan ile ilgili kararda, yazdığı muhalefet şerhinden sonradan vazgeçmiş ve karardaki imzası jiletle kazınmıştı. Öteki kararlardaki imzalar kazınmadığı için, aynı konuda bu Danıştay üyesi hem görevsizlik kararına imza atmış oluyor, hem de görevsizlik kararına karşı yazılan muhalefet şerhine imzasını koyuyordu!

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kurulduktan sonra, bu davanın incelenmesine sıra geldi. Mahkeme, açılan davayı oy birliği ile reddetmişti. Red gerekçesi ise, çok ilginçti:

Bu general ve albaylar, 12 Mart günü toplanan "Yüksek Komuta Konseyi" kararı gereğince emekli olmuşlardı. Bu nedenle, davanın reddine...

İşin garibi şu ki, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Yasası'nda "Yüksek Komuta Konseyi" adıyla bir kuruluş, bir makam, ya da komutanlık yoktu. Konsey, 12 Mart günlerinde kurulmuş, yasa

dışı ve hiçbir yasal yetkisi bulunmayan gelip geçici bir cuntaydı. Fakat güçlü bir cuntaydı, çünkü, 12 Mart rejimi bu cunta tarafından yönetilmekteydi.

Şimdi olayların akışına bakın: Türk Silahlı Kuvvetleri, parlamento ve hükümeti, Cumhuriyet'in geleceğini ağır bir tehlikeye düşürmekle suçluyor, sonra da suçlanan bu hükümetin imzasıyla, Silahlı Kuvvetlerin kilit yerlerindeki general ve albayları emekliye sevk ediyordu.

İşin içyüzünü araştırırsanız, bütün bunların nedenleri çok açıktır amma, ille de "hukuk devleti" kavramına sarılmak yok mu, terslik buradan doğuyor işte. 12 Mart Muhtırası, bir "askeri darbe" başlatmıştır. Bu tarihten sonra rejimin niteliği değişmiştir artık... Hukuk devleti de ortadan kaldırılmıştır. Bunun için, yapılan edilenler hep kuvvete dayanır Kuvvetin başladığı yerde ise, hukuk yoktur.

Böyle söyleseler ya? Gariplik şurada. Muhtıranın suçladığı parlamento ve hükümet, bu muhtıraya imza atan dört general ile birlikte, bu muhtırada adları geçmeyen, adresleri verilmeyen kişilere karşı amansız bir savaş açtılar Milli birlik ve bekaberlik ruhu, muhtırada suçlayan ve suçlanan arasında doğdu.

Bizler de, "devrimciler el ele milli cephede" sloganına sarıldığımız için, bütün sol, -cümbür cemaat- cezaevlerine doldurulduk.

Gözaltına alınacağım gün, evden aradıklarını duyar duymaz, teslim olmak için çalmadığım kapı kalmadı. Sonunda "kaçma şüphesi" gerekçesiyle tutuklanınca, cezaevinden bir tahliye dilekçesi yazarak, bu çelişkiyi belirttim. Sonra, ceza yargılaması hukukunda yer alan bir maddeye yollama yaptım.

Eğer suç, devlet ve "hükümet nüfuzunu kıran suçlardan" sayılırsa, sanık tutuklanabilir. Ben de saf saf diyorum ki:

"Suç işlenmişse, Demirel Hükümeti zamanında işlenmiştir Demirel Hükümetinin, bu muhtıranın kaynaklık ettiği rejim açısından "nüfuzu" yoktur ki, dört general tarafından devrilmiştir Bu nedenlerle bu madde fıkrasının da uygulanması olanaksızdır."

Hemen cevap geldi:

"Reddine... Tutukluluk halinin devamına."

Bu çelişkiyi en güzel vurgulayan, Dr. Çağlar Kırçak'tır. Diyarbakır Tıp Fakültesi öğretim üyesiyken gözaltına alınan Dr

Kırçak, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na şöyle bir dilekçe yazar:

"Anladığım kadarıyla muhtıra, hükümet ve parlamentoyu suçlamaktadır. Hükümet başkanı Süleyman Demirel'dir. Bu muhtıra bana verilmemiştir Ancak Süleyman Demirel dışarıda, ben ise içerdeyim."

Dr. Çağlar Kırçak'ın dilekçesi, şöyle son buluyordu:

"En kısa zamanda bu yanlışlığın tashihi...

Bu yanlışlık, Demirel açısından bugüne kadar düzeltilmiş değildir. Belki gün olur, düzeltilir.

Sıkıyönetim mahkemelerinde tanıklar, nedense, hep adlarına "ülkücü" denilen öğrenciler arasından seçilirdi. Savcı Abdülbaki Tuğ, Yargıç da Albay Saadettin Üçüncüoğlu olunca, "milli birlik ve beraberlik ruhu" mahkeme salonlarından koridorlara kadar taşıyordu. Öyle ya, savcı ülkücü, yargıç ülkücü, tanıklar da ülkücü...

Tanık, sadece gördüğü olayları anlatır. Yorum yapamaz. Hukuk fakültelerinde bizlere hep böyle öğretildi. Sıkıyönetim mahkemelerinde anladım ki, bizlere öğretilenler yanlışmış... Ülkücü tanık mahkeme önüne geliyor. Yemin ettikten sonra başlıyor:

- Ben bir Türk milliyetçisi olarak...

Yargıç soruyor:

- Bu Alacakaptan ile Mumcu, fakültede komünist olarak mı tanınırdı?

- Evet efendim..

Tamam. Komünistliğimiz, ülkücü tanıkların "bilirkişiliği" ile hemen oracıkta kanıtlanmış oldu. Bundan sonra, savun bakalım kendini savunabilirsen. Koskoca ülkücü gelmiş, komünist olup olmadığını saptayıvermişti.

Birkaç kez, Profesör Uğur Alacakaptan ile kalkıp sorduk:

- Bunlar bilirkişi midir?

Cevap duruşma yargıcı Saadettin Üçüncüoğlu'ndan gelirdi:

- Otur yerine.

İstersen oturma. Oturmazsan, hemen arkada bekleyen nöbetçiler, ellerindeki otomatik tüfekle, nazikçe oturmamızı sağlarlardı.

Dev-Genç davasına tanık olarak bir ülkücü çağrılmıştı. Ülkücü öğrenci, salona girmeden, kapı aralığından, sanık sandalyelerinden gördüğü Dev-Genç eski başkanlarından Atilla Sarp ve aynı örgütün genel sekreterlerinden Ruhi Koç'a, mahalle çocuklarının sık sık başvurduğu bir el hareketi ile, siyasal elçi-

tiride bulunmuştu. Tanık, bu el işareti ile görüşünü bildirdikten sonra, ifade verip salondan uzaklaşıyordu ki, Atilla Sarp söz istedi.

Mahkeme Başkanı Ali Elverdi irkilmişti. Duruşma yargıcı Albay Mehmet Turan, Atilla Sarp'a söz verdi. Sarp ağır ağır mikrofona yaklaştı. Olanca kibarlığı ile sözlerine başladı:

Biz burada, eylemlerimizin hesabını veriyoruz, savunmalarımızı yapıyoruz.

Elverdi, Sarp'a hak verdiğini belirten baş hareketleriyle konuşulanları onaylar gibi gözüküyordu. Atilla Sarp, ağır ağır konuşmasını sürdürüyordu:

- Biraz önce dinlediğimiz tanık, salona girerken, bizlere bir el işareti yaparak, burada, tekrarından utandığım bir söz attı.

Ali Elverdi, kaşlarını çatıyordu. Sarp ağır ağır konuşuyordu:

- Bu işaretle bize hakaret ettiğini sanıyor. Mahkemenin bizi bu hakaretlerden koruması gerekir. Çünkü burada elimiz kolumuz bağlıdır.

Elverdi, yine hak veriyordu. Ne olduysa, Atilla Sarp'a son cümlesinde oldu. Atilla Sarp sözlerini bitirince, Elverdi, haykırarak yerinden fırladı:

- Defol, atın dışarı.

Mahkeme Başkanı Ali Elverdi'nin bas bas bağırmasına yol açan sözler şöyle bitmekteydi:

-Devrimciler, zaman zaman yenik düşebilirler. Fakat tarih göstermiştir ki, devrimciler faşistlere işte böyle geçirmişlerdir

Atilla Sarp, bu sözleri söylerken, sol elini yumruk yapıp, sağ elinin avucuyla yumruk yaptığı elinin yan tarafına, başparmak ile işaret parmağının birleştiği yere birkaç kez vuruyor ve bağırıyordu:

- Devrimciler faşistlere böyle geçirmişlerdir.

Salonda bir Elverdi'nin bağırıp çağırışı, bir de Atilla Sarp'ın el şakırtıları duyuluyordu:

- İşte böyle geçirmişlerdir

- Defool!.. Atın şu komünisti! Terbiyesiz!

Atilla Sarp, birkaç duruşmaya bu nedenle katılamadı. Katılamadı diyorum, sözün gelişi. Çünkü, Dev-Genç Davası 256 kişilik olduğu için, sanıklar duruşmaya gitmemek için can atarlardı. Dava uzadıkça uzuyordu. Duruşmalara katılmayan sanıklar cezaevinde dinlenirlerdi. Bu bir çeşit "istirahat" sayılırdı...

Bir başka gün, bir başka davada, bir tanığın tutumu da, duruşmalara renk kattı. Dr. Uğur Celasun ve arkadaşlarının davasında, duruşma yargıcı, tanığa kürsüye gelmesini anlatmak isterken: "Gel kürsüye çık" deyince, zavallı adamcağız, bir metre yükseklikteki kürsüye tırmanmaz mı?

"Gel kürsüye çık" sözü, "gel kürsüye yanaş" anlamında kullanılmıştı amma, kulakları biraz ağır işiten tanık, bu bir mahkeme emridir, gecikmeden uyulmalıdır deyip, liselerde jimnastik derslerinde "kasa" denilen bir yüksek sehpaya tırmanıp tırmanıp düşen yeteneksiz öğrenciler gibi fırlayıp, kürsünün üstüne çıkmak istiyor fakat bir türlü başaramıyordu. Tanık, birkaç hamleden sonra yorulmuş, sonunda kürsüye nasıl çıkılacağını anlamıştı.

Sıkıyönetimde böyle olaylar da yaşandı, ne yaparsınız?.

Bir başka olay, hem güldürücü, hem de güldürmekten çok düşündürücüydü:

Emekli Albay Mehmet Arkış, Deniz Gezmiş ile birlikte yargılanan Osman Arkış'ın babasıydı. Ali Elverdi başkanlığındaki Sıkıyönetim Mahkemesi, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan ile birlikte Osman Arkış'ı da ölüm cezasına çaptırmıştı.

Mehmet Arkış, karardan sonra, oğlu Osman Arkış'ı Mamak Cezaevinde ziyaret ederek, oğlunu yüreklendirici birkaç söz söyler. Üsteğmen Burhan Poturna hemen, ölüm cezasına çarptırılan oğluyla birkaç kelime konuşan baba Mehmet Arkış'ı sıkıyönetim savcılığına ihbar eder.

Tanık kim olacak? Poturna, bunun da çaresini düşünür. Cezaevinde görevli erleri tanık gösterir. İddiaya göre Mehmet Arkış'ın suçu, Silahlı Kuvvetlere hakaret ve 12 Mart Muhtırasına küfür etmek... Mehmet Arkış, Ali Elverdi'nin başkanlığındaki mahkemece tutuklanır.

Duruşmaya tanıklar çağırılır. Tanık erler, bir türlü "muhtıra" sözcüğünü kullanamazlar. Muhtıra yerine çoğu kez "muhtar" derler. Duruşma yargıcı, tanık erlerden birine sorar:

- Sen duymuşsun, bu sanık, neye küfretti?
- Muhtara komutanım.
- Hangi muhtara?
- Bizim muhtara.

Mehmet Arkış'ın, 12 Mart Muhtırasına küfür ettiği, işte böyle inanılır tanıklarla kanıtlanmış oluyordu...

"MOLLA BOZUNTUSU" DAVASI

Bir zamanlar kamuoyunda Anayasa'nın sosyalizme kapalı olup olmadığı konusu tartışıldı. Anayasa sosyalizme açık mı, kapalı mı? Kapalı diyenler, soruyorlardı:

"Hani, Anayasa'nın neresinde sosyalizm yazıyor?"

Açıktı, kapalıydı derken, eski cumhurbaşkanlarından, anlı şanlı Cevdet Sunay, engin devlet tecrübesi ve derin kültürüyle tartışmaya katılarak,

"Anayasa sosyalizme kapalıdır" dedi.

Sunay'dan iyi bilen olur mu? Kapalı dediyse kapalıdır Erkek olan gelsin açsın bakalım!

Aynı günlerde, Profesör Turan Feyzioğlu da, Türkeş de, daha nice devlet büyüğü "Anayasa sosyalizme kapalıdır" diye tutturdular.

Anayasa sosyalizme kapalıdır. Çünkü sosyalizm Anayasa'ya açık değildir. Bu gerçek, devlet adamları tarafından yerinde saptanarak kamuoyuna açıklanmıştı.

Bu konuda İlhan Selçuk, Cumhuriyet'te bir yazı yazarak, Anayasa'yı sosyalizme kapatmak isteyenleri, bir güzel eleştirdi. Yazının içinde geçen bir satır, basın savcılarını harekete geçirdi. Hemen dava açıldı ve İstanbul Toplu Basın Mahkemesi İlhan Selçuk'u mahkum etti.

İlhan Selçuk şöyle yazmıştı:

"Bir molla bozuntusu da çıkıp, Anayasa sosyalizme kapalıdır, dedi"

Basın Savcılığı, bu yazıda, "cumhurbaşkanına hakaret" unsuru bulmuştu. Çünkü, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, "Anayasa sosyalizme kapalıdır" demişti. Dahası vardı. Sunay, bir hocanın oğluydu. Sunay'ın mollalıkla böyle bir ilişkisi vardı.

Savcı, Cumhurbaşkanı'na hakaretten iddianame düzenleyip davasını açmıştı. Mahkeme, bu konuda bir bilirkişi seçti. Bilirkişi raporunu verdi: Yazar İlhan Selçuk, Cumhurbaşkanı Sunay'a hakaret etmişti.

Davanın tam bu aşamasında, Başbakan Süleyman Demirel, avukatı Osman Ercan aracılığı ile, mahkemeye başvurarak "molla bozuntusu" sözlerinin kendisiyle ilgili olduğunu ileri sürmüş ve İlhan Selçuk'un, kendisine hakaret ettiği için cezalandırılmasını istemişti.

İşte, işler tam bu noktada karışmıştı. "Molla bozuntusu" kimdi? Savcı, bilirkişiye başvurarak, ek rapor istedi. Bilirkişi raporunu verdi: Yazar, hem cumhurbaşkanına, hem de başbakana hakaret etmişti.

Savcı, biraz daha insaflıydı. Esas hakkındaki mütalaasında, İlhan Selçuk'un, cumhurbaşkanına hakaretten mahkumiyetine, başbakana hakaretten beraatına karar verilmesini istedi. Mahkeme tam bunun tersini yaptı: İlhan Selçuk, Cumhurbaşkanı'na hakaretten beraat etti. Başbakan'a hakaretten mahkum oldu!

Dosya Yargıtay'a geldi. Yargıtay savunmasını, İlhan Selçuk'un avukatı olarak ben hazırladım. Önce, uygulanan yasa maddesine baktım. Madde ile davanın niteliği arasında çok ilginç bir bağ vardı. Maddede, bir hakaret açık olarak yapılmaz kapalı yolla yapılırsa, sanığın cezalandırılması için bir koşul aranmaktadır· Eğer, kime hakaret edildiği, hakaretin kime yöneldiği konusunda "şüphe edilmeyecek derecede karineler varsa" sanık cezalandırılmaktadır.

Dosyaya bakıyoruz: Hakaretin kime yöneldiği konusunda herkes şüpheli... Savcı şüpheli, bilirkişi şüpheli, mahkeme şüpheli. Biri cumhurbaşkanına hakaret sayıyor, biri başbakana.. Bilirkişi önce "Cumhurbaşkanına hakaret edilmiştir" diyor, sonra bir başka rapor yazarak hakaretin Başbakan'a da yöneldiğini yazıyor. Başbakan ise, hakaretin doğrudan doğruya kendisiyle ilgili olduğunu ileri sürüyor. Çıkın bakalım, işin içinden.

"Molla bozuntusu" kimdir? Savcıya göre Sunay, Demirel'e ve avukatına göre Demirel. Bilirkişiye göre her ikisi.

Biz savunma yapıyoruz:

"Yazıda, bir molla bozuntusu dendiğine göre, bu bir sözcüğün içine hem Cumhurbaşkanı hem Başbakan giremez."

Suçun kesinlikle ortaya konması için birinci koşul, "molla bozuntusu"nun kimliğini saptamak, ikinci koşul ise eğer birden çok "molla bozuntusu" varsa, bunların içinden, "Anayasa sosyalizme kapalıdır" diyeni belirlemek...

Yoksa, her "molla bozuntusu" bu yazının kapsamı içine girmez. Güç iş vallahi. Boy boy, renk renk, çeşit çeşit mollalar vardır. "Molla bozuntusu", mollalık işlevini yerine getiremeyen, yozlaşmış molla demektir

Anayasa sosyalizme açık mı, kapalı mı, pek bilinmiyor; amma, mollalık Anayasaya aykırıdır. Molla bozuntuluğu ise, büsbütün Anayasaya ters düşmektedir. Mollalık ile sosyalizm arasında bir ilişki yoktur. "Bir molla bozuntusu" kavramı, ülkemizde Anayasa'ya aykırı olan mollaların "manevi şahsiyetini" simgelemektedir.

İşbu nedenle, Başbakan Demirel'in durup dururken, "bana molla bozuntusu diyorlar" yollu yakınmasının, hukukça hiçbir anlamı yoktu.

Halk arasında yaygın bir deyiş vardır. Bazı tutum ve davranışlarında hafiflik göze çarpanlara "ağır ol da molla desinler" biçiminde sözler söylenir.

İlhan Selçuk'un yazısındaki "molla bozuntusu" her kim ise, molla olmayıp, "molla bozuntusu" olmasına rağmen, bu davaya hiç karışmamıştır.

Sonunda Yargıtay, kararı bir başka gerekçeyle bozdu ve "molla bozuntusu davası" da böylece unutulup gitti.

Ben de o günden bu yana merak eder dururum:

"Yahu, kim bu molla bozuntusu?"

12 Mart Muhtırası'nın bütün hızıyla çarptığı insanların başında genç subaylar gelir. İstanbul'da, Orgeneral Faik Türün'ün emriyle 83 deniz subayı, ölüm cezası istemiyle mahkemeye verilmişti.

Yapılan yargılamalar sonunda bu genç subayların hepsi de beraat etti. Genç subayları beraat ettiren mahkeme, bu karardan sonra, Orgeneral Türün'ün emriyle kapatılıverdi. Yargıç Albay Remzi Şirin ve Yargıç Yarbay Refik Karadağ da, hemen İstanbul dışında başka görevlere verildiler. "Türk ulusu adına" karar veren mahkeme, bir bakıyorsunuz, kimin adına karar verdiği pek kestirilemeyen bir Faik Türün ya da Ferit Melen'in emriyle kaldırılıveriyor.

Mahkumiyet kararı verirseniz, iyi: Yargıç Albay Saadettin Üçüncüoğlu gibi, hemen Genelkurmay Mahkemesi'ne atanırsınız. Mahkumiyet kararı isteyen savcı mısınız? Yine yeriniz bellidir. Askeri Savcı Baki Tuğ gibi, hep Ankara'da kalırsınız.

Remzi Şirin gibi, Refik Karadağ gibi yargıçsanız, bu arada tutuklanmadığınıza dua edeceksiniz.

Bir genç subay, belirli istihbarat örgütlerince "mimlenmişse", artık kurtuluş yoktur onun için. Önce mahkemeye verilecektir. Tutuklanacaktır. Yargılama sonunda mahkum olursa, Silahlı Kuvvetlerle ilişkisini kesecektir.

Ya beraat ederse? Beraat ederse, onun da bir kolayı vardır: Subay Sicil Yönetmeliği'ne göre, "yasa dışı görüşleri benimsemiştir" gerekçesiyle, doğru emeklilik...

Kara, Hava ve Deniz subayları arasında yüzlerce genç subay, sudan gerekçelerle Ordu'dan çıkarıldı. Bunlardan bir kısmı aç kaldı. Kimse bu genç subaylara iş vermedi. Üstelik, CHP-MSP döneminde çıkartılan 12 sayılı kararname, bu subayların, yeniden devlet görevine alınmasını da yasaklamaktaydı.

İşin tersliğine bakın. Eğer bir kimse, mahkum olup da af yasasıyla affedilirse, suç, bütün hüküm ve sonuçlarıyla kaldırılaca-

ğı için, bu kişi, her türlü kamu hakkını elde edecektir. Fakat, mahkum olmayıp da beraat ederse, af yasasının kapsamına girmediği için, örneğin, kamu görevine alınmayacaktır. Çünkü, bunu önleyen 12 sayılı kararname, kapı gibi önlerinde durmaktadır.

Ortaya şöyle bir sonuç çıkıyor. Suç işleyen, mahkum olan, beraat edenden daha ayrıcalıklı duruma girmektedir Bu, ancak Türkiye gibi, demokratik hukuk devletinin bütün koşullarıyla uygulandığı(!) ülkelerde olmaktadır.

Bu uygulamanın bir ilginç örneğini, emekli Binbaşı Yılmaz Can olayında yaşadık. Yılmaz Can, 12 Mart'a gelindiğinde, Ankara Zırhlı Birlikler Tümeni'nde tank binbaşı olarak görev yapmaktaydı. Binbaşı Can'ın 12 Mart 1971 tarihine gelinceye kadar bütün sicilleri olumluydu.

12 Mart Muhtırasıyla birlikte, Binbaşı Yılmaz Can'a da yol görünmüştü. Binbaşı Can, 12 saat içinde Ankara'yı terk etmek kaydıyla, Edirne'ye sürülmüştü. Edirne'de, "esas duruşu iyi değildir" denilerek, 20 gün hapse mahkum olduktan sonra, Yılmaz Can'ın ne olacağı belli olmuştu. Hemen emeklilik...

Emeklilik iyi, hoş da, bir kötü yanı var. Binbaşılıktan emekli olan Yılmaz Can, belirli hizmet süresini doldurmadığı için, emeklilik aylığı alamamaktadır. Emeklilik aylığı alabilmesi için yedi sekiz ay, bir kamu kuruluşunda çalışması gerekmektedir.

İş bul, bulabilirsen. 12 sayılı yasa gücünde kararname, "sicil yoluyla emekli olanlar kamu hizmetine alınamazlar" diyor.

CHP-MSP döneminde, Yılmaz Can'ın çalmadığı kapı kalmadı. Fakat bütün kapılar yüzüne kapanıyordu. En sonunda, Köy İşleri Bakanlığı Yol Su Elektrik Genel Müdürü Azimet Köylüoğlu, Yılmaz Can'a Genel Müdürlükte bir iş verdi. Tam bu sırada, Cephe iktidarı gelmez mi? Neyse, Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay, Yılmaz Can'a, Belediye'de bir iş buldu da, emeklilik süresi böyle tamamlanabildi.

Yılmaz Can, Silahlı Kuvvetler'den çıkarıldıktan sonra, Ankara Hukuk Fakültesi'ni de bitirmiş, avukatlık stajını tamamlamış ve avukatlık ruhsatı almak için, Adalet Bakanlığı'na başvurmuştu. Adalet Bakanlığı, Yılmaz Can'a, "sen sicil yoluyla emekli olmuşsun. Avukatlık bir kamu hizmetidir Sen avukatlık yapamazsın" yollu bir karşılık vermez mi?!..

Yılmaz Can bir yandan Danıştay'a dava açarken, bir yandan da iş arıyordu. Ve düşünüyordu:

"Keşke suç işleseydim."

Suç işleseydi, iş bulması kolaydı. Af yasası, suçları, bütün sonuçlarıyla affediyordu. Hükümlülerin kamu hizmetlerinde çalıştırılmalarına ilişkin yasa hükümleri vardı. Bu yasalara dayanarak, bir kamu hizmetine girebilirdi.

Şimdi öyle mi ya? Binbaşı Yılmaz Can, kendisine Azimet Köylüoğlu iş verinceye kadar, işsiz güçsüz, sokaklarda dolaştı. Üstelik, Hukuk Fakültesi'ni de bitirmiş, avukat olmuştu. Avukatlık da yasaktı kendisine.

Sonra, Danıştay, Yılmaz Can'a avukatlık ruhsatı vermeyen Adalet Bakanlığı işlemini iptal etti. Böylece Yılmaz Can, hem avukatlık ruhsatını aldı, hem de, Ankara Belediyesinde çalışarak emeklilik süresini tamamladı. Şimdi Akçay ilçesinde avukatlık yapmaktadır.

Emekli Teğmen Nazım Ata'nın karşılaştığı işlemler de oldukça ilginçtir. Nazım Ata, Ankara'da 28'inci Tümen'de görevliyken, bazı "sayın muhbir vatandaşlar" tarafından ihbar edilir. Devir 12 Mart devridir. Genç teğmen, hemen tutuklanır.

Suçlarının arasında, ikisi çok ilginçtir. Birisi, "sosyalist düzende müteahhitliğin bulunmadığını" söylemesi, ikinci suç da, klasik müzik dinlemesidir.

"Hiç, insan klasik müzik dinlediği için komünist sayılır mı" diye düşünmeyin. Teğmen Nazım Ata, Gürbüz Özdemir adlı bir yüzbaşıyla, Hüseyin Akdağ adlı bir yedek asteğmen tarafından ihbar edilmişti. Yüzbaşı Gürbüz Özdemir'in ihbarı şöyleydi:

Teğmen Nazım Ata, Şopen falan dinlermiş...

Şopen de acaba Marksist-Leninist miydi? Şopen'in "kimlik tesbiti" yapılırdı, fakat şu "falan" kimdi? Belki bu teğmen, "falan" adli kompozitörü dinleyerek komünizm propagandası yapmıştı?

- Şopen falan dinlermiş...

Nazım Ata, emekliye ayrıldıktan sonra, ihbarı yapan Yüzbaşı Gürbüz Özdemir aleyhine tazminat davası açtı. Ankara 14'üncü Asliye Hukuk Yargıcı Turgut Kaya Ülkü, dosyada belgeleri okuyup, tanıkları da dinledikten sonra, geçenlerde

1976/77 esas sayılı kararıyla, ihbarcı yüzbaşıyı tazminat ödemeye mahkum etti. Gerekçeden bir bölüm okuyalım:

"Davalı yüzbaşı, Askeri Savcı'ya verdiği 13.8.1971 tarihli ifadesinde, davacının batı müziği dinlediğini görünce, bu komünist müziği niye dinliyorsun, diye sorduğunu bildiriyor ve ben batı müziği anlamam, Şopen falan dinliyormuş şeklinde Harp Okulu mezunu yüzbaşıdan beklemeyecek derecede bilinçsiz ifade vermektedir..."

Nazım Ata, yargılamalar sırasında, hem sıkıyönetim mahkemesinden, hem de Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nden ayrı ayrı beraat kararları alır amma, kim dinler beraat kararlarını?!..

Nazım Ata'nın, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne açtığı dava red ile sonuçlanır. Sadece üç üye karara katılmamıştır. Bunlar, Jandarma Albay Necati Kartal, Yargıç Albay Kemal Okumuşoğlu ve Yargıç Albay Mustafa Şahin'di. Bu üç üye, red kararına karşı çıkarken, "Elbetteki, davacının bir vatandaş olarak yurt ve dünya sorunları hakkında özel düşünceleri olabilir" demektedirler.

Nazım Ata'nın emekliliğine yol açan belge, hakkındaki olumsuz sicildir. Genç teğmen tutuklandıktan sonra, Tuğgeneral Cavit Erol, Nazım Ata'nın siciline "Orduda kalması caiz değildir" kaydı düşer. Bununla da yetinmez, daha önce verilen olumlu sicillerin üstü silinerek, sicil dosyası baştan aşağı bozulur. Bu yasa dışı sicil bozma işlemi, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanun Sözcüsü Yargıç Albay Hikmet Burat tarafından ortaya konur amma, o da sözünü dinletemez.

"Sosyalist düzende müteahhitlik olmadığını" söylemek ve de "klasik müzik dinlemekten" sanık teğmen, aldığı iki beraat kararına rağmen, Silahlı Kuvvetlere dönemez.

Bu ihbarlar neden yapılmış, nasıl destek görmüştü? Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in 2 Kasım 1971 gün ve PER: 3059-13-71 DİSİPMOR I. Ks. (31-34) 256 sayılı emrini okursak, o günlerin koşullarını çok daha yakından bir kez daha yaşarız.

Orgeneral Gürler, Uğur Semerci adlı bir üsteğmenin tutuklanmasını sağlayan "sayın muhbir vatandaşlar" ile ilgili olarak şu "kutlama mesajını" yayınlamıştır:

1- Üstğm. Uğur Semerci, 1965-12'nin Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nce "komünizm propagandası yapmak ve kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça övmek" suçundan tutuklanmasını, yaptıkları mevsuk ihbarlarla sağlayan, K. Havacılık Okulu kursiyerlerinden aşağıda kimlikleri yazılı kişilere bu vatansever hareketlerinden dolayı takdir ve teşekkürlerimi bildiririm.

2- Milletimizin muasır medeniyet seviyesine ulaşmasını amaç edinmiş, Cumhuriyete ve demokrasiye bağlı, komutanlarına inanmış Silahlı Kuvvetlerimiz içerisinde, az da olsa menfi düşünceliler çıkabilir. Bu gibilerin derhal ve en yakın komutanlara bildirilmesinin bir vatanseverlik borcu olduğunu, bu vesile ile K. K. mensuplarına bir defa daha hatırlatmayı faydalı görmekteyim.

3- İlgi (a) emir ve 1 ve 2'nci maddelere çıkartılmıştır. Emrin toplu olarak subay ve astsubaylara okunmasını arz ve rica ederim...

Üsteğmen Uğur Semerci'yi ihbar eden subayların adları da şöyleydi: Yüzbaşı Adil Bozkurt, Üsteğmen Sefer Bilgin, Üsteğmen Başar Çulha, Üsteğmen İlhan Efe, Üsteğmen Naci Gökalp.

Uğur Semerci de yapılan yargılama sonunda beraat etti. Ama, hapis yattı, aç kaldı, işsiz kaldı. Silahlı Kuvvetlere dönmesi de artık olanaksızdı. Çünkü sicili bozulmuş. Beraat neye yarar?

Bunlar 12 Mart hukukunun genç subaylar üzerinde nasıl uygulandığını kanıtlayan rastgele seçilmiş örneklerdir. Baskı döneminde, "olumsuz sicil", kapalı kapılar ardında, emirlerle oluşturuluyor. Fakat, bu baskı dönemi geçince, gerçek sicilleri kamuoyu veriyor

Muhbirler başları dik dolaşabiliyor mu?

VUKUATIM YOKTUR KOMUTANIM

Kim ne derse desin, ben, Cezaevi Müdürü Tank Albay Mehmet Kemal Saldıraner'in çok düşünceli bir adam olduğu kanısındaydım. Saldıraner'in çok düşündüğü, her halinden belli olurdu.

Saldıraner, düşünmek için cezaevi koridorunu seçerdi. Başı önünde, elleri arkada, koridoru bir başından öbür başına kadar adımlar, sonra yeniden döner, bu arada, Anayasa'nın 20'nci maddesiyle kendisine tanınan düşünce özgürlüğünden, gerektiği gibi yararlanırdı.

Kore'de, komünistlere şöyle bir bakar, ulan sizi bize sayıyla mı verdiler der, basardık kurşunu. Bakın size insanca davranıyoruz...

Dediğim gibi, düşünceli adamdı. Yoksa, tıpkı Kore'deki gibi, bizleri de kurşuna dizerlerdi. Kurşuna dizilmediysek, bunu Saldıraner'in ince düşüncesine borçluyuz.

- Ne farkınız var sizin Kore'deki komünistlerden?

Var herhalde, Kore'deki komünistler, ufak tefek çekik gözlü; burada komünist sayılanlar, Kore'li komünistlere hiç benzemiyor. Biçim farkı var önce.

Bir gün bahçede havalandırmadayız. Volta atıyoruz; yani, bir aşağı, bir yukarı dolaşıyoruz. Birdenbire makineli tüfek sesi duyduk. Bir kaçışma başladı. Albay Saldıraner de bahçeye fırladı:

- Ne oluyor, ne var?

Sonradan öğrendik. Saldıraner, silah seslerini duyduğu sırada tıraş oluyormuş. Hemen yerinden fırlamış:

- Beni vuruyorlar!..

Meğer, cezaevinin çevresindeki nöbetçilerden biri, silahın tetiği ile oynarken, namlu ateş alıvermiş. Kurşunlar, cezaevinin çatısında kiremitlere saplanıp kalmıştı. Yani, açıkçası gürültüye gidiyorduk. Bizleri, Cezaevi Müdürü'ne sayı ile verdikleri için,

Albay Saldıraner de heyecanlanmıştı. Az kalsın tıpkı Kore'deki gibi kurşuna diziliyorduk.

Dedik ya, Saldıraner, düşünmek için hep koridoru seçerdi. Koridorda da adım başı nöbetçi bulunurdu. Emir gereğince hangi nöbetçinin yanından geçse, önce "dikkaaat" çekildikten sonra:

"8-10 nöbetçisiyim. Nöbetim esnasında vukuatım yoktur komutanım..." denirdi.

Saldıraner, bu karşılığı alıp, düşüne düşüne yürürken, bir başka nöbetçi, Devlet Operası sanatçılarını kıskandırırcasına "dikkaaaat" diye bağırdıktan sonra, "tekmil" verdi:

- 8-10 nöbetçisiyim. Nöbetim esnasında vukuatım yoktur komutanım.

Saldıraner, koridorda dolaşırken, çekilen "dikkatler" birbirine karışır, sıtma görmemiş seslerle koridor inim inim inlerdi:

"Dikkaaat, 8-10 nöbetçisiyim, nöbetim esnasında... dikkattaat.... 8-10 nöbetçisiyim... Dikkaaat... yoktur komutanım....

Albay Saldıraner, arasıra bu koroyu susturmak gereğine inanır:

- Ulan yeter be, anladık ulan!.. Sus ulan!.. Dikkatine başlatma!.. derdi.

Bir gün, bahçede bir er, durup dururken bir tutukluya tokat atmıştı. Haydi, bir kapışma başladı. Bütün erler tutuklulara meydan dayağı atmaya başladılar. Coplar inip kalkıyordu. Tutuklu bir ara, erlerin elinden fırlayarak bahçeden koridora doğru koşmaya başladı. Tam bu sırada Saldıraner de, koridorda düşünce özgürlüğünü kullanıyordu. Tutuklu soluk soluğa:

- Albayım, dövüyorlar! diyebildi. Arkasından da erler coplarıyla yetişmişlerdi. Albay, bütün babacanlığı takınarak sordu:

- Kim? Kim dövüyor?

Tutuklu, kendisine ilk tokatı atan eri gösteriyordu ki, er bir hamle daha yaptı. Tutuklu, hemen eri gösterdi:

- Saldıran er...

Albay anlamadı. Saldıraner kendi soyadıydı.

- Ne dedin, ne dedin?

- Şu saldıran er efendim...

- Hımm...

Albay Saldıraner, "saldıran er" sözünden kendisine yönelik bir anlam çıkarmıştı. Sonra hemen anladı, neyse. Gülmeye başladı.

Albay, bazı günler, cezaevinde yatardı. O günün ertesi gün mutlaka bir konuşma yapardı. O gün de öyle oldu.

- Aranızda, profesörler var, doçentler var...

Konuşmaya böyle başladı. Göz ucuyla Alacakaptan'a ve bana bakıyordu. Alacakaptan profesördü amma, Saldıraner sağ olsun, beni, doçentlik sınavına girmeden doçent de yapıvermişti.

Burada her şey, kanuna, siz ne diyorsunuz, yasaya, ha, yasaya bağlıdır. Yani yaptığımız işin kanunu, nizamı vardır...

İşi anlamıştık. Cezaevinde bulunan İhtilalci İşçi Köylü Partisi sanıkları, tek düze ifade veriyorlarmış. Bundan cezaevi yönetimi şu sonucu çıkarmıştı. Bütün sanıklar Doğu Perinçek'ten emir alıyorlardı. Öyleyse, kanun ve nizam açısından, konu anlatılmalı ve bu emir işi çözümlenmeliydi.

- Aranızda, birbirine emir verenler var...

Albayın sesi gittikçe yükseliyordu:

- Var, var, biliyorum...

Sonra, emir almak ve vermek konusundaki "resmi" görüşünü açıklıyor:

- Emirle hareket eden adam uşaktır, uşak!..

Albay kültürlü adamdı. Arasıra koğuşlara gelir, gençliğinde ne kadar çok kitap okuduğunu anlatırdı.

Ben, derdi, ben kitaba çok düşkündüm. Gençliğimde 3784, pardon 3785 tane kitap okudum. Siz de benim yaşıma gelin, o zaman okumazsınız; şimdi gençlik işte, onun için okuyorsunuz...

Albayın 3784, pardon 3785 kitap okuduğunu bildiğim için, kim bilir dedim, şimdi bu sorunu, derin hukuk bilgisi içinde nasıl ortaya koyacak!..

Yanında Binbaşı Sedat Tüfekçibaşı duruyordu. Tüfekçibaşı, gerçekten efendi bir adamdı. Yaptığı işten de üzgün gibiydi. Sedat Binbaşı elinde bir kitap, esas duruşa geçmiş, duruyor. Albay anlatıyor:

- Cezaevinde biri, başkasına emir verirse, bunu cezaevi yönetmeliği yasaklar. Madde 70. Oku Sedat!.

Sedat Binbaşı yetmişinci maddeyi okur. Hepimiz birbirimize bakarız. Maddenin disiplinle, emir alıp vermekle bir ilgisi yok... Saldıraner biraz bozulur. Fakat yine, kendinden çok emin, emir verir:

- Bir önceki madde olacak...

Sedat Binbaşı, bu kez, bir önceki maddeyi okur. Bu maddenin de, emir alıp vermekle bir ilişkisi yoktur

- Bir sonrakini oku..

Bir sonraki de değil. Demek Albay, söylevini gece ezberleyememiş.

- İşte oralarda bir madde... Kimse kimseye emir veremez. Aranızda profesörler var, doçentler var. Bilirler Emirle hareket eden adam uşaktır.

Dediğim gibi, Saldıraner çok ince düşünceli, derin bilgili bir adamdı. Anlaşıldığına göre, bilgisini, Türk diliyle sınırlamamış, yabancı dillerden de yararlanmıştı.

İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Dr. Sedat Özkol'un eşi Amerikalıydı. Tutukluların Türkçe'den başka dille konuşmaları yasak olduğu için, Sedat Özkol, çok az Türkçe bilen eşi ile konuşma güçlüğü çekiyordu. Konuşma süresi on dakika ile sınırlıydı. Albay Saldıraner, bir gün, olanca sevecenliği ile yaklaşarak:

- İngilizce konuşabilirsiniz. Ben dinleyim yeter, dedi. Dinlemeye başladı. Albayın yanındaki subaylar da komutanlarının bu İngilizce bilgisine hayran kalmışlardı. Albay "yes, no, all right" gibi sözcükleri gerçekten iyi biliyordu. Özkol eşiyle konuşurken, Albay olur olmaz yerde, kendi kendine "Yes, ha", "No, hımm" gibi katkılarıyla, konuşmaya renk katıyordu.

Bir kaç gün sonra, Albay Saldıraner beni çağırdı. Bir makbuzun çevirisi yapılacaktı. Çay ısmarladı. Sonra makbuzu gösterdi. Albayın derin İngilizce bilgisine orada hayran kaldım! Ve Kore'de, İngilizce'nin nasıl öğretildiğini de öğrenmiş oldum!

Cezaevinden tahliye olacağım gün, beni odasına çağırdı. Yüzü gülüyordu.

- Şimdi, yeniden askere gidiyorsun, diye konuşmaya başladı. Ve sonra devam etti:

Devletin iki düşmanı vardır. Biri komünizm, öteki siyonizm... Her ikisi de aynı şeydir. İkisiyle mücadele etmek gerekir..

Ben gülmemeye çalışıyorum. O anlatıyor:

Sen iyi aile çocuğusun. Annen geliyor, görüyordum. Ailen asil aile. Ankara'nın yerlisiymişsin. İyi aile terbiyesi almışın. Bundan sonra solculukla uğraşma.. Yakışır mı efendim?

- Haydi güle güle...

İyi aile terbiyesi almış ve buna rağmen solculuğa bulaşmış asil aile çocuğu olarak, "nizamiyeden" çıkıyordum ki, yeniden bir gülme aldı.

"Dikkaaat, 11-1 nöbetçisiyim, nöbetim esnasında vukuatım yoktur komutanım... dikkaaaat..."

Ben de cezaevine Uğur Alacakaptan ile geldiğimiz günü anımsadım. Ben önde, Alacakaptan arkamda, dört inzibat eri ve bir astsubay ile, "tecrit hücresine" girerken nöbetçi er bana komut vermişti:

"Dikkaaat, 11-1 nöbetçisiyim. Nöbetim esnasında vukuatım yoktur, komutanım...." Üstümde yedek subay öğrencisi üniforması vardı. Nöbetçi er, beni subay sanmıştı. Komutu aldım ve hücreye girdim. Sonra kendi kendime içimden "dikkaaat " çektim. Güç günler başlıyordu.

Mamak Cezaevi'ne, son olarak yedek subay öğrenci olarak girmiş, "er" olarak çıkmıştım. Ne onbaşı, ne çavuş! Düpedüz er!

Er kişi niyetine!

- Söyle bakalım fikirlerini, neymiş?

Karşımda 12'nci Tümen Komutanı Kâzım Avdan oturuyordu. Bir de Tümen'in Kurmay Başkanlığına vekalet eden Binbaşı Sedat Metin... Tümen Komutanının odasındayız.

Merak ettim, nasıl adammışsın bakalım. Bir sohbet edelim, dedim.

Bir gün önce Bölük Komutanı "tek tip" elbise giyerek, hazırlanmamı emretmişti. Biraz da heyecanlanmıştı.

Tümen Komutanı seni çağırıyor.

Tabii benim Tümen Komutanını çağıracak halim yoktu ya, elbette, o çağıracaktı. Sabahtan bir jemseye binerek, Patnos'dan Ağrı'ya yollandık.

Gitmeden önce, eğitim alanında bu işin "durum muhakemesini" yapıyorduk. Tiyatro sanatçısı Ayberk Çölok ve veteriner hekim, sakıncalı er Doğan Öztürk ile yere uzanmış, Tümen Komutanının neler sorabileceğini, neler söyleyebileceğini düşünüyorduk. Aklımızdan şöyle bir oyun geçti: Tümen Komutanının odasına gireyim. Sertçe topuk selamı verdikten sonra, başlayayım şarkı söylemeye:

"Ben bir küçük askerim
Laay, lay layla lay
Sınırlarda gezerim,
Laay, lay layla lay,.."

Acaba Tümgeneral içtenlikle söylenen bu şarkı karşısında ne yapar? Ayberk'in yanıtı hemen hazır:

"Elazığ Akıl Hastanesine gönderin!.."

Beni bir astsubay götürüyordu. Astlarla üstler arasında "laubalilik" olmayacağı için, konuşmamayı yeğliyordu. "Prensip sahibi" bir astsubaydı.

"Prensip sahibi astsubay", önce bir levazım deposuna uğ rayarak, jemseye masa ve sandalye taşıttı. Ben, kan ter içinde masaları sırtıma yükleyip, depoya girip çıktıkça, prensip sahibi

astsubay da bir sigara yakıp, astlar üzerindeki emir komuta yetkisinin zevkine varmaya çalışıyordu.

"Önce masaları, sonra sandalyeleri"

Benimle gelen birkaç er daha vardı amma, onlara hiç emir vermiyor, o erlerle birlikte, benim çalışmamı izliyordu. Ben de hiç fena taşımıyordum hani... Sirkeci'deki sırt hamallarını pek aratmıyordum ki, bir bir buçuk saat içinde taşıma ve yükleme işi bitti.

Yemek zamanı da gelmişti. "Prensip sahibi astsubay":

- Ben yemek yiyeceğim. Gelinceye kadar buradan ayrılmayın, diyerek yanımızdan uzaklaştı.

Beklemeye başladım. Ah bir de baktım ki, iki askeri yargıç yürüyor. Biri benim fakülteden arkadaşım. Adı Aleder Birtek, ötekinin adını bilmiyorum, fakat gözüm bir yerden ısırıyor.

Aleder yüzbaşı olmuş. Üzgün görünüyor.

Yahu ne karıştın bu işlere?

Sonra soruyor:

- Ne yapmaya geldin buraya?

Tümen Komutanı çağırmış da.

- İyi adamdır.

- Vallahi bilmiyorum.

"Prensip sahibi astsubay", o sıra yemeğini bitirip gelmişti. Benim emrettiği yerden ayrılıp, karşı kaldırıma geçtiğimi görünce, önce bozuldu, sonra da iki askeri yargıçla beraber görünce hiç bozuntuya vurmadı. Yanımıza geldi:

- Uğur'u getirmiştim de. Aleder, astsubaya baktı.

- İyi, dedi sadece. Sonra ayrılırken:

- Paşadan çıkınca bana da gel. Bir kahvemi içersin.

"Prensip sahibi astsubay", bir rütbesiz askerle, iki yüzbaşının böyle senli-benli konuşmasını pek prensiplerine bağdaştıramamıştı:

- Nereden tanıyorsun, hakimleri?

- Fakülteden.

Sen de bu işlere karışmasaydın, böyle hakim olurdun, bak şimdi haline.

Halimde ne var?

Sen beğeniyor musun halini?

Siz beğeniyor musunuz?

- Askerlikte böyle soru sorulmaz.

- Peki, sormayım öyleyse.

Böyle konuşa konuşa tümen komutanlığının kapısına geldik. "Prensip sahibi astsubay" elindeki zarfı nöbetçi subaya verdi. Nöbetçi subay, beni şöyle tepeden tırnağa süzdükten sonra:

- Bu mu?

- Bu.

"Bu" yani ben, gelen geçene bakıyordum ki, bir yarbay, hızla yanımdan geçti. Sonra durdu. Yeniden yanıma geldi.

- Siz kimsiniz?

- Uğur Mumcu.

Şöyle bir çevresine baktı. Dişlerini sıktı. Yavaşça yanıma yaklaştı.

- Dayan kardeşim, dayan. Geçer bu günler.

İçim bir anda sevgi doldu. Sonra "prensip sahibi astsubay"ın da duyacağı şekilde:

- Allah belalarını versin, dedi. Astsubay irkilmişti.

- Arkadaşı sen mi getirdin?

- Evet.

- Fena muamele yapmışsan...

- Katiyen komutanım.

"Prensip sahibi astsubay"la birlikte, Tümen Komutanının odasına kadar geldik. Kazım Avdan şöyle baktı:

- Ha, Uğur, gelmiş. "Prensip sahibi astsubay"a eliyle çıkmasını işaret ettikten sonra:

- Gel bakalım, gel otur şöyle.

Gösterdiği yere oturdum.

- Ha, hımm, demek sendin.

O arada aklım "Ben bir küçük askerim" şarkısına takılıyor, kendimi güç tutuyordum. Kendimi bıraksam, güleceğim.

- Sendin ha. Söyle bakalım; fikirlerin neymiş?

Hoppala..

Ne anlatacağım şimdi? Ayıkla pirincin taşını.

- Komutanım biraz uzun sürer.

- Sürsün, sürsün. Bak, bu da akıllı çocuktur. Benim Kurmay Başkan Vekilim Sedat. O da dinlesin.

Haydaaa...

Ne yapalım, emir, emirdir. Üstelik ben rütbesiz askerim, karşımda oturan komutan ise, koskoca Tümgeneral. Ben de

başladım anlatmaya. Ben anlattıkça, Tümgeneral gözlerini kısıp, dinliyor, ara sıra:

- Ama, ya anarşistler?.. diye soruyordu. Ya anarşistler? Peki kimdi o anarşistler? Paşaya göre, Lenin anarşistti, Bülent Ecevit de anarşistti, ya Uğur Alacakaptan? O hem Maoist, hem Leninist, hem anarşistti.

- Her şey o Alacakaptan'ın başının altından çıkıyor.

Ben de soruyorum:

- Komutanım, ne ilgisi var Alacakaptan'ın?

Paşa, çok emin.

- Biz biliriz, biliriz. Neler biliriz, neler...

Paşa neler biliyordu neler. Ama açıklamıyordu.

- Bak Mümtaz'ın da davasını almış. Önce suç işletiyor, sonra davalarını alıyor.

Paşaya göre, Mümtaz Soysal da komünistti, amma, pek zararı yoktu. Alt tarafı bir kitap yazmıştı. Toplarsın kitabı, yakarsın, iş bitti. Ama Alacakaptan öyle mi?

- Alacakaptan gençleri kışkırtıyor.

- Nasıl kışkırtıyor?

- Sen bilirsin, bilirsin.

Paşayla konuşmamız, karşılıklı anlayış içinde geçiyordu. O "neler biliyordu neler" Ben de, Paşaya göre olup bitenleri biliyordum nasıl olsa. Öyle anlaşıp gidiyorduk. Ne demişler, hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşırmış...

- Bak, bir de Celil Gürkan var. Koskoca Tümgeneral, o da sizdenmiş.

- Bizden mi?

- O da anarşist.

Tümgeneral Celil Gürkan'ın, nasıl anarşist olduğunu düşünmeye hiç gerek yok. Alacakaptan nasıl anarşistse, o da öyle anarşist olmuş. Paşa'nın gözünden hiçbir şey kaçmıyor. Artık Paşay'la iyice içli dışlı olduk. Bu kez, prensip sahibi astsubayın askerlikte astın üste soru soramayacağı yolundaki uyarılarını unutup soruyorum:

- Nasıl olur komutanım. Celil Paşa nasıl anarşist olur?

- Biz neler biliyoruz neler.

Kazım Avdan Tümgeneral, ben de rütbesiz askerim, neferim, erim. Üstelik resmi yazışmalara göre "sakıncalı piyade er"-

im. Paşanın elbette bir bildiği var. Ne diyorsa doğrudur. Neler biliyor, neler!

Ben ağır ağır, anarşizmin ne olduğunu anlatmaya çalışıyorum.

- Efendim, biliyorsunuz, blankist eylemler..
- Ne, ne?
- Blankist...

Ha o mu? Neydi?

- Blankist.
- Ne olmuş ona?

Ben, komutana "blankist" türü eylemlerin ne olduğunu anlatıyorum. Sonra, Lenin'in anarşizme ne kadar karşı olduğunu, gerçek sosyalistlerin anarşizmden yana olamayacaklarını anlatırken hiç sesini çıkarmadan dinliyor. Sonra bir soru soruyor:

- Peki, bu hadiselerin heyet-i mecmuası nedir?

"Heyet-i mecmua" çok önemliydi.

Sözü uzatmayalım, dilim döndüğe kadar, "fikirlerimi" anlattım. Ben, "kötü düşünce ve fikir" sahibi olmaktan ötürü er çıkartıldığım için, Tümen Komutanı bu "kötü fikirleri", hem de "sahibinin sesinden" öğrenmiş oldu.

- Mumcu, sen Amerika'ya gittin mi?
- Hayır komutanım.
- Haa, bak.

Tümgeneral Kazım Avdan, bütün öğretileri Amerika örneği ile yıkacaktı. Yıktı da. Hafifçe yerinden doğruldu. Sesini biraz kısarak, fısıldar gibi:

- Amerika sosyalist, sosyalist!.. dedi.

Karşımda oturan Binbaşı Sedat Metin ile göz göze geldik.

- Orada vergi sistemi var. Sosyalist. Vergiler yüksek.

Amerika'nın sosyalist olduğunu böylece öğrenmiş oldum! Kâzım Avdan sonra Amerika konusunda, kendine özgü düşüncelerini anlattı. Bunu aktarmaya benim yeteneklerim elvermez, gücüm yetmez. Kendisi bir kitap yazarsa, dünya kamuoyu aydınlanmış olur.

Komutanın düşüncelerini tam bir disiplin içinde dinlemiştim ki, bu söylevin sonunda "iyi çocuk" olduğuma ilişkin bir övgü aldım:

Yahu sen bayağı aklı başında bir çocuğa benziyorsun.

Herhalde Paşa beni deli sanmış, bakalım deliler nasıl oluyor diye merak edip çağırmıştı.

- Sen şimdi erlerin arasındasın. Avrupa görmüşün, fakültelerde asistanlık yapmışın. Sakın akli muvazenende bundan sonra bir bozukluk falan olmasın.

- Olmaz Komutanım.

Sonra öğrendim, mide ülserinden Ağrı Hastanesine yattığımda gelip sormuş:

"Akli dengesinde bir bozukluk var mı? Sinirleri sağlam mı?"

Bir uzun yürüyüşte bayılıp Ağrı Askeri Hastanesine yatırıldığımda, önce bir yüzbaşı yollayarak iyi duygularını bildirdi, sonra da kendisi gelip, "geçmiş olsun" dedi. Ben çizgili er pijaması, ayağımda yırtık bir terlik, saçlarım sıfır numara, esas duruşa geçerek, Paşa'nın "geçmiş olsun" dileklerini dinledim.

Ben de merak eder dururdum. Paşa neden gelip, beni hastanede ziyaret etti diye. Sonra öğrendim. Meğer, ailem benden bir haber alamayıp hasta olduğumu da öğrenince telaşlanıp, Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar'a bir telgraf çekmişler Sancar, Tümene benimle ilgilenmesini emretmiş.

Önce alayın revirinden, Ağrı Hastanesine götürüldüm. Kâzım Avdan bu geçmiş olsun ziyaretinden sonra gizli emrini verip gitti: "Kimseyle görüştürülmeyecek; görüşenler, Tümen Komutanlığına bildirilecek."

Tümgeneral Kazım Avdan'ın değeri Yüksek Askeri Şura tarafından bilinmediğinden olacak, geçen yılların birinde emekliye sevk edildi.

Avdan, emekli olur olmaz Adalet Partisi'ne kaydoldu. AP, bu değerli generale Denizcilik Bankası Yönetim Kurul'nda bir yönetim kurulu üyeliği buluverdi.

Paşa'nın şimdi tıkırı yerinde. Parası pulu çok. Ne diyelim? Afiyet olsun...

Denizcilik Bankası, kim bilir, Kazım Avdan'ın bilgi ve tecrübesinden neler, neler kazanmaktadır?!..

Hiç ülser oldunuz mu?

Ülser, hastalıkların en sinsisidir. Gece gündüz adama hiç rahat vermez. Ben ülsere 12 Mart döneminde yakalandım. Adı 12 parmak ülseri. Bana sorarsanız "12 Mart ülseri...

Nedeni sinir. Sinirlenince, hastalık azıyor. Hastalık azdıkça da sinirleniyorsunuz. Tedavi: Sinirlenmemek... Bir de yediğine içtiğine dikkat etmek.

İçki içmeyeceksin.. Eh, cezaevindeyiz, tedavinin bu bölümünü başarıyla yapıyoruz. Kızartma yemeyeceksin. O da tamam. Kimsenin bize kızartma yapmak gibi bir isteği yoktu. Ellerinden gelse, bizim kızartmamızı yaparlardı. Bu bakımdan bir şikayetimiz yok... Gaz yapan yiyecekler de yasak. İşte bu kötü. Sabah akşam fasulye geliyor. İstersen yeme. Bu kez de açlıktan ölürsün.

Haşlama yiyeceksin, tavuk haşlama. Bir de süt içeceksin. Muhallebi, sütlaç gibi, sütlü yiyecekler şart.. Bul bulabilirsen. Süt ne kelime! Sadece anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyor.

Ülser, askerdeyken başımıza iyice bela oldu...

Bir gün uzun yürüyüş var alayda. Üstümüzü başımızı kuşandık. Tüfek, kasatura tamam, miğferi de kafama geçirdim. Teçhizatı taktım. Belime bir de balta taktım.

Ben havan takımındayım. Görevim ateşçi yardımcılığı.. Biraz okuma yazma bilenleri, nişancı yapıyorlar. Nişancılar, havan topunun nasıl atılacağını hesaplıyorlar. Nişancılar, genellikle ortaokul mezunlarıyla liseden ayrılmış olanlardan seçiliyor Ateşçi yardımcısına da, yürüyüşlerde "havan döşemesi" taşımak düşüyor. Döşeme deyip geçmeyin. Yirmi bir kilo tutan bir demir parçası.

Talimatnameye göre, havan döşemeleri beygirler tarafından taşınacak. Bir gün talimnameyi okurken ne göreyim, havan

döşemesinin parçaları verilirken, "hayvana bağlama çengeli" diye bir parçadan söz ediliyor. İşte o parçadan döşeme sırtımız bağlanıyor. Yürü baba yürü. Beş on dakika taşısan dert değil. Mübarek sırtında durdukça ağırlaşıyor. Bir süre sonra nefes almak bile güçleşiyor.

Tabur Komutanı Binbaşı Orhan Selçuk, Patnos'a Ankara Merkez Komutanlığı'ndan gelmişti. Bizim gibi düşünenleri de hiç sevmiyordu. Havan döşemesini taşıyıp taşımadığım konusu, nedense kendisini pek ilgilendirmekteydi. Yürüyüşlerde bizim bölüğü bulur, Bölük Komutanı Üsteğmen Veli Durmaz'a emir verir, üsteğmen de, havan döşemesini sırtlamam için gerekli emirleri yağdırırdı.

- Uğur taşısın.
- Komutanım, şimdi indirdi.

Taşıyacak.

Patnos tepelerine doğru tırmanıyoruz. Ülser de tırmanıyor acı acı. Yüzümden akan ter, gözlüğümü dolduruyor. Hava sıcak mı sıcak. Arasıra toz fırtınaları çıkıyor. İçimde bir tıkanma hissettim ve başımdaki miğferi biraz geriye attım. Üsteğmen hemen başımda bitti:

- Emir olmadan miğferle oynanmaz.

Doğru. Oynanmaz.

Nefes alışım gittikçe güçleşiyor. Sırtımda havan döşemesi ağırlaştıkça ağırlaşıyor

- Koş!

Koşuyoruz.

- Havan kur!

Kuruyoruz.

- Sök!

Söküyoruz.

Birdenbire gözüm karardı. Ayakta durmaya çalışıyorum amma, çaresiz. Bayılmışım.

"Mide fıtığı" denilen bir bedensel bozukluk var. Çoğu kez ağır kaldırmaktan oluyor. Midenin karın zarını zorlayarak, kalbi sıkıştırması demek. Nefes tıkanıklığına yol açıyor. Bayılma nedenim de buymuş. Sonradan anlaşıldı.

Gözümü açtığımda, başımda, yedek asteğmen Ercan var Üsteğmen de başıma su dökerek ayıltmak istiyor. Bir jemsenin altına yatırdılar. Akşama kadar öyle kaldım.

Alaya döndüğümde revire yatırdılar. Doktor Asteğmen Temel, Ağrı Hastanesi'ne yollanmama karar verdi. Hiç olmazsa doğru dürüst muayene olurum. Sevincim kısa sürdü. Yok, has-taneye gitmek yasak. Alay Komutanı Turan Ertem izinde. Ta-bur Komutanı emir vermiş:

- Gidemez!

Doktor sormuş:

- Neden Komutanım?

Binbaşı gereken açıklamayı yapmış.

- Sakıncalıdır. Kaçar.

Doktor Temel bana bunları anlattı sonradan.

Bu arada ablam, Alaya telefon ediyor. Tabur Komutanı telefonun kendisine bağlanmasını istiyor. Öyle ya belki de telefonla Moskova'dan talimat alıyoruz.

- Hasta yatıyor, görüşemezsiniz.

Ablam, avukat. Davayla ilgili bir konu soracak.

- Öyleyse revire bağlayın. Konuşayım.

- Olmaz. Sakıncalıdır.

Evdekileri bir telaş alıyor. Avukatım Emin Değer, hemen Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar'a durumla ilgili bir telgraf çekiyor. Derken bakan, bizim alayı arıyor. Herkeste bir telaş.

"Bakan Uğur Mumcu'nun hastalığı ile ilgileniyor."

Alay Komutanı gelip durumla ilgilenmiş. Emir çıktı. Ağrı Askeri Hastanesi'ne gideceğiz. Gittik.

Ağrı Askeri Hastanesi'nde güler yüzlü askeri doktorlarla karşılaştım. İki yedek subay doktor, Dahiliye Mütehassısı Dr. İnan Soydan ile Sinir ve Ruh Hastalıkları Mütehassısı, Dr Ahmet Çelikkol, bana hem hekimlik, hem de dostluk gösterdiler.

Kulak-Boğaz ve Burun Mütehassısı Dr. İbrahim Zeren de odama gelip, iyilikler diledi. Sonra:

Hiç korkma, biz burada hekimce davranırız, diyerek yakınlık gösterdi. Sevinmiştim.

O günlerde insanca, dostça bir merhabanın bile özlemini çekiyorduk. Hiç unutmam. Hukuk fakültesinden bir asistan arkadaşım, bir Amerikalı subayın tercümanı olarak Patnos'a gelmişti. İlerici olmasına ilerici, devrimci olmasına devrimciydi. Yedek subaylığını yapıyordu. Alayın eğitim alanında karşılaştık. Görmezlikten geldi. Tam önümden geçerken, başını Ame-

rikalı subaya doğru dönerek, geçti gitti. Kolay mı sakıncalı olmak?!.. Ya bana selam verdiğini görürlerse ne olur, önce elinden yedek subaylık hakkı alınır, sonra yaptığı doktora hiçe sayılır, belki kurşuna da dizilirdi! Bir merhaba için değer miydi bunca tehlikeye atılmak?

İşte onun için, bir küçücük merhaba bile içimi ısıtırdı. Ağrı Askeri Hastanesi'ndeki doktorları çok sevdim.

Bir tanesi ise, bambaşkaydı. Öylesine içtendi ki, sormayın. Bizim siyasal görüşlerimize oldukça karşıydı. Fakat, o ölçüde de saygılıydı. "Bey" diyerek konuşur, yattığım odaya, sanki ayağının ucuna basarak girerdi.

Mide röntgenim çekildi ve "deodonum ülseri" olduğum anlaşıldı. İnsanın komünist olup olmadığını anlamak çok güç iş: Önce izleyeceksin, sonra fişleyeceksin, telefonunu dinleyeceksin, gözaltına alacaksın, tutuklayacaksın, yargılayacaksın, mahkum edeceksin. Oooooo, uzun iş.

Fakat ülser öyle mi? Film çekiliyor, orada ülser olup olmadığı hemen anlaşılıveriyor.

Komünist olmayıp ülser de olduğum anlaşıldıktan sonra beni değil amma, Doktor Yüzbaşı Turgut Tokaç'ı bir telaş aldı. Bir gün odama geldi:

- Uğur bey, sizden bir şey rica edeceğim...

- Buyurun.

Bize, kendi isteğimle Birliğime katılıyorum, diye bir kağıt verir misiniz? Rica ediyorum.

- Neden? Hasta değil miyim?

Hasta olmasına hastasınız. Size üç ay hava değişimi vermemiz gerekir amma, durumu biliyorsunuz.

Evet ben durumu biliyordum. Doktorları güç durumda bırakmamalıyım. Hem Tümen Komutanı Tümgeneral Kâzım Avdan, ikide birde:

- Uğur'a rapor vermeyin ha... diye doktorlara aba altından sopa gösteriyormuş.

Ağrı Askeri Hastanesi doktorları, benim mide ülserim dolayısıyla, ikiye ayrılmışlar. Sonunda, Ankara Gülhane Tıp Akademisi Hastanesi'ne yollanmam için karar çıktı.

Ankara'ya geldiğimde, doktorlar, beni önce, astsubay hastaların yattığı koğuşa aldılar. Sonra da bir general odasına. Patnos'ta er, Ankara'da general... Gel keyfim gel!

General odasında yattığım gecenin sabahı, odayı temizlemek üzere bir hademe kapıyı açtı. Baktı ki, içerde pijamalar içende, saçları kesik, gözlüklü bir adam oturuyor. Alışkanlıktan olacak:

- Paşam, girebilir miyim?.. deyince, beni bir gülmek aldı.

Paşaya bak, paşaya!

Hademe, sonra garip garip bakmaya başladı. Paşa desen, paşa değil; er desen, paşa odasında pijama ile ne arıyor. Sordu:

- Paşam, rahatsızlığınız ne?

Ne deyim; kesik saçlarımı düşünüp, hademeyi yanıtladım:

- Saçkıran, saçkıran... Saçlarımı onun için kestiler...

KÖTÜ HAL VE DÜŞÜNCE

Askere alınanların ilk öğrendikleri kavramlardan bir, askerliğin tanımıdır.

"Her türlü ihtiyacı devlet tarafından karşılanan rütbesiz askere er denir."

Ben düpedüz rütbesiz askerim. Ne onbaşıyım, ne çavuş. Nefer, yani rütbesiz asker.

Yedek subay Okullarında "çavuş çıkmak" diye bir kavramdan söz edilir Bu, yedek subay olamayanın çavuş olması demektir. Yedek subaylık yasasına göre, derslerde başarı gösteremeyen ya da siyasal düşüncelerinden ötürür subay olması uygun görülmeyenler, kıtalara çavuş ya da er olarak gönderilir. Nedense bana çavuşluk da çok görüldü.

Öyle ya, çavuş olursam erbaş olacağım, erbaş olunca bazı ayrıcalıklarım olacak, örneğin, emir komuta yetkisine sahip olacağım. Erlere emir vereceğim. Olur mu? Olmaz!..

İşte Tuzla Piyade Okulu Yöneticileri, Okul Disiplin Kurulu ve o günlerin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Semih Sancar ile Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen, bazı yedek subay öğrencilerin çavuş olarak görev yapmalarını sakıncalı görerek, rütbemizi, erliğe indirivermişlerdi.

Ya çavuş olarak memleketi satarsak? İşte bunun için "er" olarak görev yapmamız uygun görülmüştü.

21 Şubat 1973 tarihinde, o günlerin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Semih Sancar, Milli Savunma Bakanlığı'na şu yazı ile başvurmuştu. Haydi gelin birlikte okuyalım:

"Piyade Okul Komutanlığı 117'nci dönem yedek subay adayı 6539 yaka numaralı Bekir Köksal, 5511 yaka numaralı Ali Özcan, 6727 yaka numaralı Halit Güneş, 6777 yaka numaralı Necati Koçar ve 6812 yaka numaralı Uğur Mumcu; Leninist Maocu, Kürtçü fikir ve düşüncelere sahip olmaktan sanık olarak Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri'nce tutuklanmış ve

hüküm giymiş bulundukları ilgi (a) yazıya ilgi (b) tutanakla bildirilmiştir.

Sınıf okulları talimatının 7'nci bölüm 3'üncü madde (c) fıkrası esaslarına göre yedek subay olamayacağına ilgi (b) ile karar verilmiş adı geçen öğrencilerin, 1076 sayılı kanunun 1316 sayılı kanunla değiştirilen 8'inci madde (a) fıkrası 4'üncü madde uyarınca mütebaki muvazzaflık hizmetini er olarak tamamlamasını arz ederim..."

Efendiim, işte gördünüz, suç büyük! Önce Leninist, sonra Maoist, sonra Kürtçü... Üçü bir arada... Üçü bir arada olursa, kurtuluş yok. Ya Leninist olacaksın, ya Maoist, ya Kürtçü... Hepsi bir arada "düşünce aşuresi" gibi birey. Üçü bir arada ne anlama gelir; onu da bugüne kadar pek kestirmiş değilim.

"Fikir ve düşüncelere sahip olmaktan..."

İşte bütün sorun da burada ya... Sadece fikir sahibi olunsa, yine iyi. Hem fikir, hem de düşünce sahibi olunuyor Leninist düşünce, Maoist fikir ve Kürtçü düşünce bir arada!.. Yandım Allah yandım!

Bu "fikir" ve "düşünce" üzerinde dururken, Tuzla Piyade Okulu komutanlığı Disiplin Kurulu'nun bizleri, "kötü hal ve düşünce sahibi olduğunun anlaşılması" gerekçesiyle er çıkardığını da öğrendik.

"Kötü hal ve düşünce" ne demektir? Acaba, Yedek subay Okulu'nda kötü kötü düşünüyor muyduk? Yoksa yürüyüşlerde halimde, tavrımda bir bozukluk mu vardı? Yoooo.. Herkes gibi ben de rap , rap, rap, yürüyordum.

Okul Disiplin Kurulu "Kötü hal ve düşünce" sahibi olduğumuzu nasıl saptayıvermişti? Disiplin Kurulu, Allah için, bizi çağırıp, şöyle boyumuz posumuz nasıl ona bile bakmamıştı.

Herhalde, kötü kötü düşünüyorduk, hal ve gidişimiz de pek parlak değildi. Okul Komutanı Tümgeneral Mustafa Fethan da bunları birer birer saptayıp, er çıkartılmamıza karar verivermişti.

Bu işlem, döndü dolaştı beni buldu. O sıralar, Mamak Tutukevi'nde istirahata çekilmiştim. Bol hava, bol güneş, çevrede de dostlar var, oh ne iyi!.. Bir gün işlemi elime tutuşturdular: Er çıkartılmasına, 34'üncü Piyade Alayı'na adamlı olarak gönderilmesine ve ayrıca "Melbusatın" kendisinden alınmasına...

SAKINCALI PİYADE

Melbusat dedikleri; elbise... Tutuklandığımda üzerimde, yedeksubay elbisesi vardı. Onları istiyorlar. Verdim. Yedek subay elbisesi ile bir "hatıra fotoğrafı" çektiremeden, elbise, elimden devlet zoruyla alındı.

Hakkımdaki mahkumiyet kararı, Askeri Yargıtay'ca bozulup, salıverilmeme karar verilince, ben bir gece daha Mamak Tutukevi'nde misafir kaldım.

Pırıl pırıl bir mayıs günüydü. İki jandarma eşliğinde, yirmi dört saat süren otobüs yolculuğuyla, Patnos'a gelebildik.

Avukatlarım Emin Değer ve Ablam Avukat Beyhan Gürson, hemen Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne başvurarak, Milli Savunma Bakanlığı'nca yapılan işlemin, mahkum olduğuma ilişkin gerçek dışı bir varsayıma dayandığını, Leninist, Maocu, Kürtçü düşüncelerden dolayı herhangi bir mahkûmiyetimin de bulunmadığını belirterek, er olarak askere gönderilme işleminin durdurulmasını istemişlerse de atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmişti.

Mahkeme, yürütmenin durdurulması istemini oy birliği ile reddetti. Askerlik görevini, er olarak tamamladıktan bir yıl sonra, işlem oybirliği ile iptal edildi. Hem de aynı yargıçlarca!

İyi, hoş; ne yapalım? Bu kez tazminat davası açmam gerekiyor ya, ben de davayı açtım. Avukatım Emin Değer ile konuştum. Manevi Tazminat davası açmıyoruz. Çünkü, er olarak askerlik yapmaktan ötürü onurum kırılmış değil. Bir manevi kaybım söz konusu değil. Sadece maddi tazminat davası açıp yedek subay maaşlarını isteyeceğiz.

İstedik. Yanıt geldi. Bana, Patnos'ta er olarak askerlik yaptığım sürede su ve elektrik harcanmıştı; ısıtma giderleri vardı. Bu masrafların düşmesi gerekirdi. Hani askerliğin tanımı?! "Her türlü ihtiyacı devlet tarafından karşılanan rütbesiz asker...

Ben rütbesiz asker miyim? Evet.. Devlet, askerin her türlü masrafını karşılamaz mı? Ha.. Yanıldığım nokta şu: Ben "sakıncalı piyade" statüsündeyim. Resmi yazışmalardaki adım bu. "Sa-kıncalı piyade er

Sakıncalı erler devlet düşmanı oldukları için, devletin onlara herhangi bir masraf yapması düşünülemez. Herkes ektiğini biçer efendim. Yapmasaydık. Hiç devlete düşman olunur mu?!

Evet, evet. Bu tazminat davasını kazandık. Elektrik su ve ısıtma giderleri düşüldü. Er olarak aldığım dokuzyüzyetmiş ku-

ruşluk aylıklar da bu hesaba katıldı. Sonunda yedek subay maaşlarımın bana verilmesine karar verildi.

İyi ki, askerliğimi deniz kenarında yapmadım. Bir de yattığın yerden deniz görünüyor diye para almazlar mıydı?

Sizin bu işe pek aklınız ermediyse, suç benim değil. Sakın abartıyorum da sanmayın. İsterseniz bunun belgelerini de birlikte okuyalım. Ama önce erliğin tanımını ezberleyelim.

"Her türlü ihtiyacı devlet tarafından karşılanan rütbesiz askere er denir."

İç Hizmet Yasası'nın bu hükmüne bir fıkra eklemek gerekir:

"Sakıncalı erler bu hükmün dışındadır."

ALLAH KORUMUŞ

Kaldı ki davacıya 1.4.1973 ile 31.1.1974 tarihleri arasında er olarak masraf yapılmıştır. Davacının askerlik hizmetini ifa ettiği 34'üncü P Alayı da bu süre içinde -ki bu alayda 255 gün hizmet görmüştür- günlük er istihkakı 689.02 kuruş, su, temizlik, aydınlanma, yatırma ücreti vs.'nin günlük tutarı 659.70 kuruluştur 255 günlük toplam masraf 1757 1682.23 3439.23 TL.'sı etmektedir 90 lira er harçlığı ilave edilirse tutar 3529.23 TL'sını bulmaktadır Buna göre maddi zarar tutarı. 13673.25 25 - 3529.23 - 10144.02 TL'sından fazla olmamak icap edecektir"

İmza: Kâzım Kalafat, Hava Tümgeneral, Müsteşar Yardımcısı.

Allah inandırsın. Milli Savunma Bakanlığı'ndan gelen bu yazıyı okuyunca bir mahcup oldum, bir mahcup oldum ki sormayın. Koskoca tümgenerali nelerle meşgul etmişiz. İşin bu kadar uzayacağını, dallanıp, budaklanacağını bilseydim. İnanın, bu davayı da açmazdım. Ne olacak alt tarafı askerlik. O da bitmiş.

Fakat, ben de hukukçuyum. Biraz da meslek tutkusu beni dürtüyor. Önce haksızlığı saptamak, sonra, bu haksızlığı onartmak isteği ağır basıyor.

Hukukçuluk merakım biraz daha artıyor ve ille de aklım, hep o erlik tanımına takılıyor: "Her türlü ihtiyacı devlet tarafından karşılanan rütbesiz askere er denir."

Yoksa ben gizli gizli yedek subaylık mı yaptım farkında olmadan?

İlkokulda karnelerim hep "pekiyi" gelirdi. Diş koruma, temizlik, hal ve gidiş, Türkçe, resim, aritmetik, hepsi pekiyiydi. Lise fen kolunu da bitirdim. Kerrat cetveli, toplama çıkartma, kare kök alma, türev alma gibi işlemleri de eh, biraz biliyordum. Fakat yine de bu hesaba aklım ermiyor, ne yapayım.

Sonra, Ağrı Askeri Hastanesi'nde tedavi oldum. Ya bunun parası? Devlet benden bunun parasını almamış. Bir de Anka-

ra'da Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde yattım. Hem de, az buz değil, general odasında... Benden bunun da paraları istenmemiş. İnanın bende şimdi eziklik doğdu.

Hani, Turan Feyzioğlu, Arada sırada "devletiyle, milletiyle bölünmezlik" diyor ya, içim eriyor. İşte ben, şu devlet düşmanı sakıncalı piyade er, devletin bana yaptığı yardımların üstüne yatmış, hiç sesimi çıkarmıyorum... İşte bölücülük bu!

Şimdi kime başvursam da, Askeri Hastane'de yapılan bu masrafları ödesem. Kıtada günde, 682.02 kuruşa mal olduğuma göre, kim bilir hastanedeki masrafım kaça çıkmıştır?.

İş bununla bitse iyi.

Askere çağrıldığımda, Ankara Hukuk Fakültesi'nde İdare Hukuku Asistanı'ydım. Askerlik Yasası'na göre, 32 yaşının sonuna kadar, askerlik görevim ertelenebilirdi. O günler, 12 Mart'ın en öfkeli günleriydi. Askere Alma Dairesi başkanı benim dosyam ile çok yakından ilgilenmiş; ve hemen askere alınmamı emretmiş. Benim yaşım o tarihte tam otuz. En azından iki yılım var amma, kim dinleyecek bunları.

Askere çağırıldım.

12 Mart'ın devlet terörü, "Elrom Olayı" ile başlamıştı. 18 Mayıs 1971 günü, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nca gözaltına alındım. Bir ay sonra, tutuklanmamı gerektirecek suç belirtisi saptanmadığından, Tuğgeneral Ali Elverdi'nin başkanlığındaki mahkemece serbest bırakıldım.

Hemen o günlerde de, devrin tek ilerici yayın organı "Ortam" dergisinde yazı yazmaya başladım. Bundan büyük suç olur mu?!.. Dergi kapatıldı. Derginin yazarları, Mümtaz Soysal, Muammer Aksoy, İlhami Soysal ve Ali Sirmen, ayrı ayrı gerekçelerle gözaltına alınıp tutuklanmamışlardı. Ortam dergisi bir çeşit, "sıkıyönetim bekleme salonu" olmuştu. Orada kim yazı yazarsa, doğru cezaevine...

Ben de bunu hesaplayıp duruyordum ki, cezaevinden önce askerlik işi çıktı.

1972 yılının Mart ayında yedek subay testlerine girmek için hazırlıkları tamamladım. Tam sınava gireceğim günlerde, yeniden gözaltına alınarak, sınava gireceğim Muhabere Okulunda cezaevine kapatıldım.

Altı ay sonra tahliye olduğumda, evime bile gitmeden, bir sonraki yedek subay dönemi sınavlarına girerek, Tuzla Piyade

Okulu'na düştüm. Orada üç ay eğitim gördükten sonra, yeniden sıkıyönetim mahkemesince tutuklanarak, Mamak Tutukevi'nde, arka hücrede hak ettiğim yeri aldım.

Beş ay sonra, Askeri Yargıtay Kararı gereğince yeniden tahliye olduğumda artık yedek subay öğrenci değil, rütbesiz askerdim. Askerliğim er olarak bittikten sonra sonuçlanan dava dosyasından şu belgeyi, sizlerle beraber okumadan geçemeyeceğim.

Tazminat tutarının saptanması için, dosya bir bilirkişiye yollanmış. Bilirkişi de, benim kıtada askerlik yaptığımı, bu nedenle kıta tazminatı da almam gerektiğini bildirmiş. Milli Savunma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Hava Tümgeneral Nuri Gök'ün imzasıyla dosyaya konan yazının bir bölümünü okuyalım:

Yedek subayların mutlaka kıtalarda çalıştırılacaklarına dair bir kural bulunmamaktadır.

Bunlar, mesleklerine, ihtisaslarına, yabancı dil bilip bilmediklerine bakılarak, kendilerinden en fazla yararlanacak görevlerde çalıştırılmaktadırlar. Bilindiği gibi bazı nitelikleri taşıyan yedek subaylar, yedek subay okullarından sonra özel kuraya tabi tutulmakta, hatta bazıları hiç kuraya sokulmadan, inha edildikleri büyük karargahlarda görevlendirilmektedirler.

Davacı, hukuk doktoru olup, üniversitede asistan olarak görevli iken asker edilmiştir.

Askerlik görevini yedek subay olara yapsa idi, bilgi ve tecrübesinden büyük karargahların hukuk ünitelerinde yararlanılacağı muhakkaktı...

Görüyorsunuz ya, Bakanlık apaçık iltifat ediyor! Dava sırasında aramızdaki buzlar çözülmüş. Demek ki beni, örneğin Genelkurmay Hukuk Müşavirliği'nde görevlendirip, bilgi ve tecrübemden yararlanacaklarmış. Bu yazı, gerçekten gururumu okşadı.

Ama ben Patnos'ta rütbesiz asker olarak "61'lik havan topunun hukuksal özellikleri ve Anayasa karşısında durumu" konusunda, gerçekten çok yararlı çalışmalar yaptım.

Ya bir de beni, 12 Mart döneminde, sıkıyönetim mahkemesi savcı yardımcılığına atasalardı!

Allah korumuş, Allah..

ER Mİ, SUBAY MI, ASTSUBAY MI?

Anayasayı ihlal, komünizm propagandası, Marksistlik, Leninistlik, Kürtçülük, gözaltı, tutuklama, mahkumiyet, beraat derken, geldik bugüne...

Er olarak askerlik yapıp bitirdikten sonra bu işlemin haksızlığına karar verildi, böylece erlik işlemim iptal edildi. Sadece iptal edilse, yine iyi. Üstelik bir de, yedek subay olarak askerlik yapsaydım, Milli Savunma Bakanlığı, "bilgi ve tecrübemden" yararlanıp, beni, Bakanlıkta, örneğin hukuk müşavirliğinde görevlendirebileceğini bile açıkladı!

Fakat ben şimdi er miyim, yedek subay mı?

Er sayılmam, çünkü, Askeri Yüksek İdari Mahkemesi, yedek subaylık hakkımı elimden alan işlemi oybirliği ile iptal etmiş. Yedek subay da olamıyorum. Çünkü yedek subay okulunda bitirme sınavına girmedim! Sınava girmek, girmemek benim elimde değildi. Çünkü, sonradan haksızlığı Askeri Yargıtay kararı ile saptanan bir tutuklama ile Mamak Askeri Cezaevi arka hücresine atılmıştım. Sınava bu nedenle girmedim.

Yedek subay okulları; özel telsiz kursları, biçki dikiş dersaneleri, akşam liseleri gibi değildir. Yani, "dışarıdan" sınav vermek olanağı da yok. Böyle olanak sağlansa ne olacak?!.. Ben bir emekli subay tutup piyadecilik eğitimi mi yapacağım? Yooo... Piyadeciliği de iyi bilirim hani. Çünkü Patnos'ta Bölük Komutanı Üsteğmen Veli Durmaz, benim askeri eğitimim ile çok yakından ilgilenirdi. Ben, Tuzla Piyade Okulunda, silahlı eğitim görmüştüm.

Fakat, Üsteğmen Durmaz, beni Patnos'ta birliğe gelen her yeni er grubuyla "talime" çıkarır ben de, sağımızın neresi olduğunu, solumuzun ne yönde olduğunu iyice ezberledim. Saatlerce:

- Sağa dön.. Sola dön.. Tüfek as.. Tüfek çıkar.. Silah omuza.. Esas duruş.. Merasim yürüyüşü.. gibi komutlarla askerliği iyice

içime sindirdim. Bu eğitim aylarca böyle devam etti. Kıtaya yeni erler katıldıkça ben de bu erlerle eğitime çıkardım.

Özel eğitimi görüyordum. Bu eğitim işini Üsteğmen Veli Durmaz üstlenmişti. Pahalıya mal oluyordum.

- Sağa dön.. sola dön... Tüfek as... Tüfek çıkar... Esas duruş... Merasim yürüyüşü...

Gece derslerinde de, bilgi ve kültürüm oldukça artıyordu.

- Kuzey komşumuz kimdir?
- Kuzey komşumuz Rusya'dır komutanım..
- Cumhurbaşkanımız kimdir?
- Cumhurbaşkanımız Sayın Fahri Korutürk'tür komutanım.
- Alay komutanımız kimdir?

Alay Komutanımız Kurmay Albay Dursun Pekel'dir komutanım.

- Atatürk nerede doğdu?
- Atatürk Selanik'te doğdu komutanım.

Bu eğitimlerin dışında, bir de "Ellinci Yıl Marşı"nın ezberlenmesi vardı. Gündüz marşın güftesini, gece de bestesini ezberlerdik. Çavuşlar, marşı ezberleyince ayrılırlardı. Bir süre sonra onbaşılar da ezberlerlerdi. Ben rütbesiz asker olduğumdan, marşı bir türlü ezberleyemeyen erlerle beraber tutulurdum. Üsteğmen Veli Durmaz, müzik eğitimim ile de yakından ilgilenmekteydi.

- Müjdeler var yurdumun toprağına taşına / Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına...

Bu dizeler gece düşlerime girerdi:

- Müjdeler var yurdumun toprağına taşına...
- Müjdelllerrr... vaaar, yuurduuuumunnn...

Bir gün, marşı ezbere okumak için sınava çekilen bir er "yaşasın soylu gencim, hür benliğim" diyecekken, yanlışlıkla:

- Yaşasın solcu gencim hür benliğim... demez mi?

Birdenbire ortalık karıştı.

- Sus! nereden çıktı bu "solcu gencim!"

Ne yapsın zavallı er? Doğulu bir yurttaşımızdı. Okuma yazma da bilmezdi. Belki "soylu" sözcüğü ne anlama gelir, onu da bilmezdi. Fakat radyolarda "solcu" sözünü çok duyduğu için, yanlışlıkla "yaşasın solcu gencim" deyivermişti.

Benim silah taşıyıp taşımayacağım konusunda, Bölük Komutanı ile Tabur Komutanı Binbaşı Orhan Selçuk arasında görüş birliği yoktu. Bölük komutanı. benim gibi solculara silah ve-

rilmesini "stratejik" açıdan uygun bulmuyordu. Üsteğmen Veli Durmaz, benim nöbet tutmamı da "devletin güvenliği"ne aykırı görüyordu.

Tabur Komutanı Orhan Selçuk ise bu kanıda değildi. Tüfek taşımalıydım. Havan döşemesi de taşımalıydım. Bir tank taburunda görev yapsaydım, altında ezilmeyeceğimi bilse, Binbaşı, sırtıma tank yüklemeyi de uygun bulabilirdi.

Bir gün Tabur Komutanı görür:

- Uğur, senin silahın yine yok... diyerek hemen bir silah kuşanmamı isterdi. Bir iki gün silahlı gezerim. Bu kez, Bölük Komutanı Üsteğmen:

- Uğur, koy silahını bakayım depoya... derdi.

Bütün bunlar bitti. Yedek subaylık görevini er olarak yaptırtmak, şimdilik gerilerde kaldı. Bu işlem, 12 Mart hukukunun kendine özgü yasa dışı yöntemlerinden biriydi. Artık, bugün hiç kimse siyasal görüşlerinden ötürü er çıkartılmıyor Yasalar mı değişti? Hayır. "Kötü hal ve düşünce" kavramı mı değişti? Yine hayır. Yıl 1977 Türkiye, en gerici iktidar dönemini yaşıyor. Buna rağmen, artık bu gibi işlemlere başvurulmuyor

Bu nedenle, bu tür işlemleri, silahlı kuvvetlerimizin tümüne bağlamak ve bundan kaynaklanan sonuçlar çıkartmak yanlış olur. Bu Ordu hepimizindir.

Patnos'ta çok şey kazandım. Orada "halk" dediğimiz soyut kavramın ne olduğunu canlı örneklerle anladım. Siirtli Maşallah Çavuşu, Trabzonlu Osman Çavuşu, Denizlili Havancı Niyazi'yi, Kırklarelili Recep'i, Mersinli Mithat'ı, Ankaralı Dinçay'ı tanıdım. Her biri, birer insanlık simgesi gibi çevremizde bizlere "Hoca Nasrettin gibi ağlayan, Bayburtlu Zini gibi gülen" halkın en taze güllerini sundular. Yüreklerimize duygu pınarlarından şelaleler akıttılar.

Erlik işleminden sonraki aşamalar, işleri büsbütün arap saçına döndürdü. Şimdi ne er sayılıyorum ne de yedek subay. Böyle olunca ikisinin arası astsubay yapacaklar galiba!

Evet, evet ne olursa olsun, ben Patnos dağlarında halk çocuklarıyla er olarak askerlik yapmayı, emekli olduktan sonra, siyasal iktidarın uzattığı yönetim kurullarında, on binlerce lira para alan orgeneral olmaya değişmem!

"Ellerin dert görmesin Uğur Mumcu! Sakıncalı Piyade'yi yazdığın için, eline sağlık, ağzına sağlık, canına sağlık.

Kendi yazdıklarıma gülemem. Ama senin yazdıklarını gülerek okudum. 'Acı acı gülmek' deyimi vardır ya, işte öyle acı acı güldüm."

Aziz Nesin

um:ag



ISBN 975-8084-20-8
9 789758 084203

um:ag
KDV Dahil
400.000 TL